DRAMA കവി

പൂപാത്രം

കവി

പൂപാത്രം

(നാടകം)

K സുരേന്ദ്രൻ

891

പളുങ്കുപാത്രം

കെ. സുരേന്ദ്രൻ

K. Surendran

891

പ്രസാധകന്മാർ
സാഹിത്യപ്രവർത്തക സഹകരണസംഘം

നാഷനൽ ബുക്ക്സ്റ്റാൾ
കോട്ടയം
വില ക. 2.00

കെ. സുരേന്ദ്രന്റെ കൃതികൾ

താളം	(നോവൽ)
മായ	,,
കാട്ടുകുരങ്ങ്	,,
പ്രേമസാഗരം (തർജ്ജമ)	,,
തകർന്ന ജീവിതങ്ങൾ ,,	,,
ബലി	(നാടകം)
അരക്കില്ലം	,,
അനശ്വരമനുഷ്യൻ	,,
പാനപാത്രത്തിലെ കൊടുങ്കാറ്റ്	,,
പളുങ്കുപാത്രം	,,
പ്രേമത്തെക്കുറിച്ച് ഒരു പുസ്തകം	(സാമൂഹ്യചിന്ത)
വ്യക്തിയും സമുദായവും	,,
മഹത്സന്നിധികൾ	(കലാചിന്ത)
കലയും സാമാന്യജനങ്ങളും	,,
തുവല്യും ചങ്ങലയും	,,
ടോൾസ്റ്റോയിയുടെ കഥ	(ജീവചരിത്രം)

S1328 B483 108/61-62 2-1500

JAWAHAR SMARAKA GRANTHASALA
Reg. No. 3273
KIDAHAKKUZHI, VENGANOOR P.O.

പാത്രങ്ങൾ

കമലമ്മ	—ഒരു വിധവ; 43 വയസ്സ്
സതി	—മകൾ; 18 വയസ്സ്
കുഞ്ഞുകര	—ഒരു ട്യൂട്ടർ; 40 വയസ്സ്
വാസുദേവൻ	—ഒരു നാടകകൃത്ത്; 26 വയസ്സ്
അമ്മ	—വാസുദേവന്റെ അമ്മ; 50 വയസ്സ്
വേലായുധൻ	—കമലമ്മയുടെ ഇളയസഹോദരൻ; 33 വയസ്സ്
വൈദ്യർ	—സതിയുടെ അച്ഛന്റെ ജ്യേഷ്ഠൻ; 50–നുമേൽ വയസ്സ്

കൊച്ചപ്പിപ്പിള്ള

അബ്ബാസ്

രംഗം: തിരുവനന്തപുരത്തുള്ള ഒരു ചെറിയ വീട്

കാലം: ഉദ്ദേശം മൂന്നുമാസം

"...പുഷ്പശക്തി വഹിക്കുമിപ്പളുങ്കുപാത്രം വിരലാൽ
മുട്ടിയാൽ മതി, തവിട്ടപൊടിയാമല്ലൊ....."

—കുമാരനാശാൻ

കമ

വിഷ്കംഭം

സ: ഒരു ചെറിയ വീടിന്റെ വരാന്തയാണ് രംഗം. ഒന്നാംകർട്ടൻ ഉയരുമ്പോൾ രംഗം വിജനമാണ്.

കുറച്ചു നിമിഷങ്ങൾക്കുള്ളിൽ കുട്ടികളുടെ ബഹളം കേൾക്കുന്നു. അവർ പോയ്മറഞ്ഞു. ബാഹ്യം കൂടുതലായി പരിഭ്രമിച്ചതുപോലെ ഒരു യുവാവ്—അബ്ബാസ്—പ്രവേശിക്കുന്നു. ആരേയും വെളിയിൽ കാണാത്തതുകൊണ്ട്, കുറേനേരം സംശയിച്ചുനിന്നിട്ട്, ചെറുതായി ചുമച്ച് ശ്രദ്ധയാകർഷിക്കാൻ ശ്രമിക്കുന്നു.

[അതിർവശത്തുനിന്നും അമ്മ പ്രവേശിക്കുന്നു. മുണ്ടും റവുക്കയും മിക്കവാറും മുഷിഞ്ഞതാണെങ്കിലും ദേഹത്തിട്ടിരിക്കുന്ന കസവുനേര്യത് വെളുത്തതാണ്. വന്നവഴിക്കു മറ്റൊന്നും കാണാത്തതുകൊണ്ട് എടുത്തിട്ടതാവണം.]

അബ്ബാസ്: ഇതല്ലേ, മി. വാസുദേവന്റെ വീട്?

അമ്മ: തന്നെ കുഞ്ഞേ. ഏവിടെന്നു വരുന്നു?

അബ്ബാസ്: കുറച്ചകലെനിന്നാണ് വടക്കു കോഴിക്കോട്ടു നിന്നു.

അമ്മ: ഓ, അതെന്തോന്നകലം? ഇപ്പോ, കോഴിക്കോടും തിരുവനന്തപുരോം എല്ലാം ഒന്നുതന്നല്ലോ.

അബ്ബാസ്: മി. വാസുദേവനില്ലേ ഇവിടെ?

അമ്മ: ഇപ്പഴിവിടൊണ്ടാരുന്നു. ചായ വേണമെന്നു പറഞ്ഞു. നോക്കിയപ്പം പാലു കൊണ്ടുവന്നില്ല. എന്നാ അങ്ങേച്ചെന്നു് ഒന്നു വിളിച്ചുപറയാമെന്നുവച്ചു് ഞാൻ—

അബ്ബാസ്: അമ്മ പൊയ്ക്കോളൂ. ഞാനിവിടെ നിന്നുകൊള്ളാം.

അമ്മ: അകത്തു കയറി ഇരിക്കഞ്ഞേ! അവനിപ്പഴിങ്ങു വരും.

അബ്ബാസ്: വേണ്ടാ, ഇവിടെ നിന്നുകൊള്ളാം. കാറുമുണ്ട്.

അമ്മ: എങ്കിൽ ഞാനൊരു കസേരയെടുത്തു് ഇവിടിട്ടുതരാം.

അബ്ബാസ്: ഞാനെടുത്തോളാമമ്മേ. (അമ്മയുടെ പുറകേ പോയി കസേരയുമായി തിരികെ വരുന്നു. കൂടെ അമ്മയും.)

അമ്മ: (ഇത്ര മാന്യനായ ഒരുവൻ തന്നോടു് ഇത്രയും ആദരവോടെ പെരുമാറിയതിൽ ചാരിതാർത്ഥ്യത്തോടെ) കഞ്ഞു് വാസൂന്റെ കൂട്ടുകാരനാ—അല്യോ?

അബ്ബാസ്: തമ്മിൽ കണ്ടിട്ടില്ല. എങ്കിലും കത്തെഴുതാറുണ്ടു്. എനിക്കു വാസുദേവനെ വലിയ ഇഷ്ടമാണു്; വളരെ ബഹുമാനവുമാണു്.

അമ്മ: ഉം, അവന്റെ നാടകം എല്ലാവർക്കും ഇഷ്ടമാ—

അബ്ബാസ്: അമ്മ ഭാഗ്യവതിയാണമ്മേ. അമ്മയുടെ മകൻ ഒരു സാധാരണക്കാരനല്ല. പക്ഷേ, ഇന്നെല്ലാരും അതു മുഴുവൻ മനസ്സിലാക്കിയില്ലെന്നുവരാം.

അമ്മ: മനതിലാക്കിയാലും ഇല്ലെങ്കിലും അവൻ ഇത്രേമെങ്കിലും ഒരു കര പിടിച്ചല്ലോ. എന്തു കഷ്ടപ്പെട്ടവനാ അവൻ!—എന്തു വെസനിച്ചവനാ!

അബ്ബാസ്: പണത്തിന്റെ മുട്ടുകൊണ്ടാണോ?

അമ്മ: പണത്തിനു പണം വേണ്ടായോ?...അവന്റച്ചൻ ഒരു പണക്കാരനാണേലും, അതുകൊണ്ടൊരുഗ്രോണം അവനുണ്ടായില്ല.

അബ്ബാസ്: മ...രി...ച്ചു്—?

അമ്മ: ഇല്ലയില്ല. ഭാര്യേം മക്കളുമായി സുകമായി കഴീന്നു.

അബ്ബാസ്: അതെങ്ങനെ? അമ്മയെ ഉപേക്ഷിച്ച്—?

അമ്മ: അങ്ങനൊക്കെ വന്നു കുഞ്ഞേ. അല്ലെങ്കിലും അങ്ങനല്ലേ വരൂ. അവൻറച്ചൻറച്ചൻ ഈ ദേശത്തേക്കും വല്ല്യ പണക്കാരനായിരുന്നു; കൊട്ടാരംവൈദ്യനുമൊക്കെയായിരുന്നു. എൻറച്ചനു് അങ്ങേരുടെ വൈദ്യശാലേൽ മരുന്നിടിപ്പു് ജോലി. മോൻ ക്രൂടെക്രൂടെ വീട്ടിൽ വരുമായിരുന്നു. കല്ല്യാണം കഴിക്കാമെന്നൊക്കെപ്പറഞ്ഞു; കല്യാണോം കഴിച്ചതാ. എന്നിട്ടും കെഴവൻ സമ്മതിച്ചില്ല. സ്വത്തൊന്നും തരത്തില്ലെന്നു പറഞ്ഞു. ഒട്ടവിൽ വെഷമംവന്നപ്പോ എന്നേം കൊച്ചിനേം ഇട്ടേച്ചങ്ങു പോയി.

അബ്ബാസ്: ബന്ധം വേർപെടുത്താതെ?

അമ്മ: ഫലത്തിലില്ലാത്ത ബന്ധം കടലാസ്സി കെടക്കുന്നതെന്തിനാ? അച്ചൻ പറഞ്ഞു, ചെന്നു് ഒപ്പിട്ടു കൊടുത്തേരെന്നു്. ഒട്ടവി മൂപ്പീന്നു പ്രസാതിച്ചു് ഈ സ്ഥലോം വീടും വാസൂൻറപേക്കു് എഴുതിത്തന്നു. അതുതന്നെമിച്ചം—ഈ വീടും പത്തുനാല്പതുമൂട്ടതെങ്ങും—

അബ്ബാസ്: ഇപ്പോഠം പൈസയൊക്കെ അവശ്യത്തിനുകിട്ടും, ഇല്ലേ അമ്മേ?

അമ്മ: ഓ, ഞങ്ങക്കെന്തോവേണം കുഞ്ഞേ, ചെലവിനു്? സമ്പാദ്യത്തിനൊന്നും അവനൊട്ടാശേം ഇല്ല... എന്നാലും കാൽകാശെങ്കിലും അവനെക്കൊണ്ടു് ഒണ്ടാക്കാൻ കഴിയുമെന്നു് അവനാകട്ടെ, ഞാനാകട്ടെ സ്വപ്നേപി നിരുവിച്ചതല്ല.

അബ്ബാസ്: അതെന്താ അമ്മേ?

അമ്മ: ഏങ്ങനൊക്കും കുഞ്ഞേ? പടിച്ചു് പാസ്സായില്ല. അല്ലാതൊരു ജോലി വാങ്ങിക്കാൻ—അതിനു മിടുക്കു വേണ്ടായോ? ആളുകളേ പോയി കാണാനും വത്താനം പറഞ്ഞു് കറക്കിയടിച്ചു കായ്യം നടത്താനും ഒരു സാമർത്ഥ്യം വേറെയാ.

അബ്ബാസു്: അതെയതേ.

അമ്മ: ഇവനാണേൽ പരിചയക്കാരോടുപോലും ഉരിയാടത്തില്ല. അവനെണങ്ങിയ കൊറച്ചുപേരുണ്ടു്. അല്ലാതിനി മഹാരാജാവു് വന്നാലും—

അബ്ബാസു്: ചിലരങ്ങനെയാ അമ്മേ!

അമ്മ: ഇപ്പംപിന്നെ,എനിക്കും ജോലിയെടുക്കാൻ വയ്യാതായപ്പോ—ഇരുന്നാ ഇരുന്നടത്തുന്നു് എണീക്കാൻ വയ്യാ കുഞ്ഞേ!—ദൈവം ഒന്നു കണ്ണുതൊറന്നു. ഒരു രാത്രിക്കു് ഒരു 'മറുപകലു്' കാണാതിരിക്കുവോ?... ങൊ—വാസു വരുന്നല്ലോ.

(വാസുദേവൻ പ്രവേശിക്കുന്നു. മുപ്പതിനുതാഴെയാണു് പ്രായം. മുഖത്തിന്റെ ഇടതുഭാഗം മുഴുവൻ ഒരു കറുത്ത പാട്ടകൊണ്ടു് മൂടിയിരിക്കയാണു്: ജന്മനാ ലഭിച്ച ഒരു 'മുറിവു്'. മുഖത്തിനെ അതു കൂടുതലേറെ വികൃതമാക്കുന്നുണ്ടു്. ഈ വൈകൃതത്തെക്കുറിച്ചു് വാസുദേവൻ ഒട്ടൊക്കെ ബോധവാനാണു്. ഈ ബോധം സ്വതവേയുള്ള സങ്കോചഭാവത്തെ വർദ്ധിപ്പിച്ചിട്ടും ഉണ്ടു്...കണ്ണാടി ധരിച്ചിരിക്കുന്നു.)

അമ്മ: നീ ചായയോമറോ കുടിച്ചോടാ കുഞ്ഞേ?

വാസുദേവൻ: ഇല്ല. അമ്മ ചായ ഇട്ടില്ലേ?

അമ്മ: പാലിങ്ങോട്ടു കൊണ്ടുവരാൻ അങ്ങേൽചെന്നൊന്നു പറയാമെന്നു വച്ചപ്പഴാ—

അബ്ബാസു്:—ഞാൻ വന്നതു്.

അമ്മ: കോഴിക്കോട്ടനിന്നാ കുഞ്ഞേ!

വാസുദേവൻ: മീ: അബ്ബാസ്സായിരിക്കും?

അബ്ബാസു്: അതേ.

അമ്മ: (പോയി ഒരു കസേരക്കുടി എടുത്തുകൊണ്ടുവന്നിട്ട്) നിങ്ങളിവിടിരുന്ന വത്തമാനം പറ. ഞാൻ ഭാചായ കൊണ്ടുവരാം.

വാസുദേവൻ: എന്തൊക്കെയുണ്ട്, നാടകോത്സവവിശേഷങ്ങൾ?

അബ്ബാസ്: മി: വാസുദേവന്റെ നാടകമാണ് ഞങ്ങൾ പ്രധാനമായി വച്ചിട്ടുള്ളത്. ഉടനേ എഴുതിക്കിട്ടിയാലേ ഞങ്ങൾക്കു വേണ്ടപോലെ റീഹേഴ്സ് ചെയ്യാനൊക്കു. പേരു ഞങ്ങൾ അനൗൺസുചെയ്യാൻ പോകയാണ്. 'ലക്ഷ്യവും മാർഗ്ഗവും' അല്ലേ?

വാസുദേവൻ: ഉം, 'ലക്ഷ്യവും മാർഗ്ഗവും.'

അബ്ബാസ്: നല്ല ലക്ഷ്യത്തിനു് നല്ല മാർഗ്ഗം വേണമെന്നു്? കഥയും പാത്രങ്ങളും എല്ലാം ആയോ?

വാസുദേവൻ: എല്ലാം എന്റെ മനസ്സിലുണ്ടു്. കടലാസ്സിലാക്കിയാൽ മതി. ഒരു മൂന്നാഴ്ചയ്ക്കകം—

അബ്ബാസ്: താങ്ക്സ്!—മതി. പിന്നെ, ഒരാവശ്യം കുടി: ഞങ്ങളുടെ റിപ്പബ്ലിക് സ്പെഷ്യലിനു് ഒരു കവിത—

വാസുദേവൻ: എന്നെ കവിയുമാക്കുകയാണോ നിങ്ങൾ?

അബ്ബാസ്: എന്നാൽ എനിക്കു നിങ്ങളുടെ കവിതകളാണു കുട്ടത്തിൽ ഇഷ്ടം. ഇങ്ങനെ വിങ്ങുന്ന മനുഷ്യത്വമുള്ള കവിതകൾ—മുഖസ്തുതി പറയുകയാണെന്നു കരുതരുതു്—മലയാളത്തിൽ ആരും ഇന്നെഴുതുന്നില്ല.

വാസുദേവൻ: എന്നെപ്പോലെ വിങ്ങൽ മറ്റാരും അനുഭവിച്ചിട്ടില്ലായിരിക്കാം...മി: അബ്ബാസ്, ഞാൻ എഴുതുന്നതെല്ലാം എന്നെപ്പറ്റിയായിപ്പോകുന്നു—അല്ലേ? എന്തോ, എന്റെ അനുഭവങ്ങളുടെ പിടിയിൽനിന്നു മാറിനിന്നു ചിന്തിക്കാൻ എനിക്കിനിയും

കഴിയുന്നില്ല. ഒരിക്കൽ എനിക്കു ഷോക്ക് തട്ടിയിട്ടുണ്ട്—

(പെട്ടെന്ന് ഭ്രാന്തരൂപിയായ ഒരാൾ—കണ്ണങ്കര—പ്രവേശിക്കുന്നു. ഒരു മുഷിഞ്ഞ മുണ്ടും ബട്ടനില്ലാത്ത ഉടുപ്പുമാണ് വേഷം. പക്ഷേ, തന്റെ വേഷത്തെപ്പറ്റി ആൾ ബോധവാനേ അല്ല. 'ടിപ്പ്ടോപ്പി'ൽ നടക്കുന്നു എന്നാണ് ഭാവം. പെരുമാറ്റത്തിൽ ഒരു രക്ഷാധികാരിയുടെ മട്ടുണ്ട്. പ്രായം നാല്പതിനപ്പുറം വരും. പട്ടിണികിടക്കുന്ന ലക്ഷണമുണ്ട്.)

കണ്ണങ്കര: ഹലോ വാസൂ! ഞാനെത്രപ്രാവശ്യം ഇവിടെ വന്നു! നാടകമെന്നും സിനിമയെന്നും പറഞ്ഞു നടക്കുന്നതല്ലാതെ, മാന്യന്മാർ അന്വേഷിച്ചുവന്നാൽ വീട്ടിൽ കാണത്തില്ല!

(വാസുദേവന്റെ മുഖത്ത് സ്വാഗതത്തിന്റെ നേരിയ ലാഞ്ഛന പോലുമില്ല; വെറുപ്പുണ്ടതാനും. അയാൾ യാതൊന്നും മിണ്ടുന്നില്ല. ഇമകൾ ചലിപ്പിക്കാതെ ആഗതനെ നോക്കിക്കൊണ്ടിരിക്കുകമാത്രം ചെയ്യുന്നു. അതൊന്നും വകവയ്ക്കാത്തമട്ടിൽ ആഗതൻ അച്ഛാസിന്റെ നേരേ തിരിയുന്നു.)

ഹലോ, ഗുഡ് മോർണിംഗ് മിസ്റ്റർ! എന്നെ അറിയില്ലായിരിക്കും? വാസുവിന്റെ ഒരു പഴയ ഫ്രണ്ടാണ് ഞാൻ. കണ്ണങ്കര. കേട്ടിട്ടുണ്ടായിരിക്കും. മുമ്പൊക്കെ ഞാനും കവിതകൾ എഴുതുമായിരുന്നു. ഇവരൊക്കെ എഴുത്തു തുടങ്ങിയപ്പോൾ, ഞാൻ നിർത്തി: പിള്ളർ എഴുതിത്തെളിയട്ടെ!

(അതൊരു ഫലിതമാണെന്നു വരുത്തിക്കൊണ്ടു ശബ്ദായമാനമായി ചിരിക്കുന്നു. ആ ചിരിക്ക് യാതൊരു സ്വാഗതവും ലഭിക്കുന്നില്ല. പിന്നെ എവിടെ ഒന്നിരിക്കട്ടെ എന്ന മട്ടിൽ ഇരിപ്പിടം അന്വേഷിക്കുന്നു. ഇല്ലെങ്കിൽ എടുക്കാൻ ബുദ്ധിമുട്ടണ്ടാ, ഞാൻ നിന്നുകൊള്ളാം, എന്നാണ് ഭാവം. പിന്നെ അച്ഛാസിന്റെ മടിയിൽക്കിടന്ന സിഗറ റ്റ്പാക്കെറ്റെടുത്ത്, ഇരുവക്കും വെച്ചുനീട്ടിയതിനുശേഷം, സിഗറ റ്റ്കത്തിച്ചു വലിക്കുന്നു. പിന്നെയും നിശ്ശബ്ദത.)

നിങ്ങൾ എന്തോ ഡിസ്ക്ലസ്സ് ചെയ്യുകയാണെന്നു തോന്നുന്നു. ഞാൻ ഇൻട്രൂഡ് ചെയ്യുന്നില്ല. ഞാൻ

വന്നതു്,—വാസൂ, എനിക്കൊരു ഫൈഫൺഡ്രഡ് റുപ്പീസ് വേണമല്ലോ. ഇന്നു ബാങ്ക് ഹോളിഡേ. വേണമെങ്കിൽ ഞാൻ ഒരു ചെക്ക് എഴുതിത്തന്നേക്കാം.

അബ്ബാസ്: ഇന്നു ബാങ്ക് അവധിയല്ലല്ലോ.

(ഒന്നും പറയണ്ടാ എന്നു വാസുദേവൻ മുഖംകൊണ്ടു വിലക്കുന്നു.)

കണ്ണങ്കര: എന്റെ ബാങ്കിനു് ഇന്നു് അവധിയാണു്... ഞാൻ അവധികൊട്ടുത്തു. 500 ഇല്ലെങ്കിൽ തല്ക്കാലം ഒരു അമ്പതു താ... ഇല്ലേ? എങ്കിൽ ഒരു പത്തു്... ഒരഞ്ചെങ്കിലും താ അപ്പാ—(കൈ നീട്ടുന്നു.)

(വാസുദേവനു് എന്നിട്ടും ചലനമില്ല. അപ്പോഴാണു് അമ്മ രണ്ടു കപ്പു ചായയുമായി പ്രവേശിക്കുന്നതു്.)

(ഒരു കപ്പു് തനിക്കാണെന്നു തീരുമാനിച്ചു്) ഓ, ചായയോ? വേണ്ടായിരുന്നല്ലോ. അല്ലെങ്കിൽ വല്ലതും തിന്നിട്ടു് ചായ കുടിക്കണം. ഏതായാലും—

(കണ്ണങ്കര മുന്നോട്ടുചെന്നു് ഒരു കപ്പിനു കൈനീട്ടുന്നു. അമ്മ അതൃപ്തയായി അയാളെ ഒന്നു നോക്കിയിട്ടു ചായ ഇരുവർക്കും കൊടുക്കുന്നു. അമ്മയുടെ നോട്ടം ഏറ്റതോടെ കണ്ണങ്കരയുടെ പ്രസാദം അപ്പാടെ മായുന്നു. പകരം മുഖത്തു നിസ്സഹായത നിഴലിക്കുന്നു.)

അമ്മ: (പഴയ നോട്ടം ആവർത്തിച്ചുകൊണ്ടു്) നെനക്കു് ചായവേണം, അല്ലേ്യാ? അതും ഇവടന്നതന്നെ വേണം—?

(കണ്ണങ്കര പരുങ്ങുന്നു. അയാളുടെ ദീനമായ മുഖഭാവം കണ്ടു ദുർബ്ബല ചിത്തനായി വാസു കൈയിലിരുന്ന കപ്പു് അയാൾക്കു നീട്ടുന്നു.)

(തട്ടിത്തുകൊണ്ടു്) വാസൂ, അവനു ചായ കൊടുക്കണ്ടാ. കൊട്ടുത്തുപോകരുതെന്നാണു് ഞാൻ പറേന്നതു്.

വാസുദേവൻ: പോകട്ടമ്മേ. (കപ്പു കൊടുക്കുന്നു.)

(കണ്ണങ്കര അതു വാങ്ങി ആത്തിയോടെ ചുണ്ടോടടുപ്പിക്കുന്നു. അപ്പോഴേക്കും അമ്മ പാഞ്ഞുചെന്നു കപ്പ കൈകൊണ്ടു തട്ടിയെറിയുന്നു. കണ്ണങ്കരയുടെ മുഖഭാവം ഏറ്റവും ദയനീയമാകുന്നു. അയാളുടെ കൈകൾ അഭയമഭ്യർത്ഥിച്ചുകൊണ്ടെന്നവണ്ണം, അറിയാതെ കൂപ്പിപ്പോകുന്നു. ആ പരുങ്ങലും നിസ്സഹായതയും ആരേയും അലിയിക്കും.)

അമ്മ: (കോപം ശമിക്കാതെ) ചായ...നെനക്ക്... മഹാപാപീ! നെനക്കു പച്ചവെള്ളം തന്നാൽ ദൈവം സഹിക്കുമോടാ? നീ എന്തു വിചാരിച്ചു—ദൈവം ഇല്ലെന്നു വിചാരിച്ചോ? ഒണ്ടടാ, ദൈവമൊണ്ടു്. ഇത്തിരി താമസിക്കുമായിരിക്കും. എന്നാലും ദൈവം ഇപ്പോഴുമൊണ്ടടാ.

വാസുദേവൻ: (അതിഥിയുടെ മുമ്പിൽവച്ചു് ഇങ്ങനെ കാണിച്ചതിൽ ഖേദിച്ചുകൊണ്ടു്) ഇതെന്താ അമ്മേ, ഈ കാണിച്ചതു്? കുടിക്കുന്ന വെള്ളം തട്ടിക്കളയുന്നോ? അബ്ബാസിന്റെ ഉടപ്പാകെ തെറിച്ചു വീണു കാണുമല്ലോ.

അബ്ബാസു്: (കഥയറിയാതെ അമ്പരന്നു്) സാരമില്ല, സാരമില്ല...

അമ്മ: (അബ്ബാസിനോടു് ക്ഷമാപണം ചെയ്യും, എന്നാൽ കോപം തണുക്കാതെയും) പോകട്ടെ, കുഞ്ഞേ. കുഞ്ഞിനറിഞ്ഞുകൂടാ, ഇവനെ. ഇവനു പച്ചവെള്ളം കൊടുത്താൽ ദൈവം പൊറുക്കത്തില്ല. ദൈവമാ ഇവൻ വെള്ളം കുടിച്ചുകൂടാന്നു വിധിച്ചതു്. കൊടുത്താൽ ഈ വീട്ടിൽ ഇനീം ഇടിത്തീ വീഴും. (കണ്ണങ്കരയെ നോക്കി) ചായ...വന്നിരിക്കുന്നു അവൻ പിന്നോം, പിന്നോം...ഞാൻ പറഞ്ഞിട്ടില്ലീയോടാ, ഇവിടെ വരരുതെന്നു്?—കാലെടുത്തു കുത്തിപ്പോകരുതെന്നു്?

വാസുദേവൻ: (അമ്മയെ അകത്തേക്കു പിടിച്ചുകൊണ്ടു

പോകാൻ ശ്രമിച്ചുകൊണ്ട്) അമ്മ ചെന്നു കുറച്ചു ചായക്രടി ഇട്ട്...പോക്കു...ഞാനങ്ങോരെ പറഞ്ഞയയ്ക്കാം.

അമ്മ: (കപ്പിന്റെ ഉടഞ്ഞ കഷണങ്ങളും എടുത്തുകൊണ്ടു പോകുന്നപോക്കിൽ) അവനൊന്നും കൊടുത്തു പോകരുതു്—പറഞ്ഞേക്കാം.

വാസുദേവൻ: ഇല്ല. അമ്മ അകത്തുപോക്കു.

(അമ്മ പോകുന്നു. വാസുദേവന്റെ നേത്രാനുമതിയോടെ അബ്ബാസ് ചായ കൊടുക്കുന്നു. കണ്ണുകര ഒറ്റവീപ്പിനു വാങ്ങിച്ചു കുടിക്കുന്നു.)

കണ്ണുകര: (വേറൊരു മനുഷ്യനായി) താങ്ക്സ്! ഇന്നു ഞാൻ ഒന്നും കഴിച്ചതല്ല.

വാസുദേവൻ: (പോക്കറ്റിൽനിന്നും ഒരു രണ്ടുരൂപാനോട്ടെടുത്തു കൊടുത്തുകൊണ്ടു) ഇതാ, പോകണം. ഇനി മേലാൽ ഇവിടെ വരുകയും അരുതു്. പോകു...പോകു...അമ്മ വരുംമുമ്പേ പോക്കു.

(കണ്ണുകര ധൃതിയിൽ സ്ഥലംവിടുന്നു. നിശ്ശബ്ദത.)

അബ്ബാസ്: അയാൾ ആരാണു്?...കിറുക്കനാണോ?

വാസുദേവൻ: (ഭ്രതകാലത്തുനിന്നും ഓടിയെത്തി) ഉം? എന്താ ചോദിച്ചതു്? കിറുക്കനാണോന്നോ?...കിറുക്കും കാണും.

(നിശ്ശബ്ദത.)

അബ്ബാസ്: ആരാണിയാൾ?

വാസുദേവൻ: (അല്പം ചിന്തിച്ചിരുന്നതിനു ശേഷം) എന്റെ നാടകത്തിലെ ഒരു കഥാപാത്രമാണു് ആ പോയതു്.

അബ്ബാസ്: ഈ തെണ്ടിയോ?—കിറുക്കനോ?

വാസുദേവൻ: നാടകത്തിൽ അയാൾ തെണ്ടിയുമല്ല, കിറുക്കനുമല്ല. തനി മാന്യൻ. ഒരു ട്യൂട്ടോറിയൽ

കോളേജ് ലക്ചറർ, സെക്രട്ടേറിയറ്റ് ഗുമസ്തൻ... എന്റെ പരമശത്രു—

അബ്ബാസ്: നിങ്ങളുടെ ശത്രുവോ?

വാസുദേവൻ: ഇന്ന്യാം എന്റെ ശത്രുവല്ല; മിത്രവുമല്ല. എന്റെ ജീവിതത്തിൽനിന്നേ അയാം മറഞ്ഞു കഴിഞ്ഞു. പക്ഷേ, അന്നയാം എന്റെ ശത്രുവായിരുന്നു; ജീവിതത്തിൽ ആകെക്കൂടി എനിക്കുണ്ടായിട്ടുള്ള ഒരേഒരു ശത്രു.

അബ്ബാസ്: അപ്പോൾ നിങ്ങളുമുണ്ട് നാടകത്തിൽ?

വാസുദേവൻ: (ഒന്നറച്ച്) ഉണ്ട്. പക്ഷേ, ഈ ഞാനല്ല. ദരിദ്രനായ ഞാൻ... അപ്രസിദ്ധനായ ഞാൻ—നിസ്സഹായനായ ഞാൻ.

അബ്ബാസ്: അമ്മയുമുണ്ട്—?

വാസുദേവൻ: ഉം. പിന്നെ സതിയുണ്ട്; സതിയുടെ അമ്മയുണ്ട്—

അബ്ബാസ്: അവർ—?

വാസുദേവൻ: അവർ രണ്ടുപേരും ഇന്നില്ല.

അബ്ബാസ്: മരിച്ചുപോയി?

വാസുദേവൻ: എന്ന പറഞ്ഞാലായില്ല.

അബ്ബാസ്: ആ... ത്മ...?

(വാസുദേവൻ മറുപടി പറയാതെ ദുഃഖമൂകനായി ഇരിക്കുന്നു.)

ശരി, ഞാൻ ഉപദ്രവിക്കുന്നില്ല, മി: വാസുദേവൻ. ഏതായാലും നിങ്ങളാം നാടകമെഴുതുമല്ലോ.

വാസുദേവൻ: അല്ല, ഞാൻ പറയാം. I owe you an explanation. രണ്ടുമൂന്നു കൊല്ലങ്ങൾക്കു മുമ്പാണ്. സതിയും സതിയുടെ അമ്മയും ഇവിടെ താമസിക്കുന്നു. അപ്പുറത്ത് ഞാനും അമ്മയും. സതി ഇന്റർനു് തോറ്റ് കണ്ണൂകരയുടെ ട്യൂട്ടോറിയലിൽ പഠിക്കുന്നു.

(അമ്മ പ്രവേശിക്കുന്നു.)

അമ്മ: അവൻ പോയോ? അവനു് ചായയും കൊടുത്തു—അല്ലേ്യാ? (ഗൗരവത്തിൽ ചെന്നു് ദൂരെയിരുന്ന കപ്പും എടുത്തുകൊണ്ടു് ആരേയും നോക്കാതെ പോകുന്നു. പോകുന്ന പോക്കിൽ) ഇതാ രണ്ടുപ്പേരി ഇവിടെ എടുത്തുവച്ചിരിക്കുന്നു. അതു് തിന്നുമ്പോഴേക്കും വേറെ ചായ ഇട്ടുതരാം.

വാസുദേവൻ: അയാൾക്കു് ചായകൊടുത്തതിന്റെ ദോഷ്യമാണു്! വരൂ, നമുക്കു് അകത്തേക്കു പോകാം. നാടകം ഞാൻ രംഗംപ്രതിരംഗമായി പറഞ്ഞുതരാം.

(കസേരയുമായി രണ്ടുപേരും അകത്തേക്കു പോകുന്നു. രംഗം വീണ്ടും വിജനമാണു്. അല്പം കഴിയുമ്പോൾ മൈക്കിൽക്കൂടി അകത്തുനിന്നുള്ള സംസാരം കേൾക്കുന്നു. ഇടയ്ക്കിടയ്ക്കു് ഉപ്പേരി കടിക്കുന്ന ശബ്ദവും...)

(അണിയറയിൽ)

വാസുദേവൻ: മണി എത്രയായി?...ഏഴു്?...ഈ സമയത്തു് ആ മുറിയിലിരുന്നു് സതി വായിക്കുകയായിരിക്കും. വായനയെന്നുപറഞ്ഞാൽ സതിയുടെ വായന കേൾക്കുകതന്നെ വേണം. (സുരണാകുലമായ ശബ്ദത്തിൽ) ഇപ്പോഴും ആ ശബ്ദം എന്റെ ചെവിയിൽ മുഴങ്ങുന്നു...ആ വായന...ഇടിയ്ക്കുടിയ്ക്കുള്ള ആ മുളൽ...തന്നെത്താനുള്ള അത്ഥം പറച്ചിൽ...(pause) ഇപ്പോഴും ഞാൻ ആ വായന കേൾക്കുന്നു...

(തുടർന്നു് സ്റ്റേജിൽ, രണ്ടാംകർട്ടനകത്തുനിന്നും സതിയുടെ ശബ്ദം കേട്ടുതുടങ്ങുന്നു: "Man said Aristotle is...)

(വിഷ്കംഭം തീർന്നു)

രംഗം ഒന്ന്

[ഒന്നാംരംഗം 'വിഷ്കംഭ'ത്തിന്റെ തുടർച്ചയായിത്തന്നെയാണ് കളിക്കപ്പെടുന്നത്.]

("ഇപ്പോഴും ഞാനാവായന കേൾക്കുന്നു..." എന്ന വാസുദേവന്റെ അവസാന വാചകത്തെത്തുടർന്ന്, സ്റ്റേജിൽ, രണ്ടാംകർട്ടനകത്തുനിന്നും സതിയുടെ ശബ്ദം കേട്ടുതുടങ്ങുന്നു:

Man said Aristotle is...ഉം...ഉം....primarily...pri...ma...ri...ly...primarily a reasoning animal...")

(ഇതിനിടെ രണ്ടാംകർട്ടൻ ഉയരുന്നു. ഒരു മേശയും ഒന്നരണ്ടു കസേരകളും. ഒന്നിൽ സതി ഇരുന്നു വായിക്കുകയാണ്. സതി സുന്ദരിയാണെന്നു പറയാം. ഏറെക്കുറെ ഒരു യുവതിയായിക്കഴിഞ്ഞിട്ടുണ്ട് അവൾ.)

സതി: (ആദ്യം പറഞ്ഞതു് ഒന്നുകൂടി ആവർത്തിച്ചിട്ട് പുസ്തകം നോക്കാതെ മലയാളം പറഞ്ഞു മനസ്സിൽ ഇരുത്താൻ നോക്കുന്നു) മനുഷ്യൻ പറഞ്ഞു അരിസ്റ്റോട്ടിൽ ഒരു reasoning... ഒരു കാരണമുള്ള മൃഗമാണെന്നു്. Man said Aristotle is...is... (ഓർമ്മവരാതെ പുസ്തകമെടുത്തു് മേശപ്പുറത്തു് അടിച്ചുകൊണ്ടു്) ഓ, ശല്യം! അരിസ്റ്റോട്ടിലും അരിയില്ലാത്ത സ്റ്റോട്ടിലും!

(അണിയറയിൽ)

"എന്തോന്നാ സതീ, പുസ്തകം കാട്ടുകൊട്ടത്തു മേടിക്കുന്നതല്ലേ?"

സതി: അമ്മയ്ക്കു് പുസ്തകത്തിന്റെ കായ്യം. തല മരവിച്ചിട്ടിവിടെ...24 മണിക്കൂറും ഒരു പട്ടത്തം!

(കമലമ്മ പ്രവേശിക്കുന്നു. നല്ല നിറമാണ്. വേഷത്തിൽ പ്രത്യേകിച്ചു് ശ്രദ്ധിച്ചിട്ടില്ലെങ്കിലും, ഇടതൂർന്നുള്ള മുടിയും മുറുക്കിച്ചുവന്ന ചുണ്ടുകളും ലേശം മാംസളമായ ശരീരവും അവരെ ഇപ്പോഴും കാമ്യയായിത്തന്നെ നിർത്തിയിരിക്കുന്നു.)

കമലമ്മ: ചുമ്മാതല്ല കഴിഞ്ഞതവണ തൊപ്പിയടിച്ചു തു്! പെണ്ണേ, പ്രയത്നിക്കുന്നവക്കേ മേൽഗതിയുള്ളു.

സതി: അമ്മയ്ക്കപ്പോഴും ഒരു മേൽഗതി! ഉള്ള ഗതിയൊക്കെ പോരായോ അമ്മേ?

കമലമ്മ: എന്തുവാ നിനക്കിപ്പോൾ ഗതി? എന്റെ ശമ്പാസമിന്നെടുത്താൽ ഇന്നു നീ വഴിയിലാണു്— ഓത്തോ. സക്കാരിന്റെ പത്തു ചക്രം കിട്ടുന്നതുകൊണ്ടു് ഇന്നിവിടെ തീ പുകയുന്നു.

സതി: (അമ്മയെ കെട്ടിപ്പിടിച്ചുകൊണ്ടു്) ഞാൻ ചത്തേ അമ്മ ചാകത്തുള്ളു; അല്ലെങ്കിൽ ചാകുമ്പോൾ നമ്മൾ ഒന്നിച്ചേ ചാകത്തുള്ളു!

കമലമ്മ: പോടീ, കൊച്ചുവർത്തമാനം പറയാതെ. കണ്ണു വിരിയുന്നതിനുമുമ്പേ ചക്കും ചാക്കാലയും! (കൈയിലിരുന്ന നോട്ടുബുക്കു കാണിച്ചുകൊണ്ടു്) ഇതുയും കടലാസ്സു മതിയോ ബുക്കിനു്?

സതി: അമ്മ, പറയുന്നതിനിടയ്ക്കു്, കുത്തിക്കെട്ടും കഴിച്ചോ? ഇനി ഇതു് അരിയണമല്ലോ...നാളെ ഞാനൊന്നു വാങ്ങിച്ചു് എഴുതിക്കോളാമെന്നു പറഞ്ഞപ്പോൾ—

കമലമ്മ: നീയോ നോട്ടെഴുതത്തില്ല. എന്നാൽ വല്ലവരുടേയും വാങ്ങിക്കൊണ്ടുവന്നാൽ, സമയത്തിനു് പകർത്തിയേച്ചു് തിരികെ കൊടുക്കുകയെങ്കിലും വേണ്ടായോ?...അരിയുന്നതു്—ഞാൻ ആ ആശാരിയെക്കൊണ്ടു് അരിയിക്കാം. ആ 'മായപ്പസാറി'ന്റെ വീട്ടിൽ ആശാരി താമസിച്ചു പണിയുകയാ.

സതി: ഇനി അതിനായി അവിടംവരെ പോകാനോ?

കമലമ്മ: (ശാസനാസ്വരത്തിൽ) നീ അതൊന്നും അറിയണ്ടാ! ഇവിടിരുന്നു പഠിച്ചാമാത്രം മതി. (സ്വരം

മാറി സ്നേഹത്തിൽ) ങാ, എടീ മോളേ, നിന്റെ കഴുത്തേന്ന് അതിങ്ങോട്ടൊന്ന് ഊരിത്താ—

സതി: (മാല ഊരിക്കൊണ്ട്) എന്തിനാ അമ്മേ?

കമലമ്മ: മായപ്പസാറിൻറവിടെ പണയമിട്ടേച്ച് നമുക്കു കുറച്ചു രൂപാ വാങ്ങിക്കാം—പീസ്സിനു് ടൂട്ടോറിയലിൽ കൊടുക്കാൻ.

സതി: (മാല കഴുത്തിൽത്തന്നെയിട്ട്) അതിനിപ്പം മാല തരാനൊക്കത്തില്ല.

കമലമ്മ: (അപേക്ഷിച്ചുകൊണ്ട്) അല്ലാതെ പിന്നെങ്ങനാ മോളേ? അമ്മേടെ കൈയിൽ കാശില്ലാഞ്ഞിട്ടല്ല്യോ?

സതി: കാശില്ല!—കാശില്ല!—കള്ളി!

കമലമ്മ: ഉം? എന്തേയ് കാശ്?

സതി: പോസ്റ്റാപ്പീസ്സിൽ കിടക്കുന്നതോ? പത്തു മൂവായിരം രൂപാ.

കമലമ്മ: (ഒറ്റനിമിഷംകൊണ്ട് ഭാവം പകർന്ന്, വെടിപൊട്ടുംപോലെ) ഒറ്റയടിതരും ഞാൻ ചെവിക്കുറ്റിക്കു്! ഒന്നുപറഞ്ഞാൽ രണ്ടാമത്തേതിനു് പോസ്റ്റാപ്പീസ്! നിനക്കു് പൂളിശ്ശേരി വയ്ക്കാനുള്ളതല്ല അതു്. (തന്നത്താൻ എന്നോണം) കുടുംബത്തീന്ന് കിട്ടിയതെല്ലാംകൂടി അരിച്ചുപെറുക്കി വിറ്റു് അത്യോം കാശുണ്ടു്—

സതി: കാശു് എന്നായാലും ചെലവാക്കാനുള്ളതല്ല്യോ അമ്മേ?

കമലമ്മ: (വീണ്ടും ഗർജ്ജിക്കുന്ന സ്വരത്തിൽ) മിണ്ടരുതു്! ഇപ്പം ചെലവാക്കിയിട്ട്, പിടിച്ചാ നീ നടന്നതെണ്ടുമോ? ബി. എ. യ്ക്കു് കേറിയാ പീസ്സെന്തോ

കൊടുക്കണമെന്നാ നിന്റെ വിചാരം? മാസം പത്തും അമ്പതും രൂപാ വേണം.

സതി: എന്നാലും ബി. എ. വരെ പഠിക്കാൻ എത്ര രൂപാ വേണം?

കമലമ്മ: പിന്നൊപ്പടിക്കത്തിലേ്യാ?

സതി: (പകുതി സന്തോഷത്തിലും പകുതി മുഷിവിലും) ഓ, എനിക്കു വയ്യാ എന്നുമെന്നും പടിച്ചോണ്ടു നടക്കാൻ!

കമലമ്മ: നിന്റെ പ്‌ശാചിനെക്കൊണ്ടു് പടിപ്പിക്കുമല്ലോ. (സ്വരം താഴ്ത്തി സ്വകായ്ത്തിൽ) എടീ, നമ്മളു് രണ്ടുപെണ്ണുങ്ങളാ. ലോകത്തിൽ ആരുണ്ടു് നമുക്കൊരു തുണ? ചത്തുകെടന്നാൽ ബന്ധുക്കൾം തിരിഞ്ഞുനോക്കത്തില്ല—

സതി: അതു് അമ്മ അവിടെച്ചെന്നു് വസ്തുവെല്ലാം കണ്ടു മഹമ്മദീയക്കു് എഴുതിക്കൊട്ടത്തിട്ടല്ലേ?

കമലമ്മ: അല്ലെങ്കിൽ കൊറെ ഉലുത്തിത്തരും! 23-ാമത്തെവയസ്സുതൊട്ടറിയുന്നതാ. ഭാഗം വെച്ചപ്പോൾം ആങ്ങളമാരും അമ്മാവമ്മാരും എന്നെ അന്നഷിച്ചില്ല. വേണ്ടാ—പൊറപ്പെട്ടുപോയവളല്ലേ്യാ. എന്നാൽ വല്ല ആടായമെങ്കിലും തന്നുകൂടെ! അതും എനിക്കു വേണ്ടാ; ഞാൻ കുടുമ്മദോഷി;—ഒരു പടിക്കുന്ന പെണ്ണൊച്ചല്ലേ്യാ നീ?—നിനക്കു തന്നുകൂടാരുന്നോ?—അപ്പോൾം പെണ്ണുങ്ങടെ വായിൽ മണ്ണിടാമെന്നു്! അതു കമലയോടു വേണ്ടാ. എനിക്കിഷ്ടമുള്ളവക്കു് ഞാൻ എഴുതിക്കൊടുക്കും.

സതി: പിന്നെന്തിനാ, അമ്മേ, അവരുടെ സഹായത്തിന്റെ കായ്യം പറേന്നതു്?

കമലമ്മ: എനിക്കു വേണ്ടാടീ, ഒരു പട്ടീടേം സഹായം.

നിന്നെ ഒരു നെലേലാക്കാൻ ഞാൻ വിചാരിച്ചാൽ മതി. ഒരു പെണ്ണിനെക്കൊണ്ടു് എന്തെങ്കിലും സാധിക്കുമെങ്കിൽ അതു ഞാൻ സാധിക്കും. ങ്ഹാ, മോളേ, അതിങ്ങെടുത്തേ.

സതി: (പരിഭവസ്വരത്തിൽ കൊഞ്ചിക്കൊണ്ടു്) ഓ, പിന്നേം മാല! ഞാൻ തരത്തില്ല!

കമലമ്മ: എന്റെ മോളിങ്ങോട്ടു താ. അമ്മേടെ ശമ്പളം കിട്ടുമ്പോൾ ഇതെടുത്തു തന്നേച്ചു ഉള്ളൂ. നാളെത്തന്നെ പീസ്സു കൊടുക്കണമെന്നു നീ പറഞ്ഞിട്ടില്ല്യോ?

സതി: (അമ്മയോടു് എതിർത്തതുകൊണ്ടു വിശേഷമില്ലെന്നു് സതിക്കറിയാം) ഒന്നാംതീയതിതന്നെ എടുത്തു തന്നില്ലെങ്കിലാ—!

കമലമ്മ: (കള്ളദേഷ്യത്തിൽ) ഓ, ഒരു പെണ്ണിന്റെ കുമ്പാസ്സു്! ഇതു വാങ്ങിച്ചതന്നില്ലാരുന്നെങ്കി എങ്ങനാരുന്നു? (കണ്ണുകൊണ്ടു് മകളെ തഴുകിക്കൊണ്ടു പോകുന്നു. പോകുന്നപോക്കിൽ) എളുപ്പം പുസ്തകമെടുത്തുവച്ചു് പടി—സമയം കളയാതെ.

സതി:(വ്യക്തമായും അമ്മയെ കേൾപ്പിക്കാനായിമാത്രം) Man said Aristotle is primarily a reasoning animal. He has in other words, a mind which can reflect, discover causes...(വീണ്ടും വീണ്ടും ആവർത്തിക്കുന്നു.)

(ഇങ്ങനെ മൂളിയും ഞരങ്ങിയും ഒക്കെ വായിക്കുന്നു. ഇതിനിടെ, അണിയറയിൽ അല്പം അകലെ, വാസുദേവന്റെ ഒരു പാട്ടു കേൾക്കുന്നു. പാട്ടു കുറെ ചെന്നിട്ടേ സതിയുടെ ശ്രദ്ധയിൽ പെടുകയുള്ളൂ. ക്രമേണ ശ്രദ്ധ പാട്ടിലേക്കു തിരിയുന്നു. പാട്ടു തീരുമ്പോൾ അതിൽ നിന്നും രണ്ടു വരി ഹൃദിസ്ഥമാക്കി സതി പാടുന്നു. അമ്മയില്ലാത്ത സ്വാതന്ത്ര്യത്തിൽ പാട്ടു് ഉച്ചത്തിലാവുന്നു.

വാസുദേവൻ പ്രവേശിക്കുന്നു. വേഷം മുഷിഞ്ഞതാണു്. ആൾ വളരെ ക്ഷീണിതനും. കണ്ണാടിയില്ല; കൈയിൽ വാച്ചും.)

വാസുദേവൻ: സതീ സ്വാതന്ത്ര്യം ആഘോഷിക്കുന്നല്ലോ! തെക്കേലമ്മ എവിടെപ്പോയി?

സതി: മായപ്പസാറിന്റെ വീട്ടിൽ.

വാസുദേവൻ: (മനസ്സിലാകാതെ) എവിടെ?

സതി: മായപ്പസാറിന്റെ വീട്ടിൽ.

വാസുദേവൻ: ഓ, 'മായാബസാറി'ന്റെ വീട്ടിലോ?

സതി: എന്താ വാസുവണ്ണാ ഈ 'മായാബസാറെ'ന്നു വിളിക്കുന്നതു്, അവരെ?

വാസുദേവൻ: അറിഞ്ഞുകൂടായോ? എല്ലാം മായയല്ലേ്യാ അവിടെ! ഒരു രൂപായ്ക്കു മുളകു് അവരു വാങ്ങി വില്ക്കുന്നവെന്നു വെയ്ക്കുക. രണ്ടുരൂപാ വിറ്റാലും മുളകു് അതുപോലിരിക്കും!

സതി: ശ്ശേ!—ഭയങ്കരവിലയാണേ അവിടെ!

വാസുദേവൻ: ആരായിരുന്നു സതി, ഉച്ചയ്ക്കാരാൾ ഇവിടിരുന്നു് ഉണ്ണുന്നതു കണ്ടല്ലോ?

സതി: ആരോ! മുമ്പും ഒരിക്കൽ ഇവിടെ വന്നിട്ടുണ്ടു്. അങ്ങേരു പറയുന്നു, എന്റെ അച്ഛന്റെ ജ്യേഷ്ഠനാണെന്നു്. ഒരു കണ്ണുവൈദ്യനാ.

വാസുദേവൻ: അതെന്താ,—തെക്കേലമ്മയോടു ചോദിച്ചില്ലേ?

സതി: അമ്മയ്ക്കു ഭയങ്കരദേഷ്യം! വൈദ്യനാണെന്നു് പറഞ്ഞില്ലിയോടീ—ന്നു്. അച്ഛന്റെ കായ്യം ചോദിച്ചുപോയെങ്കിൽ അല്ലേലും അമ്മയ്ക്കു ദേഷ്യമാ...ങ്ഹാ, വാസുവണ്ണാ, ആ പാട്ടു് ഇന്നെഴുതിയതാണോ?

വാസുദേവൻ: ഉ—ം; ഞങ്ങളുടെ നാടകത്തിനു്.

സതി: നിങ്ങളുടെ പാർട്ടിവാർഷികത്തിനോ? എന്നാണു കളി?

വാസുദേവൻ: എന്നെങ്കിലുമാകട്ടെ. പാട്ടു കൊള്ളാമോ?

സതി: ഹാ, വളരെ നന്നായിരിക്കുന്നു. പക്ഷേ, ശോകം... ഇത്രയും ശോകമെന്തിനാ വാസുവണ്ണാ? ആ പാട്ടന്നതുംക്രൂടി കേട്ടാൽ—കരയുന്നതുപോലെതന്നെ.

വാസുദേവൻ: എന്നാൽ ഞാൻ ജയിച്ചു—ഞാൻ കരയുകയായിരുന്നു.

സതി: എന്തിനാ ഇങ്ങനെ കരയുന്നതു്? (വെറുപ്പു ഭാവിച്ചു്) കരച്ചിൽ—കരച്ചിൽ—എപ്പോഴും കരച്ചിൽ—

വാസുദേവൻ: ഇതു കുട്ടപ്പമാണു് സതീ. കരച്ചിൽ വന്നാൽ കരയാൻക്രൂടി പാടില്ലെങ്കിൽ—

സതി: എന്തിനാ കരച്ചിൽ വരുന്നതു്?

വാസുദേവൻ: ഇടപ്പള്ളി രാഘവൻപിള്ള പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടു്—ആത്മഹത്യചെയ്യുന്നതിനു മുൻപു് എഴുതിവെച്ച എഴുത്തിൽ: സ്നേഹം കിട്ടാതിരിക്കുക, പ്രവൃത്തി കിട്ടാതിരിക്കുക, ആശ ഇല്ലാതിരിക്കുക—

സതി: വാസുവണ്ണനു് സ്നേഹം കിട്ടുന്നില്ലേ? ആരെയെങ്കിലും സ്നേഹിക്കണം—അമ്മയുണ്ടല്ലോ!

വാസുദേവൻ: അതു് ഇടപ്പള്ളിക്കുമുണ്ടായിരുന്നു.

സതി: പിന്നെന്തിനാ അങ്ങേരു ചത്തതു്?

വാസുദേവൻ: ഇതുപോലൊരു പെൺകുട്ടിയെ സ്നേഹിച്ചിരുന്നു.

സതി: ഉ—ം?

വാസുദേവൻ: ഉവ്വഹിച്ചുക്രൂടായോ ബാക്കി?

സതി: അവൾ വേറെ കല്യാണം കഴിച്ചുകാണും!

(വാസുദേവൻ 'അതേ' എന്നു തലകുലുക്കുന്നു.)

ഭോഷൻ!

വാസുദേവൻ: ശ്ശേ—നിന്ദിക്കരുതു സതീ. ആക്ഷേപിക്കരുതു്.

സതി: പിന്നെ ഭോഷനല്ലേ, വല്ലോരും വല്ലോം ചെയ്യുന്നെന്നും പറഞ്ഞു തന്നത്താൻ ചാകുന്നവൻ?

വാസുദേവൻ: ഭോഷനായാലും അല്ലെങ്കിലും ജീവിതത്തെപ്പോലും ഉപേക്ഷിക്കുകയല്ലേ? ആ വേദനയെ നിന്ദിക്കരുതു്. തമാശൊന്നമല്ല ആത്മഹത്യ.

സതി: തമാശയായാലും അല്ലെങ്കിലും അവരവക്കു ചേന്ന വരോടു ചെന്നുവേണം സ്നേഹിക്കാൻ. അല്ലെങ്കിൽ... ഇന്നാളിൽത്തന്നെ നമ്മടം സിനിമായിൽ കണ്ടില്ലേ. ഒരു ക്രൂനൻ ഒരു സുന്ദരിയെ സ്നേഹിക്കുന്നതു്. ഇങ്ങനെ ക്രൂനന്മാരും മുടന്തന്മാരുമൊക്കെ സ്നേഹിക്കാൻ തുടങ്ങിയേച്ചാൽ അവളെന്തുചെയ്യും?

വാസുദേവൻ: (വിഷാദത്തോടെ) പക്ഷേ, അവന്റെ ഉള്ളിലെ സങ്കടത്തെക്കുറിച്ചു് ഒന്നാലോചിച്ചുനോക്കു, സതി.

സതി: സങ്കടമൊക്കെ കാണും.

വാസുദേവൻ: പക്ഷേ, അതാരറിയുന്നു?...ആരുമറിയാത്ത സങ്കടം; ആരുമറിയാത്ത സ്നേഹം—അതോർത്തു് എനിക്കന്നു് ഉറങ്ങാൻപോലും ഒത്തില്ല.

സതി: അതിനു് വാസുവണ്ണനെന്തിനാ ഉറങ്ങാതിരിക്കുന്നതു്?

വാസുദേവൻ: ഞാനും അതുപോലെ ഒരു ചുമട്ടു ചുമക്കുന്നതായി എനിക്കു തോന്നി.

സതി: ആരും പിടിച്ചിറക്കാനില്ലാതോ?

വാസുദേവൻ: (ദുഃഖം നിറഞ്ഞ മുഖത്തോടെ സതിയെ ഉറുനോക്കിക്കൊണ്ടു്) പിടിച്ചിറക്കേണ്ടവർ അതൊന്നു കാണുന്നതുപോലുമില്ലല്ലോ!

സതി: (ഖേദത്തോടെ) അയ്യോ! വാസുവണ്ണന്റെ മുഖം

കണ്ടോ! കണ്ണുനീരില്ലെന്നേയുള്ളൂ. ഇങ്ങനെ സങ്കടപ്പെടാൻ ഇപ്പോൾ എന്തുണ്ടായി വാസുവണ്ണാ?

വാസുദേവൻ: എന്തുണ്ടായി?—ഒന്നുമുണ്ടായില്ല.

സതി: പിന്നെന്താ മുഖമിങ്ങനെ കരുവാളിച്ചു്—

വാസുദേവൻ: എന്റെ മുഖമിങ്ങനെ ആയിപ്പോയതു് എന്റെ കുറ്റംകൊണ്ടാണോ?

സതി: (തെറ്റിദ്ധരിച്ചതിൽ ദേഷ്യത്തോടെ) എന്താ മുഖത്തീ വെഷമമെന്നാ ചോദിച്ചതു്.

വാസുദേവൻ: എനിക്കു വിഷമമില്ലല്ലോ.

സതി: ആരു പറഞ്ഞു വിഷമമില്ലെന്നു്?

വാസുദേവൻ: ഞാൻ പറഞ്ഞാൽ പോരേ?

സതി: എങ്കിൽ ഒന്നു ചിരിച്ചാട്ടെ.

വാസുദേവൻ: അതു കൊള്ളാം! വൺ, ടൂ, ത്രീ—എന്നു പറയുമ്പോൾ ആക്കെങ്കിലും ചിരിക്കാനൊക്കുമോ?

സതി: എനിക്കൊക്കുമല്ലോ.

വാസുദേവൻ: എന്നാൽ...വൺ...ടൂ...ത്രീ!!...

(സതി കൃത്രിമമായി ചിരിക്കാൻ നോക്കുന്നു. വാസുദേവന്റെ മുഖം പ്രസന്നമാകുന്നു. അതു കണ്ടു് സതി വാസ്തവത്തിൽ ചിരിക്കുന്നു. വാസുദേവനും ശോകാത്മകമായി ചിരിക്കുന്നു. സതി പൊട്ടിച്ചിരിക്കുന്നു.)

സതി: ഇപ്പോൾ അമ്മ വന്നുകാണണം! (അനുകരിച്ചുകൊണ്ടു്) "ചെവിക്കുറ്റിക്കൊരു വീക്കു വച്ചതും ഞാൻ. പുസ്തകമെടുത്തു് പാഠം പഠിക്കാനൊള്ളതിനു് പെണ്ണു നിന്നു വിളയുന്നു!"

(അമ്മ പ്രവേശിക്കുന്നു. 'പ്രാരംഭ'ത്തിൽ കണ്ട അമ്മയേക്കാളും പ്രാകൃതയും ക്ഷീണിതയുമാണു്.)

അമ്മ: പിന്നെ കള്ളമാണോ? സന്ധ്യയ്ക്കും വെളുപ്പാൻകാലത്തുമാ സരസ്സൊതീടെ വെളയാട്ടം. അപ്പഴാ പടിക്കണമെന്നുള്ള കൊച്ചുങ്ങളു് ഇരുന്നു പടിക്കുന്നതു്.

(വാസുവിനോട്) നെനക്കോ പടിക്കാൻ വിതിയില്ല. അവളെക്കൂടെ നീ പടിപ്പിക്കത്തില്ലിയോടാ?

വാസുദേവൻ: ഇതാരപ്പാ! തെക്കേലമ്മേടെ സി. ഐ. ഡി.യോ!

സതി: അയ്യോ!—ഇവരുടെ സി. ഐ. ഡി. വക്ക് ഭയങ്കരമാണ്. ഇവരാ എന്നെ പള്ള കേപ്പിക്കുന്നതു മുഴുവനും. നോക്കിവായിച്ചോണ്ടിരുന്നാ മതി—അമ്മ വരുമ്പം പറഞ്ഞുകൊടുക്കും, ഇന്നുമുഴുവൻ സതിയിരുന്ന് ഒറക്കം തൂങ്ങുവാരുന്നെന്ന്!

വാസുദേവൻ: നിങ്ങൾക്ക വല്ലതും കൈക്കുലി കിട്ടുമോ, കെളവിത്തള്ളേ?

അമ്മ: എനിക്ക സപ്പലം ദണ്ണമൊണ്ടാ അവടെ കായ്ത്തി. നീ പടിച്ചില്ലേ നിൻെറ തലേലെഴുത്ത്. അതുപോലെ അവളും പാഴിപ്പോണകാണാൻ, ഇത്തിപ്പോരം ദണ്ണമൊണ്ട്—അറിയാവോ?

സതി: ഡാവ്! ഡാവ്!...മോനെ കഷ്ടപ്പെട്ടത്താൻ കഴിയത്തില്ല. ഞാൻ കെടന്നു മാടമെട്ടുക്കട്ടെന്ന്!

അമ്മ: ഈവന്നകാലത്തു് ഗൊണം പറയാവോ?—ഗൊണം വിചാരിക്കാവോ?...(കായ്മായി) എടീ, കൊച്ചേ, അവൻ ഒരു മരുന്നിടിപ്പുകാരീടെ മോനാ, നീയോ? നിന്റമ്മേടച്ഛൻ കൊച്ചുകളീയ്ക്കൽ പുരുഷോത്തമപ്പണിക്കരു് ആരാന്ന് നെനക്കറിയാവോ?

വാസുദേവൻ: എന്റച്ഛന്റച്ഛന്റച്ഛൻ ആരാരുന്നെന്ന് അമ്മയ്ക്കറിയാമോ?

അമ്മ: പോടാ, പറങ്ങോടാ!...കുഞ്ഞേ, നമ്മുടെ ജാതീലേക്കുംവച്ച് ഒരു വല്ല്യ മഹാനാരുന്ന അദ്യേം. അദ്യത്തിൻെറ അരുമമോളാ കമലമ്മ. മൂന്നാണിനു് ഒരു

പെണ്ണ്". നെലംതൊടീക്കാതെ വളത്തിയതാ. അ റേറാം അറുതീം ഇല്ലാത്ത സൊത്തും.

സതി: എന്നിട്ട് അമ്മേടെ വീതം വിറ്റിട്ട് മൂവായിരം രൂപായേ കിട്ടിയൊള്ളല്ലോ.

അമ്മ: അതു മൂത്താങ്ങള പാസ്സാക്കിയെടുക്കാൻ ചതിച്ചതല്ലേ്യാ. അങ്ങേരുടെ ഭരണമായിരുന്ന അച്ഛന്റെ കാലശേഷം. കമലമ്മേടെ പേരിൽപ്പതിഞ്ഞുകിടന്നതല്ലാണ്ടു് ഒരു തുമ്പാത്തളം മണ്ണുപോലും കൂട്ടമ്മസൊത്തീന്നു് കൊട്ടക്കാഞ്ഞു് തോന്ന്യകണക്കിനല്ലാരുന്നോ പാഹംവയ്യു്! ദ്രോഹികളു്!...

സതി: എന്നിട്ടും ഇപ്പം അവക്കാണല്ലോ ഞങ്ങളോടു് വിരോധം?

വാസുദേവൻ: അരിതിന്നാലും ആശാരിച്ചിയെ കടിച്ചാലും പിന്നേം നില്ക്കും പട്ടിയുടെ മുറുമുറുപ്പു്.

അമ്മ: വാസൂന്റെ കേക്കണോ? സതീടെ എല്ലാത്തിലും എളേ അമ്മാവൻ വേലായുധപ്പണിക്കരു്—കൊച്ചുവേലൂ, കൊച്ചുവേലൂ—ന്നു പറഞ്ഞാ ഇന്നും കമലമ്മയ്ക്കു് ഒരു പ്രത്യേകമാ...അയാടെ കല്യാണത്തിനു് അയാളു കമലമ്മയെക്കൂടെ ക്ഷണിച്ചു. അമ്മാവന്റെ മോളാ പെണ്ണു്. എന്നുപറഞ്ഞാ, മൂത്താങ്ങള പാസ്സാക്കിയെടുക്കരുടെ പായ്ക്കേടെ എളേതു്—എന്നിട്ടു്, പെണ്ണുവീട്ടുകാരു്, ചേട്ടന്റെ തുർപ്പോതനകൊണ്ടു്, കമലമ്മേ എലേടെ മുമ്പീന്നു് എണീപ്പിച്ചു. സതിക്കുന്നു് എട്ടവയസ്സാ. അവളു വല്ല്യവായിലേ ഒരു കരച്ചിലും—എനിക്കു പായസം കൂടിക്കണേ—ന്നും പറഞ്ഞു".

വാസുദേവൻ: ശരിയായിരിക്കും. അല്ലെങ്കിലും സതി പായസം കൊതിച്ചിയാ.

സതി: (ഖേദത്തോടെ) പായസം വേണമെന്ന പറഞ്ഞാൽ ഇന്നും എനിക്കു് അമ്മ ഉടനേ വച്ചുതരും.

അമ്മ: നിങ്ങളു കേക്കിൻ. കൊച്ചിനേം എട്ടത്തു്, വീട്ടുംപിടിച്ചോണ്ടു കമലമ്മ ഒറ്റപ്പോക്കുപോന്നു. എന്നെക്കണ്ടപ്പഴാ കരച്ചിൽവന്നതു്. ഇന്നും അതു പറേമ്പം കമലമ്മേടെ കണ്ണു നെറേം. "എൻെറ തരവഴി കൊണ്ടല്ലേ്യാ അവളെ ലാളിക്കണ്ട അമ്മാവമ്മാരു കൊച്ചിനെക്കൂടെ തറവാട്ടീന്നു തള്ളിയതു്. അല്ലെങ്കി എന്തു നെലേൽ പോകണ്ടവളാ അവളു്!" എന്നാ കമലമ്മേടെ സങ്കടം.

വാസുദേവൻ: പിന്നെ പോയിട്ടില്ലേ്യാ, തെക്കേലമ്മ, വീട്ടിൽ?

അമ്മ: പിന്നെ പോയതു് വസ്തു വിയ്ക്കാനാ.

വാസുദേവൻ: അപ്പോൾ ഇവർ ഭയങ്കരന്മാരാണല്ലോ. ചുമ്മാതല്ല തെക്കേലമ്മ ജീവനുംകൊണ്ടു പോന്നതു്.

അമ്മ: കൊച്ചുകളീയ്ക്കാലെ ഒരു പെങ്കൊച്ചു് എങ്ങനെ വളരുവോ അതുപോലെ വളരണം നീയുമെന്നാ കമലമ്മേടെ ആശ. അതോത്തോണ്ടുവേണം, സതീ നീ എപ്പോഴും പടിക്കാൻ. അമ്മേടെ ചങ്കു പൊട്ടിക്കരുതു നീ...

വാസുദേവൻ: ശരി, അപ്പോൾ സതിയിരുന്നു പടി. ഞാൻ പോണു...

സതി: നില്ലു വാസുവണ്ണാ, ആ പാട്ടുകൂടി എഴുതിത്തന്നിട്ടുപോ...

അമ്മ: (ദേഷ്യംകേറി) അപ്പം ഇതുവരെ പറഞ്ഞതെല്ലാം നീ എവിടംകൊണ്ടാ കേട്ടതു്?...(ഭീഷണിയോടെ) ഉം, കമലമ്മ ഇങ്ങോട്ടൊന്നു വന്നോട്ടെ!

സതി: എന്റെ പൊന്നമ്മാളോരേ!...കൊല്ലുന്ന രാജാവിനെ തിന്നുന്ന മന്ത്രി!

വാസുദേവൻ: നാളെയാകട്ടെ സതീ...(പോകുന്നു.)

അമ്മ: എന്റെ മോളു സുബ്രഹ്മണ്യസ്സാമിയെ മനസ്സിനിരുവിച്ചോണ്ടു് ഇരുന്ന പടി; ഒരു വല്ല്യനെലേലാകാനൊള്ളോളാ നീ. ആ സാറും ഒണ്ടല്ലോ ഇപ്പം പടിപ്പിക്കാൻ. അങ്ങേരുടെ പടിപ്പിപ്പൊക്കെ കൊള്ളാവോ?

സതി: ഉം, പടിപ്പിക്കാൻ മിടുക്കനാ.

അമ്മ: അയ്യാളു പീസുവല്ലോം ചോദിച്ചോ?

സതി: ഫീസ് കാളേജിൽ കൊടുക്കുന്നതേയുള്ളു. ഇംഗ്ലീഷിന്റെ സ്റ്റാൻഡാർഡ് മോശമാണെന്നും പറഞ്ഞാ, ഇവിടെക്കൂടെ വന്നു പഠിപ്പിക്കുന്നതു്.

അമ്മ: കണ്ടോ, അവരുക്കു് അങ്ങനൊരു നല്ല മനസ്സുതോന്നുമ്പം നമ്മളതു പാഴിൽ കളയാവോ?

(കണ്ണകര പ്രവേശിക്കുന്നു. മോടിയായ വസ്ത്രധാരണം.)

അമ്മ: ഞങ്ങളിപ്പം സാറിന്റെ കാര്യം പറഞ്ഞതേയുള്ളു; ദീർഘായുസ്സുതന്നെ!

കണ്ണകര: അല്ലെങ്കിലും മരിക്കുന്നതുവരെ ഞാൻ ചാകത്തില്ലല്ലോ?

അമ്മ: ചത്താലും സാറു് രണ്ടു ദെവസംക്കൂടി കെടക്കട്ടെ!...പിന്നെ, ഞങ്ങടെ കൊച്ചിനെ എങ്ങനേം ഇയ്യാണ്ടി ജയിപ്പിച്ചുതരണം—പറഞ്ഞേക്കാം! വല്ല്യ വല്ല്യ പട്ടത്തമൊക്കെ പടിക്കാനൊള്ളവളാ അവളു്.

കണ്ണകര: അതിനി എന്നോടു പറയണോ? അല്ലാതെ പിന്നെ എന്തു വിചാരിച്ചാ, സമയമില്ലാത്ത സമയത്തു്, ഞാനിവിടെ വരുന്നതു്?

അമ്മ: കമലമ്മയ്ക്കതു നല്ലപോലറിയാമേ! പോയാണ്ടി

ക്രൂടെ ഇങ്ങനൊരു തൊണയൊണ്ടാരുന്നെങ്കി...എ
ന്നാ ഇനി സമയംകളയാതെ നിങ്ങളിരുന്നു പടിച്ചാ
ട്ടെ...ശ്രത്തിച്ചുകേട്ടോണേ മോളേ!...(പോകുന്നു.)

സതി: സാർ എവിടെപ്പോയി?

കണ്ണൻകുര: ഞാൻ പടിക്കൽക്രൂടി വന്നപ്പോൾ സതിയു
ടെ വായന കേൾക്കാമെന്നുവിചാരിച്ചു് കൊതിച്ചു
നിന്നു. കേൾക്കുന്നില്ല. പഠിക്കാതെ, സമയം ഇങ്ങ
നെ സംസാരിച്ചുകളകയാണു്, അല്ലെ?

സതി: അമ്മ ഇപ്പഴിങ്ങോട്ടു വന്നതേയുള്ള.

കണ്ണൻകുര: ആ 'ഒറപ്പുറങ്ങാടി' ഇപ്പഴിവിടെ കേറാ
റില്ലേ?

സതി: ആരാ?

കണ്ണൻകുര: ഒറപ്പുറങ്ങാടി...അതായതു് ഒറപ്പുറം വാ
ടി—മനസ്സിലായില്ലേ?

സതി: വാസുവണ്ണനോ?...കഷ്ടം! അങ്ങനെ പറയരുതു്
സാർ. എന്തു സങ്കടമാണെന്നോ, വാസുവണ്ണനു്.
വൈദ്യുപുമുള്ളവക്കേ അതിന്റെ സങ്കടമറിയാവൂ.
പാവം ഒന്നു പറഞ്ഞാൽ രണ്ടാമത്തേതിനു കരയും.

കണ്ണൻകുര: അവനിപ്പോൾ പഠിത്തമൊന്നുമില്ലേ?

സതി: ബി. എ. യ്ക്കു് സബ്ജക്റ്റ്സ് കിട്ടീട്ടില്ല...
ഇപ്പോൾ നാടകമെഴുതുകയോ മറേറാ ആണു്.

കണ്ണൻകുര: പിന്നൊന്നും വേണ്ടാ! ഇവിടെ പഠിച്ചു പാ
സ്സായേച്ചു് കവിതയെഴുതിനോക്കിയിട്ടു് ഒരു എത്തും
പിടിയും കിട്ടുന്നില്ല. പിന്നാ ഇപ്പോൾ മുറിവിദ്യക്കാ
രൻ! (പെട്ടെന്നു ഭാവം മാററി) സതി മുഖത്തിപ്പോൾ
പൗഡറിട്ടു, അല്ലേ? വെളുക്കുവെട്ടത്തു് എന്തു ഭംഗി!

സതി: (ഉന്നം അതു പിടിക്കാതെ) ഇതു പറയാനാ
ണോ സാറു് അത്യാവശ്യമായിട്ടു കേറിവന്നതു്?

കണ്ണങ്കര: ഇങ്ങെടുത്തു! പിൻവലിച്ചു!... ഇപ്പഴത്തെ പെൺകുട്ടികൾക്ക് സഹൃദയത്വമില്ല. സതീ,— A thing of beauty is a joy for ever—അത്മറിയാമോ?

സതി: അറിഞ്ഞുകൂടാ.

കണ്ണങ്കര: സൗന്ദര്യമുള്ള വസ്തു എപ്പോഴും ആനന്ദസന്ദായകമാണ്...ആരു പഞ്ഞതാണെന്നറിയാമോ?

സതി: ഏവനോ!

കണ്ണങ്കര: കീറ്സ്. കീറ്സിനെപ്പോലെയാണു ഞാനും. സൗന്ദര്യമുള്ളവരോട് എനിക്ക് എപ്പോഴും ഇഷ്ടമാണ്.

സതി: കീറ്സ് ക്ഷയംപിടിച്ചു ചത്തെന്നല്ലേ്യാ പറഞ്ഞതു്?

കണ്ണങ്കര: (നാടകീയമായി) അദ്ദേഹത്തിന്റെ പ്രേമഭാജനം തിരികെ സ്നേഹിക്കാഞ്ഞതുകൊണ്ട്. അങ്ങനെ വന്നാൽ ഒരുപക്ഷേ, ഞാനും ക്ഷയം പിടിച്ചു മരിക്കും.

സതി: ക്ഷയം പിടിച്ചു മരിക്കാൻ സാറിനു വളരെ കൊതിയുണ്ടെന്നു തോന്നുന്നു.

കണ്ണങ്കര: പിന്നെന്തിനു ജീവിച്ചിരിക്കുന്നു? പ്രേമമില്ലാത്ത ജീവിതത്തേക്കാളും പ്രേമത്തിനുവേണ്ടിയുള്ള മരണമാണു നല്ലതു്. എന്താ സതീ, ഞാൻ മരിക്കട്ടെയോ?

(സതി മൗനം.)

ങേ! സതീ, ഞാൻ മരിക്കട്ടെയോ?

സതി: (വിനയപൂർവ്വം തല കുനിച്ചു്) എന്നാൽ അങ്ങനെതന്നെയാകട്ടെ!

(കണ്ണങ്കരയുടെ അഭിനയം ഗതിമുട്ടി നില്ക്കുന്നു. ആ ഭാവംകണ്ട് സതി പൊട്ടിച്ചിരിക്കുന്നു.)

ഇപ്പോഴൊരു പടമെടുക്കണം സാറിന്റെ. സിനിമയിൽ ആക്ട് ചെയ്യുന്നതുപോലിരിക്കും!

(കണ്ണൻകുര അല്പം ഇളിഭ്യനാകുന്നു.)

(പെട്ടെന്ന് പുറത്തു കമലമ്മയുടെ ശബ്ദം:)

"പെണ്ണേ സതീ! ഇരുന്ന് ഒറക്കംതൂങ്ങുകയാ അല്ലേ? മണിയെട്ടായില്ല, അതിനുമുമ്പേ ഒറക്കം!"

സതി: (ധൃതിയിൽ) അമ്മ വരുന്നു. (പുസ്തകങ്ങളും തുത്തുവാരിക്കൊണ്ട് അകത്തേക്കു പോകുന്നു.)

കമലമ്മ: (പ്രവേശിച്ച്) ആരാ അതു്? ഓ സാർ! എപ്പോഴാ വന്നു? രാത്രിയിൽ വിശേഷിച്ച്?

കണ്ണൻകുര: ഞാൻ ഇതിലേ പോയി. സതിയുടെ വായന കേട്ടപ്പോൾ അറിയാതങ്ങു കേറി. കമലമ്മയെ കണ്ടിട്ടും ഒരു കാര്യമുണ്ടായിരുന്നു.

കമലമ്മ: ഫീസ്സിന്റെതാണെങ്കിൽ—

കണ്ണൻകുര: (ഇടയ്ക്കുകയറി) ഛേ—ഛേ...അതു് കളയൂ... പിന്നെ ഞങ്ങളുടെ പ്രിൻസിപ്പാളിന്റെ ഒരു സഹോദരിക്കു് എന്തോ കരാംസംബന്ധമായ സുഖക്കേടു്. നാട്ടിൽനിന്നും അവർ വന്നിരിക്കയാണു്. ഡോ: നാരായണയ്യരെ കാണിക്കാനെന്തു വഴിയെന്നൊക്കെ ആലോചിക്കയായിരുന്നു. അപ്പോൾ ഞാൻ പറഞ്ഞു, നമുക്കൊരു നേഴ്സുണ്ടു് തൈയ്യാട്ടാശുപത്രിയിൽ. മിടുമിടുക്കിയാണു്. ചോദിച്ചു് ഒരു വഴി പറയാമെന്നു്—

കമലമ്മ: (ചിരിച്ചുകൊണ്ടു്) അയ്യോ! ഞാൻ നേഴ്സും മറ്റുമൊന്നുമല്ലേ!

കണ്ണൻകുര: പിന്നെ?

കമലമ്മ: ഞാൻ വെറും ഒരറ്റൻഡരാണു്. അബ്ദുൽമജീദ്ഡോക്ടർ മെഡിക്കൽസെക്രട്ടറിയായിരുന്നപ്പോ ഒയവു

തോന്നി തരീച്ചതാ. ഞങ്ങളുടെ നാട്ടുകാരനാ അ ദ്ദേഹം.

കണ്ണൻകര: അബ്ദുൽമജീദ്—എനിക്കറിയാമല്ലോ. മാവേലിക്കരക്കാരൻ. എന്റെ ഫ്രണ്ടാണ്. അല്ലെങ്കിൽ പോകട്ടെ. വേറെവഴി നോക്കാൻ പറയാം.

കമലമ്മ: ഞാനും തെരക്കിനോക്കാം...പിന്നെ സാർ, ആ ഫീസ്സിന്റെ കാര്യം. കാളേജിലെ മാനേജരദ്ദേഹം പറഞ്ഞെന്ന്, ഫീസ്സുകൊടുത്തില്ലേ നാളെ ഇറക്കിവിട്ടുകളയുമെന്ന്. പാവങ്ങളോട് ഒരു കരുണ കാണിക്കണ്ടായോ സാറേ?

കണ്ണൻകര: ഞാനതറിഞ്ഞു. അതു പറയാനാണ് വാസ്തവത്തിൽ ഞാൻ വന്നതു്. ഇനിമേലാൽ അതുണ്ടാവത്തില്ല.

കമലമ്മ: വേണ്ടാ, എങ്ങനെയെങ്കിലും ഞാൻ കൊടുത്തയയ്ക്കും. ഇതാ 21 രൂപയാണ് ഇനി തരാനുള്ളതു്. ഞാൻ വാങ്ങിച്ചു—കൊണ്ടുവരുകയാ. (രൂപാ കൊടുക്കുന്നു.)

കണ്ണൻകര: എവിടന്ന്?

കമലമ്മ: അവളുടെ മാലയെടുത്തു് ഞാനൊന്നു പണയം വച്ചു...(അകത്തേക്കു നോക്കി) സതീ, പെണ്ണേ, പുസ്തകമെടുത്തുവെച്ചു് വായിക്കുന്നില്ലിയോ? എന്തോ ഒന്നെടുക്കുന്നവിടെ?

(അകത്തുനിന്നും സതിയുടെ വായന അവ്യക്തമായി കേൾക്കുന്നു.)

കണ്ണൻകര: ശ്ശ്—ശ്ശ്—നിങ്ങളെന്താ ചെയ്തതു് കമലമ്മേ? അവളുടെ കഴുത്തു പറിച്ചോ? ദ്രോഹം ചെയ്തല്ലോ നിങ്ങൾ,—ദ്രോഹീ!

കമലമ്മ: കാശില്ലാത്തവക്കു് അങ്ങനെവല്ലോമുണ്ടോ സാറേ?

കണ്ണൻകുര: അതൊന്നും പറയണ്ടാ. കാശ്ത്ത് ബാങ്കിൽ കിടപ്പുണ്ടേ!...പക്ഷേ, അതവിടെ കിടക്കട്ടെ; തൊട്ടതിനൊക്കെ പെന്നെടുക്കണ്ടാ.

കമലമ്മ: (ഒട്ടും പിടിക്കാതെ) ആരു പറഞ്ഞത്? സതി പറഞ്ഞോ?

കണ്ണൻകുര: അവളോടു ദേഷ്യപ്പെടല്ലേ. ഞാൻ ചോദിച്ചു വരുത്തിയപ്പോൾ അവളേറെന്നോയുള്ളൂ.

കമലമ്മ: അല്ലെങ്കിലും ഇപ്പം സാററിഞ്ഞാലെന്താ?—

കണ്ണൻകുര: എനിക്കു തരണോ? ആരുടേയും കാശിൽ നോട്ടമുള്ളവനല്ല ഞാൻ. എന്നോടിതൊന്നും പറയാനും നിങ്ങൾ മടിക്കണ്ടാ. നിങ്ങളെ ഞാൻ അന്യരായിട്ടല്ല കരുതുന്നത്. എല്ലാ കുട്ടികളേയുംപോലല്ലതാനും എനിക്കു സതി.

കമലമ്മ: നിങ്ങളെപ്പോലുള്ള നല്ലയാളുകളുടെ സഹായം കൊണ്ടുവേണം തന്തയില്ലാത്ത അവൾ ഒരു നില പിടിക്കാൻ.

കണ്ണൻകുര: ഞാൻ കല്യാണം കഴിച്ചിട്ടില്ലെങ്കിലും സതി എനിക്കൊരു മകളാണെന്ന് കരുതിക്കോ. നിങ്ങളും എനിക്ക് (വ്യംഗ്യാർത്ഥംവച്ച്) അന്യയല്ല.

കമലമ്മ: (ആ അർത്ഥം മനസ്സിലായെങ്കിലും അതിനെ നേരിടാതെ) മൂന്നാങ്ങളമാരുള്ളവളാ ഞാൻ. എല്ലാരും നല്ല നെലേലുമാ ഇരിക്കുന്നത്—

കണ്ണൻകുര: എനിക്കറിയാം. നിങ്ങളുടെ മൂത്തജ്യേഷ്ഠന്റെ മകളല്ലേ മെഡിക്കൽകാളേജ് ആശുപത്രീലെ ഡോ: സത്യവതി? എന്തിനതൊക്കെ ഇനി പറയുന്നു? നമ്മുടെ വിധിയിത്...അല്ലെങ്കിൽ നിങ്ങൾക്കെന്താ ഇപ്പോൾ? സതിയുടെ ഭാരമല്ലേ ഉള്ളൂ? സാരമില്ല. ഞാനുണ്ടെന്നു വിചാരിച്ചുകൊള്ളൂ.

കമലമ്മ: ഞങ്ങളുടെ ഭാഗ്യം. എനിക്കു് ആങ്ങളമാരുണ്ടെങ്കിലും അവരുടെ സഹായം ഇപ്പഴാ കിട്ടുന്നതു്.

കണ്ണങ്കര: ആങ്ങളയെന്നല്ല. എന്തിനും ഞാനുണ്ടെന്നവച്ചോ. നിങ്ങൾക്കിനി ഞാനൊരന്യനല്ല.

കമലമ്മ: സാറിന്റെക്രട്ടാ എന്റെ എല്ലാറ്റിലും ഇളയ ആങ്ങള. അവന്റെ പേരും വേലായുധാന്നാണു്. എന്റെ കൊച്ചുവേലുവിനെപ്പോലയാ സാറിനെ ഞാൻ കരുതുന്നതു്.

കണ്ണങ്കര: ഓ, നമ്മൾക്കുതമ്മിൽ എന്താണത്ര പ്രായവ്യത്യാസം? നിങ്ങൾക്കു് ഒരു മുപ്പത്തഞ്ചു വയസ്സല്ലേ ഉള്ളു?

കമലമ്മ: നാല്പത്തിമൂന്നു കഴിഞ്ഞു. (ദീനയായി) ഈശ്വരാ, ഇനിയെന്തിനു് അതൊക്കെ പറയുന്നു? അനുഭവിച്ചതൊക്കെ പോരായോ?

കണ്ണങ്കര: നിങ്ങൾക്കെന്താ ഈ പേടി?—വയസ്സറിഞ്ഞിട്ടില്ലാത്ത പെമ്പുള്ളാരെപ്പോലെ!

കമലമ്മ: പേടിയൊന്നുമല്ല. അനുഭവിച്ചതുകൊണ്ടു പറയുകയാ.

കണ്ണങ്കര: ഒരിക്കൽ അങ്ങനെ ആയെന്നുവച്ചു്?—നിങ്ങൾ ഒരുറപ്പുള്ള ക്രട്ടത്തിലാണെന്നാ ഞാൻ വിചാരിച്ചതു്.

കമലമ്മ: ഒറപ്പുള്ളതുകൊണ്ടുതന്നെ...ഒരാണിനുവേണ്ടി വീട്ടുകാരേം നാട്ടുകാരേം കളഞ്ഞവളാ സാറേ ഞാൻ. ഒരാണിന്റെ സ്നേഹത്തിനുവേണ്ടി മരിക്കാൻ തുനിഞ്ഞവളാ ഞാൻ. എലിപ്പാഷാണംവരെ തിന്നാൻ തൊടങ്ങി. തട്ടുപെരയ്ക്കകത്തു വലിയേട്ടനെന്നെ പത്തിരുപത്തുദിവസം പൂട്ടിയിട്ടിരുന്നതാ—വെറും പച്ചച്ചോറുമാത്രം തന്നു്. ചേട്ടന്മാരു് ഇടിച്ചുനുസരി

പ്പിക്കാൻ നോക്കിയതാ. ഞാൻ ഒറച്ചുതന്നെ നിന്നു. ഒരു വാക്കിനെക്കുരുതി, എല്ലാം ഇട്ടേച്ചു് ഞാൻ എറങ്ങിത്തിരിച്ചു. നിങ്ങളൊക്കെ പൊറത്തെ ഭംഗി മാത്രമേ കണ്ടിട്ടുള്ളു. ഞാനെല്ലാം കണ്ടവളാ.

കണ്ണങ്കര: എങ്കിൽ നിങ്ങൾ ഇങ്ങനെ പറയത്തില്ലായിരുന്നു.

കമലമ്മ: അതുകൊണ്ടതന്നാ പറേന്നതു്.

കണ്ണങ്കര: അപ്പോൾ അയാളൊരുവഹയ്ക്കു കൊള്ളാത്തവനായിരുന്നിരിക്കും—

കമലമ്മ: കൊള്ളാത്തവനോ കൊള്ളുന്നവനോ. പത്തു ജന്മംകൊണ്ടനുഭവിക്കാനൊള്ളതു് ഞാനനുഭവിച്ചു. ഒരു പെവിട്ടിംക്രുടി വച്ചിരുന്നെങ്കിൽ ഞാനും തെരുവിലായേനേ. ഭാഗ്യംകൊണ്ടു് അയാളും ചത്തു.

കണ്ണങ്കര: ഭാഗ്യംകൊണ്ടോ!

കമലമ്മ: ഹതേ, ഭാഗ്യംകൊണ്ടു്. അല്ലെങ്കിൽ ഞാനും ഇന്നു പുഴത്തുനാറി നടന്നേനേ.

കണ്ണങ്കര: അതെന്താ അങ്ങനെ പറയുന്നതു്. അയാൾ അത്ര റാസ്കലായിരുന്നോ?

കമലമ്മ: ആരാ റാസ്കലല്ലാത്തതു്? അവനവന്റെ കായ്ം കഴിയുമ്പോ, ഒരുതുണ്ടു ബീടിക്കുവേണ്ടിയും പെണ്ണുങ്ങളെ വില്ക്കാൻ മടിക്കത്തില്ല ആണുങ്ങൾ.

കണ്ണങ്കര: ഇതെന്തുപറച്ചിൽ! കമലമ്മേ, ഇതു് ഞാനാണു്. എല്ലാവരേയുംപോലെ എന്നേയും കരുതരുതു്. നോക്കണം, എന്നെ നോക്കണം കമലമ്മേ!

കമലമ്മ: എന്റനുജൻ കൊച്ചുവേലുവിനെയാണു് ഞാൻ കാണുന്നതു്. 'കൊച്ചുവേലൂ,' 'അനിയാ,' എന്നോടു് ഇത്തരം കായ്ംമാത്രം പറയരുതു്...

കണ്ണങ്കര: ഈ വെലക്രുട്ടന്നതു കാണുമ്പോഴാ എല്ലാടോം

ക്രൂടെ ചൊറിഞ്ഞുവരുന്നതു്. ഇതാരുമറിയാത്തതാണോ പെണ്ണുങ്ങളുടെ ഈ ഡാവു്...

കമലമ്മ: (ക്രൂരയായി) ഡാവോ?...കായ്യമൊക്കെ ശരിതന്നെ. അനാവശ്യംമാത്രം പറഞ്ഞേക്കരുതു്. നിങ്ങടമ്മക്കിവിടൊക്കെക്കാണും അത്തരം പെണ്ണുങ്ങടം. എല്ലാവരും അങ്ങനാണെന്നു വച്ചുകളയരുതു്.

കണ്ണുകര: (താണു്) കോപിച്ചല്ലോ. ഒന്നു പറയുമ്പം വേറൊന്നു മനസ്സിലാക്കും. സതിയുടെകായ്യം ഞാനേറ്റു. ഞാൻ പാസ്സാക്കിത്തരാം. (കൈപിടിച്ചു് ആണയിട്ടുകൊണ്ടു്) നിങ്ങളാണ സത്യം.

കമലമ്മ: (കൈ വിടുവിച്ചു്) ഛേ—ഛേ...നല്ലാളുകടം ഇങ്ങനൊക്കെ കാണിച്ചാലോ? ആളുകളെ പരീക്ഷിക്കരുതു സറേ. എപ്പഴാ നാക്കേന്നു വല്ലതും വീണുപോകുന്നതെന്നു് അറിയാനൊക്കത്തില്ല.

കണ്ണുകര: എന്തുവേണോ പറഞ്ഞോ. വേണമെങ്കിൽ അടിച്ചോ. എന്റെ കമലമ്മതന്നല്ലോ. ഇതാ ശ്രുപാ അങ്ങു വച്ചുകൊള്ളണം. ഫീസ് ഞാൻ കൊട്ടത്തേക്കാം.

(ശ്രുപാ പിടിച്ചേല്പിക്കാൻ ശ്രമിക്കുന്നു. 'പിടിക്കരുതു്, പിടിക്കരുതു്' എന്നുപറഞ്ഞു് ആദ്യമൊക്കെ എതിർത്തുനില്ക്കുന്നു. കണ്ണുകര ഒന്നുകൂടി ബലമായി പിടിക്കുന്നു.)

കമലമ്മ: (പൊട്ടിത്തെറിക്കുന്ന ക്രോധത്തോടെ—എന്നാൽ അമർത്തിയ ശബ്ദത്തിലും—മകടം അകത്തുണ്ടല്ലോ) ഫ! പിടിക്കാതെടാ ആഭാസാ! മാറിനില്ലു് ദൂരെ! നിന്റെ കാശു്! നിന്റങ്ങപ്പുറത്തുള്ളവനെ മേടിക്കാനൊള്ള കാശു് ഞാൻ കണ്ടിട്ടുണ്ടു്. കാശിന്നു വേണ്ടിയാരുന്നെങ്കിൽ—(ശ്രുപാ മുഖത്തു വലിച്ചെ

റിഞ്ഞു്) പൊയ്ക്കോ ഇവിടെനിന്നും. രാത്രി മേലാൽ ഇനി ഇവിടെ വരുകയും അരുതു്.

കണ്ണങ്കര: (ഷോക്കേറ്റതുപോലെ നിവൻനിന്നു്) ങാ—ഹാ അങ്ങനെയോ? (ഉഗ്രമായ ഒരു നോട്ടപ്പോരിനു ശേഷം) ശരി!...(നടന്നു മറയുന്നു.)

(കമലമ്മ നിന്നനിലയിൽത്തന്നെ നില്ക്കുന്നു. അവരുടെ ക്രോധം ഒന്നു മങ്ങുന്നു. താൻ കാണിച്ചതു്, മകളുടെ കായ്മോക്കുമ്പോൾ, അവി വേകമാണോ എന്നു സംശയിക്കുന്നു. അങ്ങനെനില്ക്കേ കണ്ണങ്കര വീണ്ടും പ്രവേശിക്കുന്നു. ഒരു പുനർവിചാരത്തിന്റെ ലക്ഷണം അയാളിലുമുണ്ടു്.)

(ഒരു സംസ്കൃതചിത്തന്റെ മട്ടിൽ) ഞാൻ പറഞ്ഞതെല്ലാം മറന്നുകളയൂ കമലമ്മ. മണ്ടത്തരംകൊണ്ടു് ഞാൻ ഉള്ളിൽത്തോന്നിയതു പറഞ്ഞുപോയി. ക്ഷമിക്കൂ. പക്ഷേ, ഒന്നോർക്കണം: ഞാൻ ആഭാസനല്ല. ആഭാസന്മാരെമാത്രമേ നിങ്ങൾ കണ്ടിട്ടുള്ളൂ. അതിനേ വഴിയുമുള്ളൂ. ക്ഷമിക്കൂ. ഞാൻ പറഞ്ഞതെല്ലാം മറന്നേക്കൂ. (തിരിഞ്ഞു പോകുന്നു.)

(കമലമ്മയ്ക്കു് ഒന്നും മുപടിപറയാൻ കഴിഞ്ഞില്ല. സതിയുടെ വായനയുടെ ശബ്ദം അപ്പോഴും കേൾക്കാം. അതു് സങ്കീർണ്ണമായ എന്തോ ഒരു ഭാവം അവരിൽ ഉണ്ടാക്കുന്നുണ്ടു്. ഒരുനിമിഷം...)

(കർട്ടൻ)

രംഗം രണ്ട്

[പഴയ രംഗം. വാസുദേവൻ മൂളിമൂളി ഒരു പാട്ട് എഴുതിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്നു. സതി പ്രവേശിക്കുന്നു. മോടിയിലാണ് വസ്ത്രധാരണം.]

സതി: അല്ലാ, വാസുവണ്ണൻ കിഴക്കേതിലെ കല്യാണത്തിനു വന്നില്ലേ?

വാസുദേവൻ: കൊള്ളാം, മുമ്പേചെന്നതു് ഞാനാണു്.

സതി: മുമ്പേ പോരുകയും ചെയ്തായിരിക്കും!...സുശീലേടെ കല്യാണസാരി കണ്ടില്ലേ വാസുവണ്ണാ! എന്തൊരു സപ്ണ്ണനിറം! ആ തള്ള പറയുന്നു, സപ്ണ്ണം ഉരുക്കിവച്ചു് അതിനകത്തു് മുക്കിയെടുത്തതാണെന്നു്!...ഓരോരുത്തരുടെ തണ്ടു്!...എന്നാലും സദ്യ നന്നായിരുന്നു, അല്ലേ?

വാസുദേവൻ: ഉം...ഇതാ സതീ, ആ പാട്ടു്.

സതി: (സന്തോഷത്തോടെ) ഇന്നലെത്തേതോ? (പാട്ടു വാങ്ങി വാസുദേവന്റെ സഹായത്തോടുകൂടി പാടുന്നു) ഹാ! എന്തു സുഖമാണു് ഇങ്ങനെ പാടിക്കൊണ്ടിരിക്കാൻ! എന്നെ ആരെങ്കിലും കുറച്ചു് സംഗീതംകൂടി പഠിപ്പിച്ചെങ്കിൽ!

വാസുദേവൻ: സംഗീതം പഠിപ്പിക്കാനൊക്കുന്നതല്ല സതീ. അതു് ആത്മാവിൽനിന്നുതന്നെ വരണം.

സതി: എന്റെ ആത്മാവിൽ സംഗീതം ഉണ്ടോ?

വാസുദേവൻ: ശരീരത്തിൽപ്പോലുമുണ്ടല്ലോ!

സതി: എനിക്കെന്തെങ്കിലും ജോലികിട്ടിയാൽ ഞാൻ ആദ്യം ചെയ്യുന്നതെന്താണെന്നറിയാമോ? ഒരു ഗ്രാമഫോൺ വാങ്ങിക്കും. രാത്രിമുഴുവൻ പാട്ടും കേട്ടുകൊണ്ടിരിക്കും!

വാസുദേവൻ: അതിനുമുമ്പുതന്നെ ഞാൻ ഒന്നു വാങ്ങിത്തന്നാലോ?

സതി: വല്ലതും പോക്കൊള്ളുവർ പറഞ്ഞെങ്കിൽ വേണ്ടുകില്ലായിരുന്നു!

(അമ്മ പ്രവേശിക്കുന്നു. കല്യാണവീട്ടിലെ കളഭം നെറ്റിക്കാകെ കാണാം. കൈയിൽ ഒരു ചെറുനാരങ്ങയും.)

അമ്മ: (അമ്പരന്നു) അല്ല, നീ ഉണ്ണാതിങ്ങു പോന്നോ?

വാസുദേവൻ: ഞാൻ ഉണ്ടമ്മേ.

അമ്മ: എപ്പോ?

വാസുദേവൻ: ആദ്യത്തെ പന്തിക്കുതന്നെ.

അമ്മ: ഭഃ കള്ളാ—ആദ്യത്തെ പന്തിക്കു് ചെറുക്കനും സങ്കോം മാത്രമല്യോടാ ഉണ്ടതു്?

സതി: (ക്രമേണ സംശയം ബലപ്പെട്ടു്) വാസുവണ്ണൻ കല്യാണത്തിനു വന്നിട്ടേയില്ല.

വാസുദേവൻ: ഇങ്ങനെ തെറ്റിദ്ധാരണ പരത്തരുതു് സതീ. കല്യാണത്തിനു വന്നെന്നു മാത്രമല്ല, ആ മംഗളപത്രം വായിക്കുന്നതുകൂടി ഞാൻ മുഴുവൻനിന്നു സഹിച്ചു. കാണാതെ പറയട്ടോ?

സതി: ഉം—!

വാസുദേവൻ: "അനുഗൃഹീതരായ യുവദമ്പതികളേ! ദാമ്പത്യത്തിന്റെ സുമധുരസുന്ദരമായ മനോഹരവീഥിയിൽ ഇദംപ്രഥമമായി മുന്നേറുന്ന— "

അമ്മ: എന്തായാലും നീ ഉണ്ടിട്ടില്ല. അല്ലെങ്കി വയറൊന്നു കാണട്ടെ.

(വാസുദേവൻ വയറു് വീർപ്പിച്ചുകാണിക്കുന്നു. അമ്മ ദുഃഖിതയാവുന്നു.)

എടാ, നീ ഇങ്ങനെ മണ്ണണ്ണിയായിപ്പോയല്ലോടാ. ഒരു പൊടകൊടവീട്ടിപ്പോയാ ഉണ്ടോണ്ടുവരാൻ

പോലും നിന്നെക്കൊണ്ടു് കൂതമില്ലിയോ? ഞാനുച്ച യ്ക്കാന്നും വച്ചതുമില്ലല്ലൊ—ഇതു മനസ്സിക്കണ്ടോ ണ്ടു്!

സതി: അയ്യോ! ഉച്ചയ്ക്കു് ഉണ്ടതല്ലേ? മണിയിപ്പോൾ അഞ്ചുകഴിഞ്ഞല്ലോ. എന്നാലും വടക്കേലമ്മ, ആളി നെ അറിഞ്ഞിരുന്നോണ്ടു് ഒന്നും വയ്ക്കാഞ്ഞല്ലോ.

അമ്മ: ഈ എരണംകെട്ടവൻ എന്നോടു സത്യംചെയ്ത തല്യോ ഉണ്ടോണ്ടെ വരത്തൊള്ളെന്നു്...നോക്കി ക്കോ, വൈകിട്ടം ഇന്നു നാമജപമാ; ഒരുവഹ ഞാൻ വയ്ക്കത്തില്ല!

സതി: എന്താ വാസുവണ്ണാ, പിന്നെ ഇങ്ങനൊക്കെ? സദ്യയുണ്ണുന്നതു കുറച്ചിലാണോ?

വാസുദേവൻ: ഞാൻ ഉണ്ണാൻതന്നെനിന്നതു്. അപ്പോൾ ആളുകൾ തമ്മിൽത്തമ്മിൽ യുദ്ധം, അകത്തുകയറാൻ.

അമ്മ: (കോപത്തോടെ) യുത്തം! പോയി ഉണ്ടിട്ടുവാടാ!

സതി: ചെല്ലു് വാസുവണ്ണാ, സദ്യ നടക്കുന്നതേയുള്ളു.

വാസുദേവൻ: (അപേക്ഷാഭാവത്തിൽ) ഓ, എനിക്കു വയ്യാ. ഉന്തും തള്ളും—പട്ടികളേക്കാൾ കഷ്ടമാ മനുഷ്യർ. അമ്മ ഇന്നൊന്നും വയ്ക്കണ്ടാ—തീന്നല്ലോ.

അമ്മ: പിന്നെ വായൂപക്ഷണമൊണ്ടോ നിനക്കു്? എന്റെ സുബ്രഹ്മണ്യസ്സാമീ, ഇങ്ങനെ വഹയ്ക്കു കൊള്ളാത്തവനായിപ്പോയല്ലോ ഇവൻ! അകത്തു കഴിച്ചതും വെഷംപോലായി. ഇനിയെങ്കിലും ചെന്നു് അട്ടപ്പിൽ തീ കത്തിക്കട്ടെ. (പോകുന്നു.)

സതി: രാവിലെ കഞ്ഞികുടിച്ച പട്ടതിയാ—അല്ലെ?

വാസുദേവൻ: ഓ, എനിക്കു വിശപ്പില്ല സതീ.

സതി: ഇല്ലയില്ല! (അകത്തുപോയി ഒരു ഗ്ലാസ്സു് നിറയെ പായസം കൊണ്ടുവരുന്നു) ഇതാ—

വാസുദേവൻ: എന്തോന്ന്?

സതി: വെഷം. കുടിച്ചാട്ടെ.

വാസുദേവൻ: റെഡി! (കുടിക്കുന്നു) നല്ല മധുരമുണ്ടല്ലോ വിഷത്തിനു്? സതി ഉണ്ടാക്കിയതാണോ?

സതി: എന്നാൽ ഇപ്പോഠം വിഷമാക്കുന്നതു കാണണോ? ഇതു കിഴക്കേതിൽനിന്നും അമ്മയ്ക്കു കൊടുത്തയച്ചതാ—ഡ്യൂട്ടിയായതുകൊണ്ടു്.

വാസുദേവൻ: (വാസ്തവത്തിൽ വിഷം കുടിച്ചതുപോലെ) കണ്ടോ! തെക്കേലമ്മയ്ക്കു വച്ചിരുന്നതു്...അവക്കെന്തോതോന്നും സതീ? പണ്ടേതന്നെ...(അല്പനേരം സ്തബ്ധനായി നിന്നതിനുശേഷം) സതീ, ഒരു കായ്യം ചോദിക്കട്ടെ. എന്നോടു സംസാരിക്കുന്നതുകൊണ്ടു വടക്കേലമ്മയ്ക്കു പ്രത്യേകവിരോധം വല്ലതുമുണ്ടോ?

സതി: എന്തിനാ?...പിന്നെ അമ്മയ്ക്കു് ആണുങ്ങളാരും സംസാരിക്കുന്നതും ഇഷ്ടമായിരിക്കത്തില്ല. ഒരുത്തരേം വിശ്വസിക്കാൻകൊള്ളത്തില്ലെന്നാ അമ്മയുടെ അഭിപ്രായം!

വാസുദേവൻ: അനുഭവംകൊണ്ടായിരിക്കാം...സതിക്കു് അച്ഛനെ ഓർമ്മയുണ്ടോ?

സതി: പോവുമ്പോ എനിക്കു് അഞ്ചുവയസ്സല്ലേ ഉള്ളൂ. അധികം കഴിയുന്നതിനു മുമ്പുതന്നെ മരിക്കുകയും ചെയ്തല്ലോ.

വാസുദേവൻ: സഹിച്ചു സഹിച്ചു മനസ്സുങ്ങു വെറുത്തുകാണും...ഇക്കണക്കിനു സതിയെ വല്ല പെണ്ണുങ്ങൾക്കുമേ കല്യാണംകഴിച്ചുകൊടുക്കത്തുള്ളല്ലോ.

സതി: ങ്ഹാ, അതറിഞ്ഞുക്കൂടായോ? നിവൃത്തിയുണ്ടെങ്കിൽ കല്യാണമേ കഴിക്കരുതെന്നാ അമ്മയുടെ

ഉപദേശം. പഠിച്ചുപഠിച്ചു്...ആരോ വരുന്നല്ലോ... അമ്മയാണോ? എന്തോ...അല്ല, വൈദ്യരാ.

(മാതൃവൈദ്യർ പ്രവേശിക്കുന്നു. അമ്പതിനുമേൽ പ്രായം. വായിൽ പല്ലു വളരെ കുറച്ചേയുള്ളു. നല്ല ഒരു തളർച്ചുണ്ടു്. മദ്ധ്യം ചതച്ച ഒരു കമ്പു്, നിലത്തുന്നുമ്പോൾ എങ്ങനെയോ, അതുപോലെയാണു് നടക്കുമ്പോൾ വൈദ്യരുടെ മദ്ധ്യവും. കക്ഷത്തിൽ ഒരു ചെറിയ മരുന്നു പെട്ടി അടുക്കിപ്പിടിച്ചിട്ടുണ്ടു്.)

മരുന്നു വാങ്ങിക്കാൻപോകുന്നെന്നു പറഞ്ഞിട്ടു്?

മാതൃവൈദ്യർ: വാങ്ങിച്ചുല്ലോ. ചന്ദനാദിയും ഇളനീർക്കുഴമ്പും എല്ലാം വാങ്ങിച്ചു...ഈ കൊച്ചുനേതാ?

സതി: വടക്കേതിലെ അമ്മയുടെ മകൻ, വാസുദേവൻ.

മാതൃവൈദ്യർ: ശരി—ശരി!

വാസുദേവൻ: ഇന്നു വന്നതേയുള്ളു, അല്ലേ? നാട്ടിലെങ്ങും മരുന്നു കിട്ടത്തില്ലേ?

മാതൃവൈദ്യർ: എനിക്കു് ഉണ്ടാക്കാൻവയ്യാഞ്ഞിട്ടു വേണമല്ലോ. ഇതു തല്ക്കാലാവശ്യത്തിനാ. കണ്ണിന്റെ കായ്മല്ലിയോ? ആക്കാ എപ്പഴാ വേണ്ടതെന്നു് എങ്ങനറിയാം. ദൈവം നമ്മളെ ഒരു വിദ്യ ഏല്പിച്ചും പോയി—

വാസുദേവൻ: അപ്പോൾ നാട്ടിലൊക്കെ നല്ല ചികിത്സയാ? കാശ്മീരം ധാരാളം കിട്ടും?

മാതൃവൈദ്യർ: അയ്യോ മഹാപാപം! വൈദ്യമ്മാരു് കാശ്മീരമേടിച്ചുകൂടാ കുഞ്ഞേ. പിന്നെ ചെലവുനടക്കും. ഒരു തടിയല്ലിയോ—

വാസുദേവൻ: അപ്പോൾ വീട്ടുചെലവോ?

മാതൃവൈദ്യർ: ഓ, അവക്കു ചെല വ്യവസായങ്ങളൊക്കെ ഒണ്ടു്. അനന്തരോരു് കൊച്ചുങ്ങൾക്കേ—

സതി: എന്തു വ്യവസായങ്ങളാ? അതിനു വലിയ മുതല്മുടക്കൊക്കെ വേണ്ടായോ?

മാതുവൈദ്യർ: വേണം. ദെവസം എട്ടും പത്തും അണ വീതം വേണം. അതിനു ചീക്കത്തൊണ്ടു വാങ്ങിച്ചു തല്ലിപ്പിരിച്ചു കയറാക്കി വിക്കും.
(സതിയും വാസുദേവനും ചിരിക്കുന്നു.)

സതി: ഈ വൈദ്യത്തിനോ? അതിനുംവേണ്ടേ ഒരു പാട്ട മരുന്നുകളൊക്കെ?

മാതുവൈദ്യർ: ഓ, മരുന്നിലൊന്നും അതു അത്തമില്ല കുഞ്ഞേ. കൈപ്പുണ്യമാ പ്രധാനം. ഏതു ദണ്ണോം വരട്ടെ, എന്റെ കയ്യീ ഒരു ചന്ദനാദി ഇരുന്നാമതി—

വാസുദേവൻ: അപ്പോ എന്താ വൈദ്യരു് വന്നതു്—വിശേഷിച്ചു്?

സതി: ആരെയോ വലിയ ആളുകളെ ചികിത്സിക്കാനായിരിക്കും?

മാതുവൈദ്യർ: അതു പറഞ്ഞാ അവിടുന്നും പോകും. എന്റെ കണ്ണിനു് ഒരു തിമിരബാധ—!

സതി: (പരിഹാസംകലർന്ന ചിരിയോടെ) അതുകൊള്ളാം! കടുവായെ കിടുവാ പിടിച്ചെന്നു പറഞ്ഞ പോലായല്ലോ വൈദ്യരേ! അടുപ്പിലും ഉറുമ്പുകേറുമോ?

മാതുവൈദ്യർ: (തീരെ പിടിക്കാതെ) വൈദ്യരോ? നാട്ടുകാക്കെല്ലാം ഞാൻ വൈദ്യരാണെങ്കിലും നിനക്കു ഞാൻ വൈദ്യനല്ല പെണ്ണേ. നിന്റെ വല്യച്ചനാ ഞാൻ—അറിയാവോ?

വാസുദേവൻ: തെളിവു പോരെന്നാ സതിയുടെ അഭിപ്രായം.

മാതുവൈദ്യർ: നിൻറമ്മയോടു ചോതീരടി!—കമലത്തിനോടു ചോതീരു്!

സതി: അമ്മയോടു ചോദിച്ചതാ കുഴപ്പമായതു്.

മാതുവൈദ്യർ: ഓ, ഡാക്ടറന്മാരെയൊക്കെ കണ്ട കണ്ണിനു് ഇനിയിപ്പം നമ്മള് വൈദ്യനെന്തുവാ, അവരുക്കു്! ഏതായാലും നമ്മള് സുമാരന്റെ മൂത്തതായിപ്പോയല്ലോ. അതിനെന്തുശെയ്യും?

സതി: ഏതു 'സുമാര'ന്റെ?

മാതുവൈദ്യർ: എടീ, കൊച്ചേ, നെനക്കു തന്തേപ്പോലും തിരിച്ചറിഞ്ഞുക്കൂടായോ?

സതി: അതെങ്ങനാ—ഞങ്ങളംതമ്മിൽ പരിചയംപോലുമായില്ല!

മാതുവൈദ്യർ: ചുമ്മാതാണോ അവൻ പ്രാണനുംകൊണ്ടു പോയതു്! എങ്ങനെ താമസിക്കും ഇതുങ്ങടെക്കൂടെ?

വാസുദേവൻ: എന്നിട്ടോ—പോയതു് കാര്യമായെന്തമാ ഇവരുടെ മട്ടും!

മാതുവൈദ്യർ: ഇതു അയിത്തമൊള്ളവരു്, പിന്നെന്തിനാ അവൻറെക്കൂടെ എറങ്ങിപ്പൊറപ്പെട്ടതു്?

വാസുദേവൻ: അതാണു് എനിക്കും അത്ഭുതം. ചോദിച്ചാൽ ഇവരാരും നേരു പറയത്തുമില്ല.

മാതുവൈദ്യർ: ഓരോരുത്തന്റെ വിധിയാകുഞ്ഞേ. സുമാരനാണേ എന്നെപ്പോലൊന്നുമല്ല. (ഇതു പറയുമ്പോഴും വൈദ്യർ നടക്കുകയാണു്) ഇങ്കു് ളീഷു പടിച്ചവനാ അവൻ. കണ്ടാൽ നല്ല സായിപ്പിനെപ്പോലിരിക്കും. അവനറിയാൻവയ്യാത്ത കാര്യങ്ങളില്ല. പാടണോ—പാട്ടും; നാടകംകളിക്കണോ—കളിക്കും; വസ്തുനടത്താൻ പോണോ—പോവും. എന്നാ വെറും ചട്ടമ്പിയാണോ—അതുമല്ല. വീട്ടിലിരിക്കത്തില്ലെന്നൊരു ദോഷമേയുള്ളൂ.

വാസുദേവൻ: പിന്നെന്തായിരുന്നു വലിയ എതിർപ്പു്?

മാതുവൈദ്യർ: അവന്മാരുടെ അഹങ്കാരം—അല്ലാതെന്തുവാ? അല്ലേലും കൊച്ചുകളീയ്ക്കാരു് മഹാ നീശമ്മാരാ. സാതുക്കളെ കുത്തിക്കവർന്നു് കൊറച്ചു വസ്തും വകേമൊക്കെ ഒണ്ടാക്കീട്ടൊണ്ടെന്നേയുള്ളൂ.

വാസുദേവൻ: അതു ശരി; അപ്പോൾ സ്വത്തില്ലാഞ്ഞതു കൊണ്ടാണു്—?

മാതുവൈദ്യർ: എന്നാലും, മനുഷ്യരായാ അവക്കൊരു നന്ദി വേണ്ടായോ? ഞാടെ സുമാരനില്ലാരുന്നേ ഈ പാസ്റ്ററപ്പണിക്കരുടെ കൊടലിന്നു വഴീ കെടന്നേനേ!

സതി: അതെന്താ വൈദ്യരേ?...അല്ല വലിയച്ഛാ?

മാതുവൈദ്യർ: (സതിയെ ഒന്നു കടുപ്പിച്ചു നോക്കിയിട്ടു് വാസുദേവനോടു്) കേക്കണോ കുഞ്ഞേ! ഇവരുടെ പൂരേടത്തിൽ ഇവരുടെ ബന്ധക്കാരാണെന്നുംപറഞ്ഞു് ഒരു ക്രൂട്ടരു താമസിച്ചിരുന്നു. പറഞ്ഞുവന്നാ ബന്ധോം ഉണ്ടു്. ഇവരു തേങ്ങാ ഇടീക്കാൻ ചെന്നപ്പോ അവരു് തടസ്സംപറഞ്ഞു. വല്യ വഴക്കായി. ഇവരു്, അഹങ്കാരികളു്, എന്തുചെയ്യു?—പൂരയ്ക്കു തീവച്ചു—!

വാസുദേവൻ: കൂടിയിറക്കാൻ?

മാതുവൈദ്യർ: അതിനും ഒരു മൊറേം കുറീം ഒക്കെ ഇല്ലിയോ? അപ്പോ അവരുടെ ക്രൂട്ടത്തിൽ കൊച്ചുനാരായണനെന്നുംപറഞ്ഞു് ഒരു തെറിച്ചവനൊണ്ടാരുന്നു. അവൻ പിച്ചാത്തീം എടുത്തോണ്ടങ്ങെറങ്ങി. കണ്ടതിനെയെല്ലാം അവൻ കുത്തിമലത്തി. ഈ കെക്കേമൻ പാസ്റ്ററപ്പണിക്കരെ അവൻ ഓടിച്ചു് പെരേൽ കേറി. ഇതെല്ലാം ദൂരെ കണ്ടോണ്ടു നിപ്പുണ്ടാ—ആരു്?—കമലം. കമലം വല്യവായിലേ ഒരു

വിളീം—"എൻറണ്ണനെ കുത്തിക്കൊന്നോ"—ന്നും പ
റഞ്ഞു്...പിന്നെ ഞാടെ സുമാരനാ ചെന്നു രക്ഷിച്ച
തു്—

സതി: അച്ഛനോ?

മാതുവൈദ്യർ: എന്തുവാ, കത? പെര നിന്നെരിയുന്നു.
അവൻ പീച്ചാത്തീം തുത്തു് ചോരേം ഒലിപ്പിച്ചോ
ണ്ടു് വാതില്ക്കെ നില്ക്കുവാ: ഇറങ്ങിവാടാന്നും പറ
ഞ്ഞു്. ഇതയൊരു വെറയലാ, അവൻ ചോര കണ്ടു
പോയതല്യോ. അപ്പൊ സുമാരനെന്തുചെയ്യു—? ത
ണ്ടാൻറെ കൈയീ ഇരുന്ന വെട്ടോത്തീം പിടിച്ചു
മേടിച്ചോണ്ടു് ഒററക്കുതി. കൊച്ചുനാരായണൻ ദാ,
താഴെ കെടക്കുന്നു!

വാസുദേവൻ: വെട്ടിക്കളഞ്ഞു? ചത്തോ?

മാതുവൈദ്യർ: ചത്തില്ല. ഒട്ടവി കേസ്സുങ്കു പ്രമാദമായി.
വെട്ടുകേസു്, തീവയ്പുകേസു്, കുടിയിറക്കുകേസു്—
മൂന്നാകേസു്. പറഞ്ഞുതീർന്നപ്പഴത്തേക്കും, ഓഹരി
മുഴുവൻ എഴുതിക്കൊട്ത്തു്, സുമാരനങ്കു് നിരപരാ
തിയായിപ്പോയി.

സതി: അമ്മാവന്മാരാരും സഹായിച്ചില്ല്യോ അച്ഛനേ?

മാതുവൈദ്യർ: എന്തോന്നു തഹായം! കായ്യം കഴിഞ്ഞ
പ്പോ ഞങ്ങളു പറഞ്ഞോ—ന്നായി. അല്ലേലും കൊ
ച്ചുകളീയ്ക്കാരു് ഹീനമ്മാരാ. കമലോം സുമാരനും
ഒരു കൂഴീൽ ചാകാനിരിക്കുവാന്നു് ലോകപ്രസിത്ത
മായി. അവളു് കെടന്നു് കെഞ്ചിയതാ ഈ ദുഷ്ടമ്മാ
രുടെ കാലുപിടിച്ചു്—

വാസുദേവൻ: എന്നിട്ടും സമ്മതിച്ചില്ല. അപ്പോൾം പി
ന്നെ നാട്ടുവിടാതെ എന്തു നിവൃത്തി?

മാതുവൈദ്യർ: അതുമൂലം തട്ടുകേട്ട പറഞ്ഞിയതാർക്കാ— ഈ നമുക്കും.

സതി: അതെന്താ?

മാതുവൈദ്യർ: സുമാരൻ കൊണ്ടുവരുന്ന പെണ്ണ് എനിക്കുക്കൂടാന്നുംപറഞ്ഞതല്ലേയ്യോ ഞങ്ങളൊക്കെ ഇരുന്നതു്! (വീണ്ടും നടന്നുകൊണ്ടു്) എനിക്കു തന്നത്താൻ പോയി ഒന്നിനെ കെട്ടിയെടുത്തുകൊണ്ടുവരാനോ മറ്റോ ഒക്കുവോ? (ദീർഘശ്വാസത്തോടെ) ഇനി ഇപ്പം എന്തു പറയാൻ! വര സപ്പലും പെഴച്ചുപോയി. അല്ലെങ്കി കമലം ഇങ്ങനെ നടക്കുവോ? ഈ പെണ്ണു് ഇങ്ങനെ 'വൈദ്യരേ!' 'വൈദ്യരേ!'—ന്നു് എന്നെ വിളിക്കുവോ?

(കമലമ്മ, ആരാലും ശ്രദ്ധിക്കപ്പെടാതെ കുറേനേരമായി വാതിൽപ്പുറത്തു നിൽക്കുകയായിരുന്നു. സംഭാഷണം ഈ നിലയാവുമ്പോൾ അവർ ധടിതിയിൽ പ്രവേശിക്കുന്നു.)

കമലമ്മ: (ഈർഷ്യയോടെ)കൂട്ടികളോടു പറയാൻ കണ്ട ഒരു വിഷയം! നിങ്ങൾക്കു വേറേ ജോലിയൊന്നുമില്ലേ പിള്ളാരേ! (സതിയോടു്) എന്താ പട്ടത്തമൊക്കെ സദ്യേടെ അടിയിലായോ? (കുടയുംമറ്റും വയ്ക്കാൻ അകത്തേക്കു പോകുന്നു.)

വാസുദേവൻ: (സതിയോടു്) ശ്ശു്!—ശ്ശു്!—എളുപ്പം അകത്തുപോയി പുസ്തകം എടുത്തുവച്ചു് വല്ലതും പറഞ്ഞുകൊണ്ടിരി. ഞാൻ പോണു.

(രണ്ടുപേരും രണ്ടുവഴിക്കു പോകുന്നു, കമലമ്മ വീണ്ടും വരുന്നു.)

കമലമ്മ: (ദേഷ്യത്തിൽ) ഇപ്പോൾ കമലത്തിനെ കിട്ടിയേ അടങ്ങത്തുള്ളോ?

മാതുവൈദ്യർ: (പതറി) അല്ല അനിയത്തീ! ഞാൻ... പിന്നെ...

കമലമ്മ: എന്റെ പേർ കമലമ്മയെന്നാണു്. അങ്ങനെ വിളിച്ചാൽമതി. ഞാൻ ആരുടേയും അനിയത്തിയല്ല.

മാതുവൈദ്യർ: എന്നാലും അനിയത്തീ—

കമലമ്മ: പറഞ്ഞില്ലേ ഞാൻ അനിയത്തിയല്ലെന്നു്?

മാതുവൈദ്യർ: അല്ല കമലം, നീ ഞാടെ സുമാരന്റെ പാപ്പയായിപ്പോയില്ലേ; അവൻ എന്റെ അനിയനുമായിപ്പോയില്ലേ—

കമലമ്മ: ഞാൻ ആരുടേയും ഭാര്യയുമല്ല അനിയത്തിയുമല്ല.

മാതുവൈദ്യർ: അതു് ഇനി ഇപ്പംപറഞ്ഞാ ഒക്കുവോ?—ഒരു കൊച്ചുമായിട്ടു്?

കമലമ്മ: കൊച്ചായതിനെന്താ, ആരും ചെലവിനുകൊടുത്തല്ലല്ലോ വളത്തിയതു്?

മാതുവൈദ്യർ: ചത്തുപോയവനു് തിരിച്ചുവന്നു ചെലവിനു കൊടുക്കാനൊക്കുവോ?

കമലമ്മ: ജീവിച്ചിരുന്നപ്പോ കൊറേ കൊടുത്തു! ഏതായാലും ഞാൻ ആരോടും ഒന്നും ചോദിക്കാൻ വരുന്നില്ല. എന്നെ ഒന്നു വെറുതേവിട്ടാൽ മാത്രംമതി.

മാതുവൈദ്യർ: അതിനിപ്പം ഞാനെന്തോ ചെയ്യു? ഇങ്ങോട്ടൊന്നു വന്നതാണോ?

കമലമ്മ: (ദൃഢമായി) വൈദ്യരോടു ഞാൻ ഒരു കാര്യം പറഞ്ഞേക്കാം. നിങ്ങടെ ഇവിടെ വല്ലപ്പോഴും വരുന്നതിലും രണ്ടുദിവസം താമസിക്കുന്നതിലും എനിക്കൊന്നുമില്ല. പക്ഷേ, ചേട്ടനാന്നുംപറഞ്ഞു് ഇവിടെ വരരുതു്. നമ്മടെതമ്മിൽ പരിചയക്കാരു്—നാട്ടുകാരു്—അത്രതന്നെ.

(വൈദ്യർ അമ്പരന്നു് എന്തോ പറയാൻ ശ്രമിക്കുന്നു.)

വേണ്ടാ, ഒന്നും പറയണ്ടാ. അകത്തുപോയി കാപ്പി യോമറേറാ ഒണ്ടെങ്കിൽ കൂടിച്ചാട്ടെ...

(ആ ആജ്ഞാശക്തിക്കു കീഴ്പ്പെട്ട് വൈദ്യർ അകത്തേക്കു പോകുന്നു.)

(തന്നത്താൻ) ഭത്താവു്!...നല്ല ഭത്താവു്! എല്ലാം മറക്കാൻ നോക്കുമ്പം...(അസ്വസ്ഥയായി വത്തിക്കുന്നു.)

(കണ്ണങ്കര പ്രവേശിക്കുന്നു. വളരെ വിനയപൂർവ്വമാണു് പ്രവേശനവും പിന്നീടുള്ള പെരുമാറ്റവും.)

കണ്ണങ്കര: കമലമ്മ അമ്പരക്കണ്ടാ. ഒരിക്കൽക്കൂടി വരേണ്ടിവന്നു, എന്റെ മനഃസമാധാനത്തിനുവേണ്ടി... സതി ഇന്നു കൊണ്ടുവന്ന രൂപായാണിതു്. (നീട്ടിക്കൊണ്ടു്) ഞങ്ങൾ സതിക്കു പകുതി ഫീസു് അന്നു വദിച്ചു. അതുകൊണ്ടു് ഇനി ഈ ഇൻസ്റ്റാൾമെന്റ് ആവശ്യമില്ല. ഇതാ വാങ്ങിക്കു...വേണ്ടെങ്കിൽ എന്റെ മുഖത്തു് വലിച്ചെറിഞ്ഞാലും വിരോധമില്ല.

കമലമ്മ: (ക്ഷമാപണഭാവത്തിൽ) സാറെന്താ അങ്ങനെ പറയുന്നതു്? പെരുമാറാൻ കുറച്ചൊക്കെ ഞാനും പഠിച്ചിട്ടുണ്ടു്. (വാങ്ങിക്കുന്നു.)

കണ്ണങ്കര: (ദീർഘശ്വാസത്തോടെ) ആശ്വാസമായി! പിന്നെ ഒന്നുകൂടി: സതി ഇത്തവണ ജയിച്ചുകാണണമെന്നു് എനിക്കാശയുണ്ടു്. ഇവിടെക്കൂടിവന്നു് വല്ലതും അല്പം പറഞ്ഞുകൊടുക്കുന്നതിൽ നിങ്ങൾക്കു വിരോധമുണ്ടോ?

കമലമ്മ: (വികാരസ്പർശത്തോടെ) എന്റെ മകൾ ജയിച്ചുകാണണമെന്നതന്നെയാ എന്റേയും ആഗ്രഹം. എനിക്കതല്ലാതെ വേറെ യാതൊരാഗ്രഹവുമില്ല.

കണ്ണങ്കര: ശരി; ഇപ്പോൾ സന്ധ്യയാകാറായി. ഇനി ഞാൻ ഇവിടെ നില്ക്കുന്നില്ല. നാളെമുതൽ നേരത്തേ

വരാം. (പോകാൻ ഒന്നരണ്ടടി എണ്ണിയെണ്ണി വയ്ക്കുന്നു.)

കമലമ്മ: (ക്ഷമാപണത്തോടെ) സാർ...ഇന്നലെ ഞാൻ വല്ലതും പറഞ്ഞുപോയിട്ടുണ്ടെങ്കിൽ...ക്ഷമിക്കണം.

കണ്ണങ്കര: (തിരികെവന്നു) ഞാനാണു തെറ്റുചെയ്തതു്; എന്നോടാണു ക്ഷമിക്കേണ്ടതു്—

കമലമ്മ: (താഴ്മയായി) ഞാൻ മറ്റാരും തുണയില്ലാത്ത ഒരുത്തിയാണു്. എന്റെ പേടികൊണ്ടു ഞാൻ വല്ലതും നിലവിട്ടു് പറഞ്ഞായിരിക്കും. ഒരു മൂത്തപ്പേച്ചിയെന്നു വിചാരിച്ചു് അങ്ങു് സമാധാനിച്ചുകളയണം.

കണ്ണങ്കര: മതി. എനിക്കിനി ഇന്നു കിടന്നുറങ്ങാം. നിങ്ങൾ എന്നോടു ക്ഷമിച്ചല്ലോ.

കമലമ്മ: സതീ! സതീ!

(സതി വരുന്നു.)

ഇതാ നിന്റെ സാറു്. കാപ്പിയുണ്ടെങ്കിൽ വേഗം ഇട്ടോണ്ടുവാ.

സതി: വെള്ളം തിളച്ചുകഴിഞ്ഞമ്മേ!

(സതി പോകുന്നു. കണ്ണങ്കര പ്രസന്നതയോടെ കസേരയിൽ ഇരിപ്പു പിടിക്കുന്നു.)

(കർട്ടൻ)

രംഗം മൂന്ന്

[അതേ രംഗം. സതി, കമലമ്മ, വാസുദേവന്റെ അമ്മ.

സതി പുസ്തകം കൈയിൽവച്ചുകൊണ്ട് കസേരയിൽ വായിക്കാതെ ഇരിക്കുന്നു. അമ്മ അവളുടെ അഴിഞ്ഞുകിടക്കുന്ന മുടിയും തഴുകി പുറകിൽ നിൽക്കുന്നു. കമലമ്മ വെളിയിൽനിന്നുവന്ന വേഷത്തിൽത്തന്നെയാണ്. കൂടമേശപ്പുറത്തു വച്ചിരിക്കുന്നു. അവർ വല്ലാതെ ക്ഷോഭിച്ചിരിക്കയാണ്. ഇടയ്ക്കിടയ്ക്ക് അങ്ങോട്ടമിങ്ങോട്ടും നടക്കുകയും സാധനങ്ങൾ തിരിച്ചും മറിച്ചും വയ്ക്കുകയും ചെയ്യുന്നു.]

സതി: ഞാൻ അന്നേരേ പറഞ്ഞതാ അവരുടെ അടുത്തു പോകണ്ടാന്ന്. അപ്പോൾ മോളെ കണ്ടേതീരൂ അപ്പച്ചിക്കു്. വലിഞ്ഞുകേറിച്ചെന്നിട്ടല്ലേ വലിപ്പം കാണിക്കുന്നതു്? വലിയവരാണെങ്കിൽ വലിപ്പവുംകൊണ്ടു് അവിടിരുന്നോട്ടെന്നുവയ്ക്കണം.

അമ്മ: എന്തരുകുഞ്ഞേ അത്തറവലുപ്പം? ഒരു വിത്തെന്നപൊട്ടിമൊളച്ചുതന്നല്ലോ. അതവരുക്കു മറക്കാനൊക്കുവോ? എത്ര ഡോക്കിട്ടരായാലും അവരുടെ തന്ത ഇവരുടെ മൂത്ത ഒടപ്പന്നോൻതന്നല്ലു്.

കമലമ്മ: ആ ബന്ധുത്വമൊന്നും ഞാൻ കാണിക്കാൻ ചെന്നില്ല വാസുൻറമ്മേ. അവക്കു വേണ്ടാങ്കിൽ ഞങ്ങടൊക്കും വേണ്ടാ.

സതി: എന്നിട്ടു് അവരല്ലല്ലോ ഇങ്ങോട്ടു വന്നതു്.

അമ്മ: അതവരുടെ കൈയിലിരുപ്പു്. ഒന്നൊന്നര മാസമായില്ല്യാ ഫലംമാറിവന്നിട്ടു്. ഇങ്ങോട്ടു് ഒന്നു വന്നുകണ്ടാൽ, എന്താ, പേരു് എറങ്ങിപ്പോവുവോ?

സതി: ഇപ്പോൾ മനസ്സില്ല വരാൻ: ഞങ്ങളെ അവരു് ബന്ധുക്കളായിട്ടേ കണക്കാക്കീട്ടില്ല.

കമലമ്മ: കണക്കാക്കണ്ടാടീ. കണക്കാക്കാതിരുന്നിട്ട് കമലമ്മ ജീവിച്ചില്ലേ്യാ?

അമ്മ: കൊള്ളാം. ഇപ്പം, ഈ ആശുപത്രീജോലി കിട്ടീട്ട്, ക്രൂടിയാ പത്തു് സംവല്സരം ആയിക്കാണും. അതിനുമുമ്പു് ആരുടേം തുണ ഇല്ലാതിരുന്നിട്ടും കമലമ്മ ജീവിച്ചില്ലേ്യാ?

കമലമ്മ: വാസൂൻറമ്മയ്ക്കറിയാമല്ലൊ. എൻെറ ഇരുപത്തെട്ടാമത്തെ വയസ്സിൽ ഇവളുടെ അച്ഛൻ പെണങ്ങിപ്പിരിഞ്ഞതാ—

അമ്മ: അതിനുമുമ്പു്, അല്ലേലെന്തുവാ, അയാളെക്കൊണ്ടൊരു സകായം? കമലമ്മേടെ പൂത്താലീം ഒഡ്യാണോം, എന്തിനാ, പൊന്നരിഞ്ഞാണംവരെ ഉരുക്കിത്തുക്കിവിറ്റല്ലേ്യാ, ആശുപത്രിമുക്കിൽ, ആ ഓട്ടല് തൊടങ്ങിയതു്. കിട്ടുന്നതു കിട്ടുന്നതു് കൊണ്ടുചെന്നു കണ്ടമാനം കളേം. അന്നും കമലമ്മേടെ മിടുക്കുകൊണ്ടല്ലേ്യാ മൂന്നാലുകൊല്ലമെങ്കിലും കടത്തിൽമുങ്ങാതെ ഓടിയതു്.

കമലമ്മ: അന്നു്...എല്ലാം കടംവന്നപോയി, ഒരാധാരോമില്ലാതെ, ഞാനുമെൻെറകൊച്ചും കഷ്ടപ്പെട്ടപ്പോ...നിങ്ങളെല്ലാം പറഞ്ഞതല്ലേ്യാ വാസൂൻറമ്മേ, വീട്ടിപ്പോ—വീട്ടിപ്പോ—ന്നു്. അന്നു ഞാൻ ആരെയെങ്കിലും ആശ്രയിക്കാൻ പോയവളാണോ?

അമ്മ: അതൊക്കെ ഓത്താ കടുപ്പമാ കമലമ്മേടെ മനതു്—!

കമലമ്മ: വാസൂൻറമ്മയ്ക്കറിയാവോ തിന്ന പാത്രംക്രൂടി മെഴക്കിപ്പടിച്ചവളല്ല ഞാൻ. മാലകെട്ടും ഹാമ്മോണിയം വായനേം മാത്രമാ ഞാൻ ചെയ്തിട്ടുള്ള ജോലികൾ.

സതി: അമ്മതന്നല്ലേ അതൊക്കെ ഇട്ടേച്ചുപോന്നതു്.

കമലമ്മ: ആന്നൊടി. അതിനെന്താ ആരുടേം ആശ്രയത്തിനു ഞാൻ ചെന്നില്ല ഇതുവരെ. പെണ്ണുങ്ങളെപ്പോലെ അഭിമാനമായിട്ടതന്നാ ഇതുവരെ കഴിഞ്ഞതു്.

സതി: എങ്കിൽ പിന്നെ ഇപ്പഴെന്തിനു് അവരുടെ അട്ത്തു പോയി?

അമ്മ: അതും നേരാ. ആളുകളെ അറിഞ്ഞിരുന്നോണ്ടു പിന്നെന്തിനു കമലമ്മ പോയി?

കമലമ്മ: നിങ്ങളെന്തോ അറിഞ്ഞാ പറയുന്നതു്? ആ സാറു് സ്വന്തംപോലെ കരുതിയല്ലോ ഇവളെ പടിപ്പിക്കുന്നതു്? അവരു പീസ്സു് വാങ്ങിക്കുന്നോ?

അമ്മ: അതില്ല.

കമലമ്മ: ആ പെണ്ണുംപിള്ള യാണെങ്കിൽ 10-16 ദിവസമായി ആശുപത്രിയിൽ ചെന്നിട്ടു്. ഇതുവരെ ദീനമാരും കണ്ടുപിടിച്ചില്ല. നാരായണയ്യർസ്വാമിയെ കാണിക്കണമെന്നു് അവക്കൊരു മോഹം.

സതി: ഡോക്ടറന്മാരുടെ കടമതന്നല്ലേ രോഗികളെ ചെന്നു നോക്കുന്നതു്. അതിനും പ്രത്യേകം ശിപാൾ വേണോ?

കമലമ്മ: സ്വാമീടെ വാർഡിലാണെങ്കിൽ ആരും പറയാതെ തന്നത്താൻ പോയി നോക്കും.

അമ്മ: അല്ലേ കൈക്കൂലി കൊടുക്കണമാരിക്കും. ആരാ ഇപ്പോ കൈക്കൂലി മേടിക്കാത്ത ഡോക്കിട്ടര്? മനുഷേരെ കൊല്ലാനും അവത്തുങ്ങക്കു് കൈക്കൂലി വേണം—!

കമലമ്മ: ഛേ—ഛേ—ചില്ലിക്കാശു സ്വാമി വാങ്ങിക്കത്തില്ല. പിന്നെ ക്രൂടൊള്ളവരു വല്ലോരും സംശയം

ചോദിക്കുന്ന മട്ടിൽ ചെന്നു ചോദിച്ചാൽ ചില പ്പോഠം വന്നു നോക്കും—

അമ്മ: ഇവളു് അങ്ങേരുടെ ക്രൂടാന്നോ?

കമലമ്മ: അതല്ലിയോ. പോരാങ്കിൽ രക്തബന്ധോം ഒണ്ടു്.

സതി: അതൊന്നുമല്ല. അമ്മയ്ക്കു് അവരെ ചെന്നു കാണാനും കൊതിയായിരുന്നു. തെളിച്ചങ്ങു പറ. സത്യവതീടെ പേരു പറയുമ്പോഠം നാക്കേന്നു വെള്ളം ഇറ്റു വീഴും—

കമലമ്മ: ഒന്നു കാണാനും കൊതിയൊണ്ടായിരുന്നു. പത്തിരുപതുകൊല്ലമായി അവളെ ഒന്നു കണ്ടിട്ടു്... ഹെന്നിട്ടു്...നാക്കെട്ടത്തയുടനെ അവളു പറഞ്ഞതു്—

അമ്മ: പോട്ടെ കമലമ്മേ. കേട്ടതൊക്കെ കേട്ടു. ഇനി സമാതാനപ്പെട്ടു്.

കമലമ്മ: സമാധാനമോ? അതോർക്കുമ്പോ എന്റെ ഉള്ളിൽ തീ കാളുന്നതുപോലെയാ. ഇങ്ങനെ ഒരവമാനം എനിക്കു് ഉണ്ടായണക്കെ പറഠിയിട്ടില്ല. ഇഡ്ഡലിക്കച്ചവടംവരെ ചെയ്തിട്ടും ബന്ധുക്കളുടെ കാലുപിടിക്കാൻ പോകാത്ത ഞാൻ...ഇന്നിപ്പോഠം അവടെ കാലുപിടിക്കാൻ ചെന്നപോലായില്ലേ്യാ? അവളിനി ആ നാട്ടിലാകെ ഇതു പറഞ്ഞു പരത്തത്തില്ലേ്യാ?... അറസ്റ്റാണേൽ ആ നിലയ്ക്കുനിന്നു സംസാരിക്കണമെന്നു്!...അവഠം (പുച്ഛത്തിൽ) 'ഡാക്കിട്ട'രാണെന്നു്...(അസഹ്യമായ കലിയോടെ) ഓാാ...ഒരടി കൊടുക്കാൻ തോന്നി എനിക്കു്, കണ്ണാടിവച്ച ആ മൊഹത്തു്.

അമ്മ: ച്ചേ...ച്ചേ...അതൊന്നും നമുക്കു കൊള്ളൂത്തില്ല.

കമലമ്മ:(വീണ്ടും കോപം തിളച്ചുവന്നു) കണ്ടാണുങ്ങൾക്കുവേണ്ടി ബന്ധുത്തോം പറഞ്ഞു് അവിടട്ടുത്തു ശി പാശ്യക്കു ചെല്ലരുതെന്നു്!...കണ്ടവരുടെയൊക്കെ പുറകെ നടക്കുന്നവളല്ലേ ഞാൻ!

അമ്മ: മഹാപാപീ! വല്ലോം അറിഞ്ഞോണ്ടാണോ നീ ഇതുവല്ലോം പറേന്നതു്?

കമലമ്മ: വല്ലവരുടേം പുറകേ നടക്കാനാരുന്നെങ്കിൽ എനിക്കെന്തായിരുന്നു പാട്ടു്, വാസുൻറമ്മേ?

അമ്മ: അതല്ലേ്യാ പറഞ്ഞതു്...എന്താ, കണ്ടാ ചന്തമില്ലിയോ? അതോ ആരും പൊറകെ വരാനില്ലിയോ? കൂളിച്ചു് ഒരു കുറീം ഇട്ടു്, ഇത്തിപ്പോരം പൂവും തലേൽ ചൂടി, വെളിക്കോട്ടൊന്നെറങ്ങിയാ—ഇന്നു് ഇവിടത്തെ അമ്മച്ചിമാരെല്ലാം പിക്ഷയെടുക്കണം—പിക്ഷ.

കമലമ്മ: വേലായുധനോ, കൊച്ചേട്ടനോ, വലിയേട്ടനോ വല്ലവരും പറഞ്ഞിരുന്നെങ്കിൽ എനിക്കു ദുഃഖമില്ലാരുന്നു. അവരെ ദുഃഖിപ്പിച്ചിട്ടുണ്ടു് ഞാൻ; അവരോടു വഴക്കിട്ടിട്ടുണ്ടു്; അവരുടെ അനുഭവത്തിലിരുന്നു വസ്തു എടുത്തു വിറ്റിട്ടുണ്ടു്...പക്ഷേ, ഇവൾ...സത്യവതി...വാസുൻറമ്മയ്ക്കറിയാമോ—ഞാൻ ഓമനിച്ചോമനിച്ചു വളത്തിയതാ, തന്തയ്ക്കുമുമ്പേ ഉണ്ടായ ഈ മഹാപാപിയെ. ഞാൻ പോരുമ്പോൾ, ഇവൾക്കു് ഏഴുവയസ്സേയുള്ളു.

സതി: അപ്പോൾ ഇപ്പോ ഇരുപത്തിയേഴേ ഉള്ളോ?

കമലമ്മ: അന്നു് അപ്പച്ചീ, അപ്പച്ചീ—എന്നും പറഞ്ഞു് എൻെറ പുറകേ നടക്കും. വെളിക്കിറങ്ങാൻ പോകണമെങ്കിൽ അപ്പച്ചിവേണം; വെള്ളം ഒഴിച്ചു കൊടുക്കണമെങ്കിൽ അപ്പച്ചി വേണം; മരുന്നു കുടി

ക്കണമെങ്കിൽ അപ്പച്ചി വേണം; കുളിച്ചു തല തോ
ത്തണമെങ്കിൽ അപ്പച്ചി വേണം...ഏഴുവയസ്സേ ഉ
ള്ളെങ്കിലും ഇവളുടെയും തലമുടിയുണ്ടന്നേ. പിന്നി
ക്കെട്ടി ഏഴാംവയസ്സിലും ഞാൻ എടുത്തുകൊണ്ടു നട
ന്നിട്ടുണ്ടിവളെ. (ഗൽഗദത്തോടെ) ആ രൂപം ഇപ്പോ
ഴും എന്റെ മനസ്സിലുണ്ടു്. പുഴുതിന്ന പല്ലുകാണിച്ചു
ള്ള ആ ചിരിയും, വത്തമാനം പറച്ചിലും, അപ്പ
ച്ചീ—അപ്പച്ചീ—വിളിയും...അതും മനസ്സിൽ ക
ണ്ടോണ്ടാ ഞാൻ അവളെ കാണാൻ ചെന്നതു്. ആ
മുഖംതന്നെ എന്റെ മനസ്സിലുണ്ടായിരുന്നു. 'അപ്പ
ച്ചീ'—ന്നു് വിളിക്കുമെന്നും വിചാരിച്ചാ ഞാൻ ചെ
ല്ലുന്നതു്...ചെന്നപ്പഴുണ്ടു് (കരച്ചിലോടും ദേഷ്യ
ത്തോടും ക്രൂടി) ഇതു ഞാൻ സഹിക്കത്തില്ല, വാസുന്റ
മ്മേ. പട്ടടയിൽ കിടന്നു് എരിഞ്ഞാലും എനിക്കീ
നീറലു മാറത്തില്ല.

സതി: (സങ്കടംകൊണ്ടു വിങ്ങി) അമ്മയെന്തിനാ അതി
ന കരയുന്നതു്? അവക്കിങ്ങോട്ടില്ലാത്ത സ്നേഹം അ
മ്മയ്ക്കുമാത്രം അങ്ങോട്ടു് ഉണ്ടായതുകൊണ്ടെന്താ?

കമലമ്മ: എന്റെ സതിയെപ്പോലും ഞാൻ ഇതു ഓമ
നിച്ചിട്ടില്ല വാസുൻറമ്മേ. അവടമ്മ ചെമ്പകച്ചേച്ചി
പറയും, അമ്മയെക്കാളും സ്നേഹം അവൾക്കു് അപ്പ
ച്ചിയോടാണെന്നു്...

സതി: പണ്ടത്തെ കായ്ങ്ങളൊക്കെ ഇനി ഓർത്തു സങ്കട
പ്പെടുന്നതെന്തിനാ അമ്മേ?

കമലമ്മ: ...വെളുപ്പാൻകാലമാകുമ്പോൾ അവൾ ഓടി
വരും എന്റെ പുതപ്പിനകീഴിൽ കേറിക്കിടക്കാൻ...

അമ്മ: പോട്ടെ കമലമ്മേ. അവളില്ലേൽ, നമുക്കു നമ്മടെ
സതി ഒണ്ടല്ലോ ഇപ്പോ—

കമലമ്മ: ...ജോലികിട്ടുമ്പോൾ ആദ്യത്തെ മാസത്തെ ശമ്പളംകൊണ്ടു് ഒരു പവൻമാല തീർത്തുതരുമെന്നു് ഇവളു പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടു്. ആ അവളാണു്...(കരച്ചിൽ അടക്കുന്നു.)

സതി: അവരുടേം കുറേമായിരിക്കത്തില്ല വടക്കേലമ്മേ. മദ്രാസ്സിലുമൊക്കെയല്ലേ അവർ പഠിച്ചതു്. വല്യമ്മാവൻ പറയുന്നതല്ലേ അവർ കേൾക്കുന്നതു്. വസ്തുവുംക്രടി വിറ്റപ്പോൾ പിന്നെ നല്ലതുവല്ലോം അവർ പറഞ്ഞുകേൾപ്പിക്കുമോ?

അമ്മ: ചരിയാ. പരമഭട്ടമ്മാര് പറഞ്ഞുകൊടുക്കുന്നതല്ലിയോ ഇവടെ മനതി കെടക്കണതു്.

കമലമ്മ: എങ്കിൽ അവൾക്കെന്നോടു് ഒരുവാക്കു ചോദിച്ചുക്രടായിരുന്നോ—എന്താ അപ്പച്ചീ ഈ കേൾക്കുന്നതു്—ഇതിൽ വല്ല വാസ്തവോം ഉണ്ടോ?—എന്നു്. ഞാൻ പറഞ്ഞു മനസ്സിലാക്കിക്കൊടുക്കത്തില്ലിയോ എന്റെ പ്രയാസങ്ങൾ? വല്ല മനഃപൂർവ്വോം ഒണ്ടായിട്ടാണോ വസ്തു ഞാൻ വിറ്റതു്? ഈ നിമിഷം വരെ എനിക്കവരോടു് ശത്രുതയില്ലായിരുന്നു വാസ്തവമ്മേ. എന്നോടു ചെയ്തതെല്ലാം എന്റെ ഗുണം കരുതിയാണെന്നേ ഞാൻ വിചാരിച്ചുള്ളൂ. പക്ഷേ, ഇനി...ഇനി ഞാൻ, തെക്കോട്ടു കെട്ടിയെടുക്കുമ്പോഴും ഇതൊന്നും മറക്കത്തില്ല. (ദൃഢനിശ്ചയം മുഖത്തു സ്ഫുരിക്കുന്നു) ഞാനും കൊച്ചുകളീക്കൽകുട്ടംബത്തിലുണ്ടായവൾതന്നെ.

(കണ്ണങ്കര പ്രവേശിക്കുന്നു.)

കണ്ണങ്കര: (മുഖഭാവം സൂക്ഷിച്ചു്) ഇപ്പോഴും ആ കാര്യം പറഞ്ഞുകൊണ്ടിരിക്കയാണോ? പോകട്ടെ കമലമ്മേ. നമുക്കു വേറേ വഴിയിൽക്രടി കാര്യം സാധിക്കാം.

നിങ്ങളിനി, അതോർത്തു വിഷമിക്കണ്ടാ...(സതിയോടു) സതീ, ചെല്ലു്, ഒരുകപ്പു ചായ ഇട്ടോണ്ടുവാ.

സതി: പാലും പഞ്ചസാരയും ഇല്ലമ്മേ.

അമ്മ: പഞ്ചസാര അപ്പുറത്തു കാണും; പാലു് നമുക്കു വാങ്ങിപ്പിക്കാം. വാ, മോളേ.

(അമ്മയും സതിയും പോകുന്നു.)

കണ്ണൻകുര: നിങ്ങളിവിടെ ഇരിക്കു...നിങ്ങൾം ഒട്ടും വിഷമിക്കണ്ടാ കമലമ്മേ. വേറേ വഴി ഞാൻ കണ്ടിട്ടുണ്ടു്.

കമലമ്മ: എനിക്കു് അതോർത്തല്ല. സ്വാമിയോടു പറയാൻ ഇവളല്ലെങ്കിൽ ഇവളുടെ അപ്പുറത്തവളുണ്ടു്. പക്ഷേ, ഇങ്ങനെ ഒരവമാനം എനിക്കു പറ്റിയല്ലോ.

കണ്ണൻകുര: ഉദ്യോഗത്തണ്ടുകൊണ്ടു് ചിലർ നാടും മൂടും മറന്നുപോകും. തന്തയേയും തള്ളയേയുംപോലും മറക്കുമല്ലോ—പിന്നാണോ അപ്പച്ചി!

കമലമ്മ: അവടെ ഉദ്യോഗവലിപ്പം! ഞാൻ വെറും അറ്റന്ററായിപ്പോയി. അതാ അവൾക്കു തീരെ മനസ്സിനു പിടിക്കാതെപോയതു്—

കണ്ണൻകുര: നിങ്ങൾം സമാധാനപ്പെടെന്നു്. നിങ്ങളുടെ ആത്മാവു തണുപ്പിക്കാൻ ഞാൻ വഴികണ്ടിട്ടുണ്ടു്.

കമലമ്മ: എന്നാലും ഇങ്ങനെ ഒരവമാനം—

കണ്ണൻകുര: ഈ അപമാനംതന്നെ നിങ്ങൾക്കു ഗുണമായിവരും. നിങ്ങൾം പതറാതെ നില്ക്കുമോ?

കമലമ്മ: എനിക്കു പതറിച്ച ഒന്നുമില്ല. ഇതിനപ്പുറം വന്നിട്ടു് പതറീട്ടില്ല.

കണ്ണൻകുര: എന്നാൽ നിങ്ങൾം സമാധാനമായിട്ടിരി—

കമലമ്മ: എന്റെ ഉള്ളിലെ കലിയങ്ങോട്ടു മാറുന്നില്ല, സാറേ—

കണ്ണങ്കര: (കള്ളദേഷ്യത്തോടെ) നിങ്ങൾം ഞാൻ പറയുന്നതു കേൾക്കുമോ?

കമലമ്മ: പറഞ്ഞാട്ടെ. എന്തു വഴിയാ? സാധുക്കൾം നമ്മൾം അവളോട്ട് എന്തുചെയ്യാനാ?

കണ്ണങ്കര: നിങ്ങൾം അറന്റുറായിപ്പോയി; അവൾം ഡോക്ടറും—അതുകൊണ്ടല്ലേ അവൾക്കിതു തണ്ട്?

കമലമ്മ: (നിരാശയോടെ) എനിക്കിനി ഇപ്പോൾം അവളുടെ ഡിഗ്രിയൊക്കെ എട്ടുക്കാൻ ഒക്കുമോ—

കണ്ണങ്കര: വേണ്ടാ, നിങ്ങളെട്ടുക്കണ്ടാ. നിങ്ങൾക്കാ നിലകിട്ടിയാൽ പോരേ?

കമലമ്മ: അതെങ്ങനെ കിട്ടും?

കണ്ണങ്കര: അതിനാണ് ഞാൻ വഴി കണ്ടിട്ടുള്ളതു്.

കമലമ്മ: (ആകാംക്ഷയോടെ) എന്തു വഴി?

കണ്ണങ്കര: നിങ്ങളുടെ മകൾം ഡിഗ്രി എടുക്കും—അപ്പഴോ?

കമലമ്മ: സതിയോ! ചീക്കുപ്പൊളക്കെ തിന്നാൻകൊള്ളാം, അവളെക്കൊണ്ടു്!

കണ്ണങ്കര: എന്നു നിങ്ങൾം പറഞ്ഞാൽ പോരല്ലോ.

കമലമ്മ: കഴിഞ്ഞതവണ തോറ്റവളല്ലേ?

കണ്ണങ്കര: (പുച്ഛത്തിൽ) പെണ്ണങ്ങടെ 'കാളേശി'പ്പടിച്ചു്!—ആൺപിള്ളർ പഠിപ്പിക്കും, മനസ്സിലായോ?

കമലമ്മ: എന്നാലും ഒന്നാമതു ജയിക്കുന്നവക്കല്ലേ മെഡിക്കൽകോളേജിൽ കിട്ടൂ?

കണ്ണങ്കര: മതി; ഒന്നാമതു ജയിക്കുമ്പോൾം പ്രവേശനം തന്നാൽ മതി.

കമലമ്മ: ഇവളോ!

കണ്ണങ്കര: സതി ഫസ്റ്റ് ക്ലാസ്സിൽ പാസ്സാകുന്നതിൽ നിങ്ങൾക്കു വിരോധമുണ്ടോ?

കമലമ്മ: അതിനുള്ള ബുദ്ധിവേണ്ടായോ സാറേ?

കണ്ണങ്കര: ബുദ്ധിയില്ലെന്നാരുപറഞ്ഞു?

കമലമ്മ: എനിക്കു് അറിഞ്ഞുകൂടായോ?

കണ്ണങ്കര: നിങ്ങൾക്കു ബുദ്ധിയില്ലാത്തതുകൊണ്ടു് അവൾക്കും ഇല്ലെന്നോ!...അല്ലെങ്കിൽ ബുദ്ധിയെന്തിനാ ഫസ്റ്റ്ക്ലാസ്സിനു്?

കമലമ്മ: ബുദ്ധിയില്ലെങ്കിൽ ഭാഗ്യം വേണം.

കണ്ണങ്കര: ചുമ്മാതിരി കമലമ്മേ! അറിവില്ലാത്ത കായ്ത്തെക്കുറിച്ചു് തക്കീക്കാതെ

കമലമ്മ: എനിക്കറിവില്ല; സാറിനു് അറിവുമുണ്ടു്. എന്നാലും—

കണ്ണങ്കര: അവൾ ഫസ്റ്റ്ക്ലാസ്സിൽ ജയിച്ചാൽ മതിയല്ലോ. അതു കണ്ണങ്കര ഏറ്റു.

കമലമ്മ: സാറായിരിക്കണം മാക്കിട്ടുന്നതു്—

കണ്ണങ്കര: അതിനൊക്കെ മാർഗ്ഗങ്ങളുണ്ടു്. നിങ്ങൾക്കെന്നെ വിശ്വാസമാണോ?

കമലമ്മ: വിശ്വാസമൊക്കെത്തന്നെ—

കണ്ണങ്കര: അല്ല, വിശ്വാസമില്ല നിങ്ങൾക്കു്.

കമലമ്മ: സാറിന്റെ പിടീലൊള്ള കായ്മാണെങ്കിൽ എനിക്കു പൂർണ്ണവിശ്വാസമാ—

കണ്ണങ്കര: എന്റെ പിടിയിൽത്തന്നെന്നു് കരുതിക്കോ കമലമ്മേ. ഫസ്റ്റ്ക്ലാസ്സു കിട്ടണമെങ്കിലെന്താ—അതിനുള്ള മാക്കു വാങ്ങിക്കണം, പോരായോ?

കമലമ്മ: മാക്കു കിട്ടണമെങ്കിൽ അതിനുംവേണ്ടി എഴുതിവയ്ക്കണം.

കണ്ണങ്കര: എഴുതിവയ്ക്കണമെങ്കിൽ അതിനുംവേണ്ടി പഠിക്കണം—

കമലമ്മ: രാപകലു് പടിക്കുന്നുമുണ്ടു് ഇവളു്. അതാ, ഞാൻ പറഞ്ഞതു്. കഴിഞ്ഞതവണേം തോറ്റില്ലേ്യാ?

കണ്ണങ്കര: അതുപോരാ. ചുമ്മാതെ പഠിച്ചാൽ പോരാ. നിധി കിടക്കുന്ന സ്ഥലത്തുതന്നെ കുഴിക്കണം; എന്നാലേ നിധി കിട്ടൂ.

കമലമ്മ: എന്നു പറഞ്ഞാൽ?

കണ്ണങ്കര: ചോദ്യം വരുന്നിടം പഠിക്കണം.

കമലമ്മ: അതിപ്പോഠം എങ്ങനറിയാനൊക്കും?

കണ്ണങ്കര: അതൊക്കെ അറിയാനൊക്കും. അതിനൊക്കെ വിദ്യയുണ്ടു്.

കമലമ്മ: എന്തു വിദ്യ?

കണ്ണങ്കര: അതൊന്നും വെളിയിൽ മിണ്ടിക്കൂടാ. രഹസ്യമാണു്.

കമലമ്മ: (അവിശ്വാസത്തോടെ) ങ്ഹാ—അതുതന്നെ ഞാൻ പറഞ്ഞതു്.

കണ്ണങ്കര: കണ്ടോ, വിശ്വാസമായില്ല.

കമലമ്മ: പിന്നെ സാറിന്റെ വല്ല മന്ത്രവാദോം ഉണ്ടോ?

(കണ്ണങ്കര അവിശ്വാസിയെ വിശ്വരൂപം കാണിച്ചു ബോദ്ധ്യപ്പെട്ടത്താൻ തുടങ്ങുമ്പോഴത്തെ ഗാംഭീര്യത്തോടെ എന്തോ അടക്കത്തിൽ പറയുന്നു.)

(ആകെ അമ്പരന്നു്) അയ്യോ, അതു നമുക്കെങ്ങനെ കിട്ടും?

കണ്ണങ്കര: ശ്ശു്—പതുക്കെ! തലപോണ കാര്യ്യമാണു്!

കമലമ്മ: (അടച്ചുസ്വരത്തിൽ രഹസ്യമായി) അല്ല, അതു് നമുക്കെങ്ങനെ കിട്ടും സാറേ?

കണ്ണങ്കര: (അതീവ ഭയത്തോടെ) നിങ്ങളെ വിശ്വസിച്ചു് ഞാനങ്ങു പറഞ്ഞതാണു്. വെളിയിൽ മിണ്ടരുതു്!

കമലമ്മ: ഇല്ല ഞാനെന്തിനാ, അല്ലെങ്കിൽ ഇതും പറഞ്ഞു നടക്കുന്നതു്?

കണ്ണങ്കര: സതിപോലും അറിഞ്ഞുപോകരുതു്—!

കമലമ്മ: അല്ലെങ്കിലും അവളറിഞ്ഞാൽ പിന്നെ പുസ്തകം തുറന്നു നോക്കത്തില്ല.

കണ്ണങ്കര: അഃ—അതാണു്. അറിയാതെപോലും പറയരുതു്. പിള്ളരല്ലേ—

കമലമ്മ: ശരിയാ, എങ്ങനേയും പുറത്തുപോകും.

കണ്ണങ്കര: സതി ഇത്തവണ ഫസ്റ്റ് ക്ലാസ്സിൽ distinction-ഒട്ടക്രടി—അതു പോരേ നിങ്ങൾക്കു്?

കമലമ്മ: മതി; എന്നാലും—

കണ്ണങ്കര: പിന്നെന്താ, അവിടെ ഒരു 'എന്നാലും—?'

കമലമ്മ: അപകടമുള്ള കായ്മല്ലേ്യാ?

കണ്ണങ്കര: അതാണു്; അപകടമുണ്ടു്—എന്നവച്ചു്?

കമലമ്മ: അതിലാഭം പെരുംചേതമെന്നു പറയുന്നതുപോലെ—

കണ്ണങ്കര: അതു നോക്കിയാൽ കായ്ം കാണാനൊക്കത്തില്ല.

കമലമ്മ: അല്ലാതെ വേറെ വഴിയില്ലേ്യാ? നാലുക്കൊപ്പമല്ലാതെ നമ്മളു് അതിബുദ്ധി കാണിക്കാൻ പോയി—

കണ്ണങ്കര: നിങ്ങളൊരു ബുദ്ധിയും കാണിക്കണ്ടാ. പേടിക്കാതിവിടിരുന്നാൽ മതി. അപകടമുണ്ടെങ്കിൽത്തന്നെ അതു് എനിക്കല്ലേ? അതു ഞാൻ സഹിച്ചോളാം.

കമലമ്മ: (എന്നിട്ടും ധൈര്യം തോന്നാതെ) എന്നാലും സാറേ, എന്നെപ്രതി സാറും കുഴപ്പത്തിലായി, ഒട്ടവിൽ—

കണ്ണങ്കര: (ക്ഷമ നശിച്ചു) ഇതൊരു സൊല്ലയായല്ലോ നിങ്ങളുടെ കായ്യം.

കമലമ്മ: അതല്ല സാറേ, കള്ളമല്ലേ്യാ അതു്?—സത്യദോഷമല്ലേ്യാ? അതിൽനിന്നും നമുക്കു് ഒരു ഗുണമുണ്ടാകുമോ?

കണ്ണങ്കര: നിങ്ങളം എന്നെക്കൂടി ചതിക്കരുതു്. സതിയുടെ നന്മയോത്തു് ഞാൻ പറഞ്ഞുപോയതാണു്—

കമലമ്മ: അതെനിക്കറിയാം സാറെ. ഞാൻ അറിവില്ലാത്തതുകൊണ്ടു പറയുവാ—നമ്മളം ഒരു നന്മവരാൻ വേണ്ടി അധമ്മം കാണിച്ചാൽ—

കണ്ണങ്കര: (ഈ അറിവില്ലായ്മയിൽ ക്ഷുഭിതനായി) നിങ്ങളംക്കു് നിങ്ങളുടെ 'ധമ്മ'മാണോ വലുതു് നിങ്ങളുടെ മകളാണോ? നിങ്ങളുടെ 'സത്യ'മാണോ വലുതു്, സതിയുടെ ഭാവിയാണോ?...ഇങ്ങനെങ്ങും തള്ളമാരെ ഞാൻ കണ്ടിട്ടില്ല.

കമലമ്മ: അങ്ങനെ പറയാതെ സാറെ! എന്റെ സതിക്കുവേണ്ടി ജീവൻ കളയാനും ഞാൻ മടിക്കുന്നവളല്ല. അല്ലെങ്കിൽ ഞാൻ എന്തിനാ ഇങ്ങനെ ജീവിക്കുന്നതു്?

കണ്ണങ്കര: എങ്കിൽ പറയുന്നതു കേളംക്കു്...അല്ലെങ്കിൽത്തന്നെ, കമലമ്മേ, ഇതിലൊക്കെ ധമ്മവും അധമ്മവും എന്താ? നിങ്ങളംതന്നെ പറയൂ, ധമ്മമാണോ ഇന്നു നടക്കുന്നതൊക്കെ? ധമ്മംചെയ്യുന്നവരാണോ ഇന്നു് നന്നായിക്കാണുന്നതു്?

കമലമ്മ: അതു ശരിയാണു്. നല്ലയാളുകളംക്കു് എഴുന്നേറാമില്ല.

കണ്ണങ്കര: അതെന്തുകൊണ്ടാ?...അപ്പോളം ധമ്മം കായ്യനടപ്പിനൊള്ളതല്ല. ഒരുകാലത്തു് ഞാനും വിചാരി

ച്ചിരുന്നു, സത്യവും ധർമ്മവുമൊക്കെ നല്ലതാണെന്നും, അതാണു് ഒടുവിൽ ജയിക്കുന്നതെന്നുമൊക്കെ. പൊട്ടത്തരം! മണ്ടന്മാരെ കളിപ്പിക്കാനായി മിടുക്കന്മാർ പറഞ്ഞുണ്ടാക്കിയ നുണകഥ. ഞാൻ ചോദിക്കട്ടെ, നിങ്ങൾക്കീ അധഃപതനം വന്നതുതന്നെ എന്താ? നിങ്ങളുടെ നേരുബുദ്ധികൊണ്ടല്ലേ? നിങ്ങൾ സത്യവും ധർമ്മവും നോക്കി; വാക്കുപാലിക്കണമെന്നു വിചാരിച്ചു. ഫലമോ?

കമലമ്മ: ശരിയാ സാറു പറയുന്നതു്. ധർമ്മവും അധർമ്മവും നോക്കിയതാ എനിക്കിതിനെല്ലാം കാരണമായതു്.

കണ്ണൻകുര: നേരേമറിച്ചു് നിങ്ങൾ തരംപോലെ നിന്നിരുന്നെങ്കിലോ? ഇന്നെവിടെങ്കിലും വലിയ കൊച്ചമ്മയായി കഴിഞ്ഞേനേ. നിങ്ങളറിയാതെതന്നെ നിങ്ങളുടെ മകൾ മെഡിക്കൽകാളേജിൽ കേറിയേനേ—സത്യവതിയെപ്പോലെ. ശരിയല്ലേ ഞാൻ പറയുന്നതു്?

കമലമ്മ: ശരിയായിരിക്കും.

കണ്ണൻകുര: എങ്കിൽ നിങ്ങൾ ചുമ്മാതിരിക്കു. ഇതിലൊന്നും തെറ്റും ശരിയുമില്ല; ലാഭവും നഷ്ടവുമേയുള്ളൂ.

കമലമ്മ: (ബോദ്ധ്യംവന്നു) ശരിയാണു് സാറു പറയുന്നതു്.

കണ്ണൻകുര: "നാണംകെട്ടും പണം നേടിക്കൊണ്ടാൽ നാണക്കേടപ്പണം തീർത്തുകൊള്ളാം—" കേട്ടിട്ടുണ്ടോ?

കമലമ്മ: അപ്പോൾ... ഒന്നാംക്ലാസ്സിൽ ജയിച്ചാൽ പ്രവേശനം കിട്ടുമോ?

കണ്ണൻകുര: ശ്രമിക്കണം; ശ്രമിച്ചു വാങ്ങിക്കണം—ചുമ്മാതൊക്കുമോ?

കമലമ്മ: ഞാൻ ആരെക്കൊണ്ടു ശ്രമിപ്പിക്കാനാ?

കണ്ണൻകര: സതിക്കു് ഒരു അഡ്മിഷൻ വാങ്ങിക്കാനുള്ള പിടി തിരുവനന്തപുരത്തിന്നു് എനിക്കുണ്ടു്.

കമലമ്മ: എന്നെ സമാധാനിപ്പിക്കാൻവേണ്ടി പറയുന്നതല്ലേ്യാ സാറു്?

കണ്ണൻകര: (പരിഭവത്തോടെ) അപ്പോൾ കമലമ്മയ്ക്കു് ഇനിയും എന്നെ വിശ്വാസമായില്ല—?

കമലമ്മ: അതല്ല സാറേ. എന്റെ പേടികൊണ്ടു പറയുവാ. ഇതൊക്കെ നടന്നുവരുമോ?

കണ്ണൻകര: മൂന്നരത്തരം നടക്കും; എന്റെ മുഖത്തിരിക്കുന്നതു് മീശയാണെങ്കിൽ നടക്കും.

കമലമ്മ: മനുഷ്യന്റെ ആശയ്ക്കു് അതിരില്ലെന്നാ പറയുന്നതു്.

കണ്ണൻകര: മനുഷ്യന്റെ കഴിവിനും ഇല്ല അതിരു്.

കമലമ്മ: (അല്പനേരത്തെ ചിന്തയ്ക്കുശേഷം) അല്ലെങ്കിൽത്തന്നെ ഇതത്രകടന്ന ആശയാണോ? സത്യവതി പടിച്ചുതന്നല്ലോ; അവൾ പാസ്സായതുതന്നല്ലോ. അവൾക്കാകാമെങ്കിൽ എന്തുകൊണ്ടു് എന്റെ മകൾക്കു വയ്യാ?

കണ്ണൻകര: (അതിനേക്കാൾ ഉറച്ചസ്വരത്തിൽ) വയ്യെന്നു് നിങ്ങൾക്കല്ലേ തോന്നുന്നതു്.

കമലമ്മ: (തന്നത്താൻ കുറ്റപ്പെടുത്തിക്കൊണ്ടു്) മഠയീ! സത്യമെന്നും ധർമ്മമെന്നും പറഞ്ഞു് ഇതുവരെ ഈച്ചയും അടിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു.

കണ്ണൻകര: ചുണയുള്ളവർ കയറിക്കയറി പോകുകയും ചെയ്യു. കണ്ടില്ലേ സത്യവതിയെ?

കമലമ്മ: (കലിയോടും പകയോടും) ഈശ്വരാ, ഈ പറയുന്നതൊക്കെ ഒന്നു നടന്നുവന്നെങ്കിൽ! എന്റെ സതിയും അതുപോലൊരു നിലപിടിച്ചെങ്കിൽ!

കണ്ണൻകര: (അവസാനത്തെ തള്ളൽ) ഈശ്വരൻ നിങ്ങളുടെ ഭാഗത്താണു് കമലമ്മേ! ഈ അവമാനംതന്നെ നിങ്ങൾക്കു് ഈശ്വരൻ തന്ന ഒരനുഗ്രഹമാണു്. ഇനി, സതി, സത്യവതിയുടെ നിലയിലെത്തുന്നതുവരെ നിങ്ങൾ അടങ്ങിനില്ക്കുത്തില്ല. എനിക്കും ഇങ്ങനെ ഒരു വാശി തോന്നിയിട്ടില്ല. (കോപത്തോടും അനുപദം ശക്തിക്രൂട്ടിയും) എന്താണവൾ പറഞ്ഞതു്?—നിങ്ങൾ അറസ്റ്റാണെന്നോ? അവൾ ഡോക്ടിട്ടറാണെന്നോ?...നാലും ഒന്നും അഞ്ചുകൊല്ലത്തിനകം നിങ്ങളുടെ മകളും ഒരു ഡോക്ടറാ—നോക്കിക്കൊള്ള. സത്യവതിയെപ്പോലെ അവളും ഒരു ഡോക്ടറാ. ഒരുപക്ഷേ, അതിനേക്കാളും നല്ല ഡോക്ടർ. (സ്വകാര്യത്തിൽ) അപ്പോഴത്തേക്കും നിങ്ങൾ ജോലി രാജിവച്ചുകളയണം. മാവേലിക്കരയ്ക്കു് ഒരു ട്രാൻസ്ഫറും നമുക്കു വാങ്ങിക്കണം. (ക്രമേണ കയറുന്ന ആവേശത്തോടെ) എന്നിട്ടു് അവരുടെ തിരുമുമ്പിൽത്തന്നെ താമസിക്കണം. കുതിരവണ്ടിയിലും കാറിലും കയറി പെണ്ണുങ്ങളെപ്പോലെ നടക്കണം. അവരെല്ലാം ഒരിറുമുന്നിനുവേണ്ടി നമ്മുടെ പടി കാക്കണം. (ഉച്ചത്തിൽ) അന്നു കാണണം അവരുടെ വലിപ്പവും നിങ്ങളുടെ ചെറുപ്പവും; അന്നറിയണം അവരുടെ മാനവും നിങ്ങളുടെ മാനക്കേടും; അന്നു ചോദിക്കണം അവരുടെ—

കമലമ്മ: (ആവേശം സഹിക്കാതെ ഇടയ്ക്കു കയറി) ഹാ, എന്റെ ചങ്കിടിക്കുന്നു! ഇതു സാധിക്കാതെ ജീവിച്ചിരുന്നിട്ടു് പ്രയോജനമില്ല. അവൾക്കു സാധിക്കുമെങ്കിൽ എന്തുകൊണ്ടു് എന്റെ മകൾക്കു വയ്യാ. സാധിക്കും! സാധിക്കണം!!...സാധിക്കുകതന്നെ വേണം!!!

കണ്ണങ്കര: എന്റെ ജീവൻ, ദാ, പണയം തന്നിരിക്കുന്നു. കമലമ്മയുടെ ആഗ്രഹം സാധിക്കുന്നതുവരെ എനിക്കും ഇനി സമാധാനമില്ല. (എന്നു പറഞ്ഞുകൊണ്ടു് കമലമ്മയുടെ കൈ കടന്നുപിടിക്കുന്നു. ഓക്കാപ്പുറത്തു് അപ്രതീക്ഷിതവും അതിഭയങ്കരവുമായ ഒരു അടി ഏറ്റാലെന്നവണ്ണം ഒരു ഞെട്ടലോടെ നാനാവികാരങ്ങളും കത്തിക്കാളുന്ന മുഖത്തോടെ തരിച്ചുനിൽക്കുന്നു...)

കമലമ്മ: (ചിന്താസമരത്തിൽ ഒരു വഴികിട്ടാതെ) എന്നെ ധർമ്മസങ്കടത്തിലാക്കല്ലേ, സാറേ! എന്റെ ഉള്ള സമാധാനംകൂടി കെടുത്തല്ലേ!...

കണ്ണങ്കര: എന്റെ മനസ്സിനു സമാധാനം വേണ്ടായോ? എന്നും ഞാനിങ്ങനെ ഉള്ളുരുകി കഴിഞ്ഞാൽ മതിയോ?...(വികാരപരവശനായിട്ടെന്നവണ്ണം) കമലമ്മേ! എന്റെ കമലമ്മേ!...നിങ്ങളുടെ ജയം, എന്റെ സുഖം, ഇല്ല, എനിക്കു സുഖം വേണ്ടാ; എന്റെ ജീവൻ രക്ഷപെട്ടാൽമതി; നിങ്ങൾക്കുവേണ്ടി പ്രവർത്തിക്കാൻ എനിക്കൊരു തഞ്ചംകിട്ടിയാൽമതി. എന്നെ ഉപേക്ഷിക്കരുതേ!...(കമലമ്മയുടെ രണ്ടുകൈകളും നെഞ്ചിൽ ചേർക്കുന്നു; ധ്യാനനിരതനാവുന്നു.)

കമലമ്മ: (ഗുഹയിൽനിന്നു വരുന്ന ശബ്ദംപോലെ) ഹെന്റെ ഭഗവാനേ!...പതിനഞ്ചുകൊല്ലത്തിനുശേഷം... (ശരണാർത്ഥനപോലെ) സാറേ...

കണ്ണങ്കര: എന്നെ വിശ്വസിക്കൂ, കമലം. എന്നെ വിശ്വസിക്കൂ...

കമലമ്മ: (കീഴടങ്ങിയപോലെ) എന്റെ സതി!!...ഭഗവാനേ!!...

(കർട്ടൻ)

രംഗം നാല്

[അതേ രംഗം. സതി ഇരുന്ന് ഹിന്ദി പഠിക്കുന്നു. വായിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന പുസ്തകം മാറ്റിവച്ചിട്ട്, വേറൊരു നോട്ടുബുക്കും പേനയും എടുക്കുന്നു.]

സതി: ഇനി ട്രാൻസിലേഷൻ. ഉലക്കപ്പൂണ്! ഹിന്ദി വേണമെങ്കിൽ മലയാളമാക്കിക്കൊട്ടക്കാം; മലയാളം ഹിന്ദിയാക്കുന്നതാ വിഷമം. (ബുക്കുനോക്കി) "മഹാ പരാക്രമിയായ ഭീമസേനൻ മീശ പിരിച്ചുകൊണ്ടു പറഞ്ഞു."—അതിന്നു് ഹിന്ദിയെന്താ? (ആലോചിക്കുന്നു) 'വീർ ഭീംസേൻ...വീർ ഭീംസേൻ നേ... മീശയ്ക്കെന്താ ഹിന്ദി?...മൂംഛ്...വീർ ഭീംസേൻ നേ മൂംഛ് താൻ കർ...(പെട്ടെന്ന് ഓർത്തു്) മീശ പുല്ലിംഗമോ സ്ത്രീലിംഗമോ? സ്ത്രീലിംഗമാണെന്നാ തോന്നുന്നതു്...(വേറൊരു പുസ്തകമെടുത്തു് സംശയം തീർക്കുന്നു) തന്നെ തന്നെ! സ്ത്രീലിംഗം...(ഭയങ്കരമായ അവജ്ഞയോടെ) മീശ സ്ത്രീലിംഗം!...ഹിന്ദിക്കാരുടെ ഇടയിൽ സ്ത്രീകൾക്കായിരിക്കും മീശ! ഛീ!—ആണും പെണ്ണും തിരിച്ചറിയാൻ വയ്യാത്ത ഭാഷ!... ആണിനും പെണ്ണിനും തമ്മിൽ എന്തെങ്കിലും വ്യത്യാസമുണ്ടെങ്കിൽ അതു് ആണുങ്ങളുടെ മീശയാ...ആ മീശ സ്ത്രീലിംഗം!...മഹാ പരാക്രമിയായ ഭീമസേനനുപോലും പെൺമീശയേയുള്ളൂ! ചുമ്മാതല്ല പൊണ്ണത്തടിയൻ പാഞ്ചാലിടെ വാക്കുംകേട്ടു് പൂപറിക്കാൻ പോയതു്...ഫഃ—!(അസഹ്യമായ അവജ്ഞയോടുകൂടി പുസ്തകം മേശപ്പുറത്തെറിഞ്ഞു്, എന്തൊക്കെയോ പിറുപിറുത്തുകൊണ്ടു നടക്കുന്നു.)

JAWAHAR GRANTHASALA
Reg. No. 3273
KIDARAKKUZHI, VENGANOOR P.O.

(അമ്മ പ്രവേശിക്കുന്നു.)

അമ്മ: എന്തരാ മോളേ പിറുപിറുത്താണ്ടു നടക്കണതു്? നാമം ജപിക്കണോ?

സതി: ആരുടെ നാമം ജപിക്കാനാ വടക്കേലമ്മേ! ദൈവത്തിനുപോലും എന്നെ വേണ്ടാതായി.

അമ്മ: എന്നാ എന്റെ നാമം ജപിച്ചോ മക്കളേ; എനിക്കു നിന്നെ വേണം.

സതി: ഒട്ടുവിൽ വടക്കേലമ്മ മാത്രമേ കാണൂ.

അമ്മ: അതെന്തരോ മനതിവച്ചോണ്ടാണല്ലോ. കമലമ്മ എന്തേ?

സതി: (അല്പം വെറുപ്പോടെ) നീരാട്ടത്തിനു പോയി—അമ്പലക്കുളത്തിൽ.

അമ്മ: അമ്പലക്കൊളത്തിലോ! അവിടെ അങ്ങനെ പോന്നതല്ലല്ലോ.

സതി: വിസ്തരിച്ചു കുളിക്കണ്ടായോ? ചെറുപ്പമായി വരുകല്ലിയോ!

അമ്മ: ഇന്നെന്താരുന്നു മോളേ, ഉച്ചയ്ക്കാരു വഴക്കു കേട്ടതു്?

സതി: കുറച്ചു തൈരിരുന്നതു് ഞാനെടുത്തു കുട്ടി; അത്രതന്നെ.

അമ്മ: നിനക്കല്ലാതെ പിന്നാരുക്കാ ഇവിടെ തൈരു്?

സതി: ഒന്നും പറയണ്ടാ—

അമ്മ: അതിനപ്പം നിന്നെ വഴക്കുപറഞ്ഞോ?

സതി: കൊള്ളാം. (അനുകരിച്ചുകൊണ്ടു്) "ആ സാറിനു വച്ചിരുന്നതല്ലേ്യാ...തൈരില്ലെങ്കി നെനക്കു് ചോറെങ്ങത്തിലേ്യാ..." എന്നും പറഞ്ഞങ്ങു തൊടങ്ങി. തല ചാടിപ്പറിച്ചില്ലെന്നേയുള്ളൂ.

അമ്മ: (മൂക്കിൽ വിരൽവച്ചുകൊണ്ട്) "നന്നാപ്പൊറു ത്തെൻെറ മോളിങ്ങു പോരെ!"—

സതി: ആകെക്കൂടി കളി കാര്യമാകുമെന്നാ വടക്കേല മ്മേ, തോന്നുന്നതു്.

അമ്മ: ആട്ടെ, അയാളെക്കൊണ്ടു നമ്മക്കു വല്ല ഗൊണോം ഒണ്ടാവുവോ?

സതി: ആക്കറിയാം. പരീക്ഷയിൽ എന്നെ ഒന്നാമതായിട്ടു ജയിപ്പിക്കുമെന്നും പറഞ്ഞാ അടുത്തിരിക്കുന്നതു്.

അമ്മ: അഃ ഏതായാലും കുഞ്ഞൊന്നു കണ്ണടച്ചുകള. പെണക്കാൻ വരട്ടെ. അങ്ങനെ മണ്ടംകളിക്കുന്നവളല്ല കമലമ്മ.

സതി: അല്ലാരുന്നു, ഇതുവരെ.

അമ്മ: ആനയ്ക്കും ചെലപ്പം അടിപെണങ്ങിപ്പോവും— അല്ലേ്യാ...എന്നാലും നമ്മളു് കമലമ്മേടെ മനതിലെന്തുവാന്നു് അറിഞ്ഞില്ലല്ലോ. ഒരുവേള...എനിക്കൊരു തമ്ശയം തോന്നുണു—

സതി: എന്തു സംശയം?

അമ്മ: ഒന്നോത്താ, അയാളു് നെനക്കു് ചേരുന്നവനാമല്ലേ്യാ?

സതി: എനിക്കിപ്പോ അതിൻെറയൊന്നും ആവശ്യമില്ല!

അമ്മ: ഉം? കണ്ടാക്കൊള്ളത്തില്ലേ്യാ? കായ്ത്തിനു മിടുക്കനല്ലേ്യാ?

സതി: എനിക്കു വേണ്ടാ അമ്മേ. പിന്നെന്തിനാ—

അമ്മ: ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞാണ്ടിരുന്നതാ ഞാനും ഒരിക്കൽ മോക്കു് കേക്കണോ ആ കത—?...അല്ലാ,

ഇതാരു്, നമ്മടെ മാതുവൈദ്യരല്ലേ്യാ?...ഒത്തിരി ക്കാലമായല്ലേ്യാ വൈദ്യരെ കണ്ടിട്ട്?

(മാതുവൈദ്യർ പ്രവേശിക്കുന്നു. ആൾ അല്പംകൂടി ഒന്നു മിനുങ്ങിയിട്ടുണ്ട്.)

മാതുവൈദ്യർ: ഞാൻ കണ്ണാശുപത്രിയിലില്ലാരുന്നോ ഒരു മാസം...എറങ്ങീട്ടിന്നു് അഞ്ചെട്ടല്ലേ ആയുള്ളൂ.

സതി: എന്നിട്ടു് ഇതുവരേയും ഇങ്ങോട്ടു കണ്ടില്ലല്ലോ.

മാതുവൈദ്യർ: ഞാൻ സത്യവതീടെ വീട്ടിലാരുന്നു.

അമ്മ: അവിടെപ്പോവുവോ വൈദ്യരു്?

മാതുവൈദ്യർ: നമ്മക്കങ്ങനെവല്ലോമൊണ്ടോ?...സുഖമായ ചാപ്പാട്ടു്. പിന്നെന്തുവാ?

അമ്മ: വൈദ്യരുടെ കണ്ണിന്റെ മണ്ണമൊക്കെ തീന്നോ?

മാതുവൈദ്യർ: ഓ എന്തുവാ, ഒന്നു തിന്നു പച്ചപിടിച്ചു വന്നപ്പോ അവമ്മാരു് എറക്കിവിട്ടു. ഞാൻ അതിനകത്തുവച്ചു ചീത്സ നടത്തിയെന്നു്. കായ്യോം ചരിയാ. കിട്ടിയതിനുകിട്ടിയതിനൊക്കെ ഞാനും മരുന്നുകൊടുത്തു.

അമ്മ: വൈദ്യരു പിന്നെന്തിനാ കൊല്ലക്കുടീ തൂശിവിക്കാൻ തുനിഞ്ഞതു്?

മാതുവൈദ്യർ: നല്ലകായ്യം ചെയ്യുന്നതു് ഇന്നടത്തുവച്ചേ ആകാവൊള്ളന്നൊണ്ടോ?

അമ്മ: എന്നാലും നമ്മടെകായ്യം നടന്നില്ലല്ലോ.

മാതുവൈദ്യർ: അതു് ഇനി ഒരിക്കൽ. വല്ലപ്പോഴും ഇങ്ങോട്ടൊക്കെ വരുകേം വേണ്ടായോ?...അനിയത്തി ഇല്ലേ്യാ?

സതി: ഇല്ല.

മാതുവൈദ്യർ: എന്നാ ഞാൻ ചോദിച്ചെന്നു് പറഞ്ഞേക്കണേ. അഞ്ചരേടെ വണ്ടീ എനിക്കു പോണം.

അമ്മ: എന്നാൽ വൈദ്യരു ചെന്നാട്ടെ...

(മാതൃവൈദ്യർ പോകുന്നു.)

നമ്മളു പറഞ്ഞോണ്ടുവന്നതു്...പെണ്ണുങ്ങളായാ ഓരോരുത്തരെ വശീകരിച്ചെടുക്കണം മോളേ. അതാ നമ്മടെ മിടുക്കു്...വാസൂന്റച്ചൻ അന്നിവിടെ വന്നോണ്ടിരുന്നപ്പം...

(വാസുദേവൻ പ്രവേശിക്കുന്നു.)

(വാസുദേവനെ കണ്ടുകൊണ്ടു്) അയ്യോ! വന്നകാര്യം ഞാനങ്ങു മറന്നു! തലക്കുത്തിനുള്ള മരുന്നുണ്ടാരുന്നല്ലോ മക്കളേ...വാസൂനു് ഇത്തിപ്പോരം പെരട്ടിക്കൊടുക്കാൻ.

വാസുദേവൻ: അഞ്ചുനാഴികയായി, അമ്മ അവിടുന്നിറങ്ങിയിട്ടു്—

സതി: വടക്കേലമ്മ കേറിനോക്കിയാട്ടെ. ഒരു ചെറിയ കൂപ്പിക്കെത്താ—

(അമ്മ അകത്തേക്കു പോകുന്നു.)

വാസുദേവൻ: എപ്പോൾ നോക്കിയാലും സതി വായനതന്നെ.

സതി: എന്നിട്ടും ഇവിടെ കിടക്കപ്പൊറുതിയില്ല. അഖണ്ഡനാമജപമാ പരീക്ഷ തീരുന്നതുവരെ.

വാസുദേവൻ: അതുകൊണ്ടാണു് ഞാൻ ഇങ്ങോട്ടു കയറാത്തതു്. എന്നാലും സതിയുടെ വായന കേൾക്കും...മറന്നാളല്ലേ പരീക്ഷ?

സതി: പരമശല്യംതന്നെ അമ്മേടെ കാര്യം. ചിലപ്പോൾ തോന്നും അറിയാവുന്നതാണേലും എഴുതരുതെന്നു്. അതു കലിവരും ശകാരം കേൾക്കുമ്പോൾ—

വാസുദേവൻ: നമ്മുടെ ഗുണത്തിനുവേണ്ടിയല്ലേ. എന്നെപ്പോലെ സതിയും പകുതിക്കിട്ടു്—

സതി: ഞാൻ എം. ബി. ബി. എസ്. പാസ്സായാലേ അമ്മേടെ പ്രേതത്തിനു് ഗതികിട്ടത്തുള്ളൂന്നു്! കുറെ കിട്ടിയതും തന്നെ!

വാസുദേവൻ: ഉ-ം? ശ്രമിച്ചുനോക്കണം.

സതി: ശ്രമിക്കുന്നതിനൊന്നുമില്ല. നീ ചത്താലും നിന്നെ നന്നാക്കിയേ വിട്ടൂ—എന്ന മട്ടുകാണുമ്പോൾ—

വാസുദേവൻ: എന്നാൽ ഒന്നു നന്നാക്കിക്കാട്ടെ!—എന്നു പറയാൻ തോന്നും; അല്ലെ?

സതി: ആ സാറുംകൂടി ക്രൂടിയേച്ചാൽ—ചിലപ്പോ വീടുവിട്ടു പോകാൻ തോന്നും.

വാസുദേവൻ: അയാളുടെകായ്യം പിന്നെ (തന്നത്താൻ നിയന്ത്രിച്ചു്)—വേണ്ടാ, അതൊന്നും ഞാൻ പറഞ്ഞുക്രൂടാ. ഒന്നാമതു് സതിയുടെ 'ഗുരു,' രണ്ടാമതു്, തെക്കേലമ്മേടെ അടുത്ത മന്ത്രി—

സതി: (ഗൗരവത്തിൽ) എനിക്കൊന്നും മനസ്സിലാകാഞ്ഞിട്ടല്ല വാസുവണ്ണാ. എന്നാലും...ഇങ്ങനെ മക്കളെ പ്രതി കഷ്ടപ്പെട്ടിട്ടുള്ള അമ്മമാരു് വേറെ ഇല്ല.

വാസുദേവൻ: മാത്രമല്ല, സതി പറഞ്ഞാലും വിശേഷമില്ല. അത്ര കൗശലക്കാരനാ അയാൾ.

സതി: എന്നാലും എന്റെ കായ്യത്തിൽ വലിയ താല്പര്യമാ. എങ്ങനേയും ഫസ്റ്റ് ക്ലാസ്സു് വാങ്ങിച്ചുതരാമെന്നാ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നതു്.

വാസുദേവൻ: എന്തോ, എനിക്കു സംശയമാ. ഏതായാലും നല്ലവഴിയിൽക്രൂടി ആയിരിക്കയില്ല.

സതി: ഏതുവഴിയിൽക്രൂടി ആയാലും കായ്യം നടക്കും: വഴിനോക്കിയിട്ടിപ്പോ നമുക്കെന്താ? കായ്യംകാണാൻ കഴുതക്കാലും പിടിക്കണമെന്നാ അമ്മ പറയുന്നതു്.

വാസുദേവൻ: എന്തോ, എനിക്കു പിന്നെയും സംശയമാ.

സതി: വാസുവണ്ണനു് പിന്നെ എന്തിലാ സംശയമില്ലാത്തതു്!

വാസുദേവൻ: ശരിയാ, സംശയം ക്രൂടിക്രൂടി, പ്രവത്തിക്കാനുള്ള കഴിവുതന്നെ എനിക്കു നഷ്ടപ്പെട്ടെന്നു തോന്നുന്നു.

സതി: ഇതിനൊക്കെ, വാസുവണ്ണൻ സാറിനെ സപ്പല്ലം കണ്ടുപഠിച്ചാലും വേണ്ടുകില്ല. നാടോടുമ്പം നടുവേ ഓടണമെന്നാ അങ്ങേരുടെ വേദാന്തം. ചേരേ തിന്നു നാനാട്ടിൽ ചെന്നാൽ നടുത്തുണ്ടം തിന്നണമെന്നു്!

വാസുദേവൻ: (വേദനയോടെ) എന്നെക്കൊണ്ടു് അതു് ഒക്കുന്നില്ല സതീ. ഇരുന്നു് ഓരോന്നൊക്കെ വിചാരിക്കുന്നതല്ലാതെ...കഷ്ടം, ഇങ്ങനെയായിപ്പോയല്ലോ എന്റെ ജന്മം. മണ്ണിനും ചുണ്ണാമ്പിനും കൊള്ളാതെ...(പെട്ടെന്നു്) സതീ, ഞാൻ നാടുവിടാൻപോകയാണു്.

സതി: (ഉല്ക്കണ്ഠയോടെ) എന്തിനു വാസുവണ്ണാ? അബദ്ധം കാണിക്കല്ലേ. വടക്കേലമ്മ പിന്നെ ജീവിച്ചിരിക്കത്തില്ല.

വാസുദേവൻ: ജീവിക്കാൻ ഒരു ന്യായമുണ്ടെങ്കിൽ ഞാൻ പിന്നെ ഇവിടം വിട്ടുമോ, അമ്മയേയും—സതിയേയും വിട്ടിട്ടു്?

സതി: എന്താ ഇവിടത്തു നില്ക്കുരുതാഴിക? അരിഷ്ടിച്ചാണേലും ആഹാരത്തിനൊന്നും മുട്ടില്ലല്ലോ.

വാസുദേവൻ: ആഹാരത്തിനേറതല്ല. എങ്ങോട്ടു തിരിഞ്ഞാലും പരാജയം. ഒരിടത്തും ഒരു ജയമില്ല. പഠിക്കാൻനോക്കി; നടന്നില്ല. പേപ്പറാഫീസിൽ പോയിനോക്കി; അവരുമായിട്ടും ചേന്നില്ല. അമ്മേടെ സങ്കടം കണ്ടാ അയാൾം ജോലി തന്നതു്. ഞാനായിട്ടു്

അതു കളഞ്ഞു. ഒടുവിൽ വലിയ കായ്ത്തെ നാടകമൊന്ന് എഴുതിയുണ്ടാക്കി.

സതി: ശ്ശെടാ—നാടകം നടക്കാതിരുന്നതു് മഴയായിട്ടല്ലേ്യാ. അതിനും തന്നത്താൻ കുറ്റപ്പെടുത്തിയാലോ?

വാസുദേവൻ: സതിക്കറിഞ്ഞുകൂടാ എന്റെ ഫീലിങ്ങ്. എന്തെന്താഗ്രഹിച്ചും പ്രയാസപ്പെട്ടുമാണെന്നോ അതൊന്നു സ്റ്റേജ് ചെയ്യാനൊത്തതു്!—ഒടനേ മഴ! കൊട്ടകമുഴവൻ വെള്ളം. ആളുകൾം ക്രുദ്ധരായില്ലെന്നേയുള്ള. എനിക്കു് ആത്മഹത്യചെയ്യണമെന്നുവരെ തോന്നി.

സതി: ഏതായാലും തോന്നിയതേ ഉള്ളല്ലോ.

വാസുദേവൻ: അമ്മയേയും സതിയേയും ഒരിക്കൽക്കൂടി കണ്ടിട്ടാകട്ടെന്നുവച്ചു.

സതി: (പരിഭവത്തിൽ) കൊള്ളാമിതൊക്കെ. നാണമില്ലല്ലോ നിന്നോടൊന്നു പറയാൻ. ചെറുപ്പക്കാരായാൽ ഒരു വീറും വൈരാഗ്യവും ഒക്കെ വേണം.

(അമ്മ പ്രവേശിക്കുന്നു.)

അമ്മ: ഇതല്ലേ്യാ കുഞ്ഞേ ഡപ്പി... ഇന്നാ വാസൂ, ഇത്തിപ്പോരം തടവിക്കോ.

സതി: (അമ്പരപ്പോടെ) അയ്യയ്യോ! അതു തുറക്കല്ലേ! ഭയങ്കര വിഷമാണു്. എലിയെ കൊല്ലാൻ അമ്മ ആശുപത്രീന്നു കൊണ്ടുവന്നു വച്ചിരിക്കുവാ... നല്ല കായ്ം!

അമ്മ: എന്നാ ഇതല്ലാതെ അവിടെ ചെറിയ ഡപ്പിയൊന്നും കാണുന്നില്ല.

സതി: എങ്കിൽ അമ്മ എടുത്തു വല്ലവക്കും കൊടുത്തു കാണും. വടക്കേലമ്മ ഒരുകായ്ം ചെയ്യു്. ഇത്തിരി

കട്ടംകാപ്പി ഇട്ടോണ്ടുവാ. ഞാൻ വേറെ മരുന്നു തരാം...(വാസുദേവനോട്ട്) ആസ്പ്രിൻ ഉണ്ട്.

(അമ്മ പോകുന്നു.)

അല്ലെങ്കിൽ തലവേദനയ്ക്കല്ലല്ലോ ഇപ്പോൾ മരുന്നു വേണ്ടതു്...ആസ്പ്രിൻ തിന്നിട്ടു് ആത്മഹത്യ ചെയ്യുന്നോ, അതോ ആത്മഹത്യചെയ്തിട്ടു് ആസ്പ്രിൻ തിന്നുന്നോ?

വാസുദേവൻ: സതിക്കു് എപ്പോഴും ചിരി.

സതി: പിന്നെ? നിവൃത്തിയുണ്ടെങ്കിൽ ഞാൻ ചിരിക്കും; വാസുവണ്ണൻ നിവൃത്തിയുണ്ടെങ്കിൽ കരയും!

വാസുദേവൻ: ഓരോരുത്തരുടെ വിധി: വിധിയിൽപ്പോലും എനിക്കിപ്പോൾ വിശ്വാസം തോന്നുന്നു.

സതി: (വലിയ വെറുപ്പു ഭാവിച്ചു്) എനിക്കിത്തരം ആണുങ്ങളെ ഇഷ്ടമേ—അല്ല!

വാസുദേവൻ: പിന്നെ ഏത്തരക്കാരെയാ സതിക്കു് ഇഷ്ടം?

സതി: (കുസൃതിച്ചിരിയോടെ) നല്ല ചുണയും മിടുക്കും, തൻറേടവും—

വാസുദേവൻ: സൗന്ദര്യവും, കായ്സാമർത്ഥ്യവും...ചുരുക്കത്തിൽ കണ്ണകരയെപ്പോലുള്ളവരെ, അല്ലേ?

സതി: കായ്സാമർത്ഥ്യം പിന്നെ ആവശ്യമല്ലേ?

വാസുദേവൻ: സൗന്ദര്യമോ?

സതി: വാസുവണ്ണനെന്തു തോന്നുന്നു?

വാസുദേവൻ: (സതിയെ സൂക്ഷിച്ചുനോക്കിയതിനു ശേഷം) വേണം. കച്ചവടയുഗമല്ലേ? Selling point യാതൊന്നുമില്ലാത്തവൻ യാതൊന്നും ആശിക്കാതിരിക്കുകയാണു നല്ലതു്...സതീ, ഞാൻ ചിലപ്പോൾ ഇന്നതന്നെ പോയേക്കും.

സതി: (ഭീഷണിയോടെ) ഞാനിപ്പോഠം വടക്കേലമ്മയോട്ട് വിളിച്ചുപറയും!

വാസുദേവൻ: എന്തിനാ—അമ്മയെക്കൂടി ദുഃഖിപ്പിക്കാനോ?

സതി: എന്നാൽ ഇത്തരം വർത്തമാനം മേലാൽ പറയരുതു്.

വാസുദേവൻ: കൊല്ലത്തു് ഒരു sports club ഞങ്ങളോട്ട് കളിക്കാൻ ആവശ്യപ്പെട്ടിട്ടുണ്ടു്. നാടകം വിജയമാണെങ്കിൽ ഞാൻ തിരികെവരും.

സതി: അല്ലെങ്കിൽ?

വാസുദേവൻ: അന്നേരം തോന്നിയതുപോലെ.

സതി: നാടകമൊക്കെ നന്നാകും. വാസുവണ്ണൻ വെറുതേ അനാവശ്യംമാത്രം കാണിക്കരുതു്.

വാസുദേവൻ: സതി ഉത്സാഹിച്ചു പഠിക്കണം. എങ്ങനേയും ബി. ഏ. വരെയെങ്കിലും പഠിക്കണം.

സതി: (ഗൗരവത്തിൽ) അതു് ഞാൻ തീർച്ചപ്പെടുത്തി. എങ്ങനേയും ഞാൻ ജയിക്കും. തന്നത്താൻനില്ക്കാനുള്ള വഴി നോക്കിയില്ലെങ്കിൽ...(പെട്ടെന്നു് ഓർത്തു്) ഓ, അമ്മയുടെ തലക്കീഴിലുണ്ടു് അമൂതാഞ്ജനം. മിനിഞ്ഞാന്നു രാത്രിയിൽ പുരട്ടിയിട്ടു് അവിടെ വയ്ക്കുന്നതു കണ്ടു.

(സതി അകത്തേക്കു പോകുന്നു. വാസുദേവൻ ചിന്താമഗ്നനാകുന്നു. സതി മരുന്നുമായി വരുന്നു.)

സതി: ഇതാ വാസുവണ്ണാ, രണ്ടുചെന്നിക്കും പുരട്ടിത്തടവു്.

(വാസുദേവൻ മരുന്നു പുരട്ടുന്നു.)

(അതു ശരിയാകുന്നില്ലെന്നു കണ്ടു്) ഇങ്ങനാണോ മരുന്നു പുരട്ടുന്നതു്? (മരുന്നു പിടിച്ചുവാങ്ങി നല്ലതുപോലെ പുരട്ടിക്കൊടുക്കുന്നു.)

വാസുദേവൻ: ഹാ, നല്ല സുഖം! ഒന്നുകൂടി അമത്തൂ സതീ! (സതിയുടെ കൈ രണ്ടും പിടിച്ചു് ചെന്നിക്കു് അമത്തിയിട്ടു്) ഇങ്ങനെയിരുന്നു മരിക്കാൻ തോന്നുന്നു.

സതി: (അഗാധമായ സഹതാപത്തോടെ) എന്റെ പൊന്നു വാസുവണ്ണാ, ഇങ്ങനെ പറയാതെ. അറം വന്നുപോകും.

(വാസുദേവൻ സതിയുടെ കണ്ണുകളിലേക്കു് വികാരഭരിതനായി നോക്കുന്നു. സതിയുടെ മുഖവും വികാരപൂർണ്ണമാണു്.

കമലമ്മ പ്രവേശിക്കുന്നു. പക്ഷേ, അവർ അതറിയുന്നില്ല.

കുളിച്ചു തലയും ചിക്കിയാണു് കമലമ്മയുടെ വരവു്. ആ രംഗം അല്പ നേരം അവർ സൂക്ഷിച്ചുനില്ക്കുന്നു. കോപംകൊണ്ടു് കമലമ്മയുടെ മുഖം ചുമക്കുന്നു.)

കമലമ്മ: (അടക്കിയ കോപത്തോടെ) വാസുന്റെ തല മൂറിഞ്ഞോ?

സതി: (ഞെട്ടിയകന്നു്) അമ്മയോ?...വലിയ തലവേദനയാണെന്നു്. ഇത്തിരി അമൃതാഞ്ജനം പുരട്ടിക്കൊടുത്തു.

(കമലമ്മ ഒന്നും പറയാതെ കറുത്ത മുഖവുമായി അകത്തേക്കു പോകുന്നു.)

വാസുദേവൻ: (അടക്കം പറയുമ്പോലെ) ഇന്നുതന്നെ ഞങ്ങൾ കൊല്ലത്തിനു പോകും.

സതി: അനാവശ്യമൊന്നും കാണിക്കല്ലെ! നാടകം നന്നാകും.

വാസുദേവൻ: (യാത്രപറയുന്നമട്ടിൽ) ശരി.

(സതിയുടെ കൈ എത്തിപ്പിടിച്ചു് ഒന്നമത്തിയിട്ടു് ധൃതിയിൽ ഇറങ്ങിപ്പോകുന്നു. സതി സങ്കടവും സഹതാപവും നിറഞ്ഞ മുഖത്തോടെ നോക്കിനില്ക്കുന്നു.

കമലമ്മ ഒരു നേര്യതെടുത്തിട്ടു്, ചീപ്പെടുത്തു തലയും കോതിക്കൊണ്ടു്വീണ്ടും വരുന്നു. കോപം മനസ്സിൽക്കിടന്നു തിളയ്ക്കുകയാണു്.)

കമലമ്മ: (അടക്കിയ ക്ഷോഭത്തോടെ) എടീ, നിന്നോട്ട ഞാനെന്താ പറഞ്ഞിട്ടുള്ളതു്?

സതി: ഞാൻ വായിച്ചോണ്ടിരിക്കുവായിരുന്നമ്മേ, ഇതുവരെ.

കമലമ്മ: അതല്ല നിന്നോട്ട ചോദിച്ചതു്. അവൻ നിനക്കാരാ?

സതി: എനിക്കാരാ? അതുകൊള്ളാം. ഈ അമ്മയ്ക്കു് എന്തൊക്കെയാ തോന്നിവരുന്നതു്!

കമലമ്മ: എടീ ചോദിച്ചതിനു്, ഉത്തരം പറ. അവൻ നിനക്കാരാ?

സതി: തലവേദനയ്ക്കു് ഇത്തിര മരുന്നു കൊടുത്തു; അതുതന്നെ ഇവിടെ ഉണ്ടായതു്.

കമലമ്മ: ആരുപറഞ്ഞു നിന്നോട്ട മരുന്നെടുക്കാൻ? നിന്റെ തന്ത വാങ്ങിച്ചുവച്ചിരിക്കുന്നോ ഇവിടെ?

സതി: (തന്നത്താൻ) തന്തയില്ലാതായതു് എന്റെ കുറ്റം കൊണ്ടാണോ?

കമലമ്മ: (കൈ ഓങ്ങിക്കൊണ്ടു്) വായിക്കു് ഞാനൊരടി തരും തറുതല പറഞ്ഞാൽ. കാളേജിൽ കേറിയെന്നൊന്നും വിചാരിക്കണ്ട.

സതി: അടിക്കാൻ കൈ തരിക്കുന്നെങ്കിൽ അടിച്ചോണം. കുറേദിവസമായി അമ്മേടെ കൈ തരിക്കുന്നു.

കമലമ്മ: ങ്ഹാ—കുറേ ദിവസംകൊണ്ടു് ഞാൻ ഓങ്ങിവയ്ക്കുന്നു. വാങ്ങിക്കാതെ സൂക്ഷിച്ചോ!...മരുന്നു കൊടുക്കലും ഒരു നെറികേടുവലും—!

സതി: നെറികേടായോ?—അതുതന്നെ സത്യം! ഈ ഒരു വിരലുകൊണ്ടു് ഞാനൊന്നു തൊട്ടിട്ടുകൊടുത്തു—

കമലമ്മ: ഏല്പിക്കുന്നതു് നീ. കണ്ണുകൊണ്ടു കണ്ടതു് ഏല്പിക്കുന്നതു്.

സതി: ഏല്ലാനിവിടെ എന്തോ ചെയ്തമ്മേ?

കമലമ്മ: അല്ലെങ്കിൽ നീ കൊറെ ചെയ്യും. ചെയ്യിക്കാം നിന്നെക്കൊണ്ടു ഞാൻ. അതിനുതന്നെ ഈ പാടൊക്കെ പെട്ടന്നതു്.

സതി: ഓ, അമ്മയ്ക്കു കലി ഇളകി. ഇന്നിനി ഒന്നും പഠിക്കണ്ടാ. പരീക്ഷം വന്നട്ടുത്തു.

കമലമ്മ: പരീക്ഷയ്ക്കുള്ള പടിത്തമാണോടീ ഇതു്?... എന്നാടീ നിന്റെ പരീക്ഷ?

(സതി ഉത്തരം പറയാതെ മുഖം വീർപ്പിച്ചു് താടിക്കു് കൈയുംകൊട്ടുത്തു് കസേരയിൽ ഇരിക്കുന്നു.)

എടീ, എന്നാ പരീക്ഷയെന്നു്? (ഓടിച്ചെന്നു് താടിക്കുന്നിയ കൈ തട്ടിക്കളഞ്ഞുകൊണ്ടു്) എന്നാണെന്നാല്യോടീ ചോദിച്ചതു്?

സതി: (മുഖത്തു നോക്കാതെ) മറന്നാം.

കമലമ്മ: മറന്നാം പരീക്ഷയ്ക്കുള്ള പടിത്തമാണോ ഇതു്?

സതി: പരീക്ഷയ്ക്കു ഞാനല്യോ പഠിക്കുന്നതു്?

കമലമ്മ: 'നാ' പടിച്ചിട്ടെന്താടീ കഴിഞ്ഞതവണ തൊപ്പിയടിച്ചതു്?

സതി: (സങ്കടത്തോടെ) എത്രയോ പേർ പരീക്ഷയ്ക്കു തോല്ക്കുന്നു. തോൽക്കുന്നതു നാട്ടിൽ ഇതാദ്യമാണോ? അവർക്കാർക്കുമില്ല ഇങ്ങനൊരു ദുരിതം. (എതിർപ്പോടെ) അമ്മേ, ഞാനൊരു കാര്യം പറഞ്ഞേക്കാം. എന്നെ അത്രയ്ക്കു നന്നാക്കാൻ വരണ്ടാ. എന്റെ കാര്യം എനിക്കുമറിയാം കുറേശ്ശെ.

കമലമ്മ: ഫ! നായേ, നിന്റെ കാര്യം നിനക്കറിയാം: എന്തോന്നറിയാം നിനക്കു്? എന്തോന്നറിയാമെടീ നിനക്കു്? തിന്ന പാത്രം കഴുകാനറിയാത്ത പട്ടി—

സതി: എന്റെ പാത്രം പിന്നെ അമ്മയാണോ കഴുകുന്നതു്?

കമലമ്മ: എടീ മിണ്ടരുതെന്നാ പറഞ്ഞതു്.

സതി: ഉ-ം ഉ-ം, മിണ്ടരുതു്. മിണ്ടിയാൽ—?

കമലമ്മ: (ഭീഷണിയോടെ ചാടിയടുത്തു് ഏറ്റവും ഉച്ചമായ സ്വരത്തിൽ) നാവിക്കു നോക്കിയൊരു ചവിട്ടുതരും ഞാൻ. ഏഴിനേ പിന്നെ കണ്ണു തുറക്കൂ.

സതി: ഏഴുദിവസത്തേക്കു് എളുപ്പമായല്ലോ.

കമലമ്മ: എന്റെളുപ്പം നോക്കാനാരുന്നെങ്കിൽ ഇന്നു നീ കാണത്തില്ലാരുന്നല്ലോടീ. എനിക്കെന്തെങ്കിലും വിഷമമുണ്ടെങ്കിൽ അതു നിന്നെക്കുറിച്ചുള്ള വിഷമമേയുള്ളൂ.

സതി: അതേ, മനസ്സിലായി. ഇപ്പഴിപ്പോ ഞാനുള്ളതാ അമ്മയ്ക്കു വിഷമം. കുറേദിവസംകൊണ്ടു് ഞാൻ കാണുന്നു.

കമലമ്മ: ഛടി അഹങ്കാരി!—എന്തോ കാണുന്നൊടീ നീ? എന്തോ കാണുന്നു? (കൈ ഓങ്ങിക്കൊണ്ടു്) മൂക്കടങ്കം ഒരടി തന്നാലുണ്ടല്ലോ!

(അടിക്കാൻ ഓങ്ങിയ കൈ അങ്ങനെതന്നെ നില്ക്കുന്നു. അടി വീഴുന്നില്ല. അമ്മയും മകളും പോരുകോഴികളെപ്പോലെ പരസ്പരം നോക്കിനില്ക്കുന്നു. ആത്മശക്തികളുടെ ഒരു പോരാട്ടംതന്നെയാണതു്. സതി ഒട്ടും പിന്മാറുന്നില്ല.)

സതി: (മുൻകൈ നേടിയ മട്ടിൽ) എന്താ അടിക്കാത്തതു്? അടി!

(പരാജയപ്പെട്ട മാറുക കമലമ്മയ്ക്കു സാദ്ധ്യമല്ല. ക്ഷണത്തിൽ സതിയുടെ ചെള്ളയ്ക്കു് ശക്തിയായി ഒരടി അടിക്കുന്നു. അവൾ ഞെട്ടി എഴുനേല്ക്കുന്നു. സതി അതു് പ്രതീക്ഷിച്ചതല്ല. അവളുടെ മുഖം ഏതിപ്പു്, സങ്കടം ഇവകൊണ്ടു നിറയുന്നു.

ഇതിനകം അമ്മ രംഗത്തു പ്രവേശിച്ചുകഴിയുന്നു.)

അമ്മ: (സതിയെ അടങ്കം പിടിച്ചുകൊണ്ട്) എന്തോ ന്നാ കമലമ്മേ ഇതു്? നെനക്കു പ്രാന്തൊണ്ടോ?

കമലമ്മ: ഉ-ം, ഭ്രാന്തു്. നിങ്ങളു പോയി നിങ്ങടെ ജോലി നോക്കു്.

അമ്മ: കായ്മൊക്കെ കായ്ംതന്നെ. ഇത്തൊഴിൽ നി തൊടങ്ങിപ്പോകരുതു്. (സതിയുടെ കവിൾ തടവി) അഞ്ചു വെരലും തെണ്ണത്തല്ലോ!

(സതി അമ്മയുടെ തോളിൽ തലവച്ചു പൊട്ടിക്കരയുന്നു. അമ്മ ആശ്വസിപ്പിക്കുന്നു.)

കമലമ്മ: കര! അങ്ങനെ കര! നോവാൻതന്നെ അടിച്ചതു്.

അമ്മ: ആ കൈകൊണ്ടു് പിന്നൊന്നു കിട്ടിയാൽ ചേഴി പ്പൊണ്ടോ? എന്നാലും ഈ പൊന്നുംകൊടംപോല ത്തെ മൊഖത്തു് നെനക്കു് കൈവയ്ക്കാൻ തോന്നി യല്ലോ.

കമലമ്മ: ഇനി കൈവയ്ക്കുന്നതല്ല. കഴുത്തു ഞാൻ വെ ട്ടിക്കളയുമല്ലോ.

അമ്മ: ഓ, എവരുകൊറെ വെട്ടുകാരി! എത്രപേരുടെ കഴുത്തു വെട്ടീട്ടൊണ്ടു് ഇതുവരെ? കമലമ്മേ, ഞാൻ ഒരു കായ്ം പറഞ്ഞേക്കാം. നിൻെറ മോളൊക്കെ ത്തന്നെ; ഞാൻ അന്യയുമാ; എന്നാലും പിന്നെ—കൂ ളിപ്പിച്ചു കൂളിപ്പിച്ചു് കൊച്ചിനെ കൊല്ലരുതു്. ഒ ത്തിരി ദിവസംകൊണ്ടു വിചാരിക്കുന്നു, രണ്ടു വാക്കു പറയണം പറയണമെന്നു്. പറഞ്ഞാ ചെലപ്പം ക്രൂ ടിപ്പോവും.

കമലമ്മ: (താണു്) എന്നെക്കൊണ്ടും ഒന്നും പറയി ക്കണ്ടാ.

അമ്മ: (പൊട്ടിത്തെറിക്കുംപോലെ) ഓ, അല്ലെങ്കി ഇവ രിത്തിരി പറഞ്ഞാ—

(പെട്ടെന്ന് കണ്ണങ്കര പ്രവേശിക്കുന്നു. ക്രുദ്ധസർപ്പത്തെപ്പോലെ അമ്മ രണ്ടുപേരേയും മാറിമാറി നോക്കുന്നു. എന്നിട്ട് ഇറങ്ങിപ്പോകുന്നു.)

(പോകുന്ന പോക്കിൽ) ഓരോന്നിന്റെയൊക്കെ വിധിപോലെ വരട്ടെ...(പോയി.)

കണ്ണങ്കര: (ഒറ്റ നോട്ടംകൊണ്ട് കഥ മനസ്സിലാക്കി, ഒരു തമാശരസം ഉണ്ടാക്കാൻവേണ്ടി) വഴക്കുതന്നെ അല്ലേ? പരമാധികാരത്തെക്കുറിച്ചുള്ള തർക്കമായിരിക്കും. യൂ. എൻ. ഓ.യിൽ പോകണോ? അന്താരാഷ്ട്രീയപോലീസ് സേനയോ മറോറാ വരണോ?

(ആ തമാശയിൽ പങ്കുകൊള്ളാതെ സതി അകത്തേക്കു പോകുന്നു.)

എന്താ വഴക്ക്?

കമലമ്മ: ഒന്നുമില്ല. വല്ല്യകലത്തിൽ വെള്ളോമിട്ടോണ്ടിരിക്കുന്നതുതന്നെ മിച്ചം.

കണ്ണങ്കര: കലവും ചട്ടിയുമാണെങ്കിൽ തട്ടിയും മുട്ടിയുമൊക്കെ ഇരിക്കും. പെണ്ണങ്ങൾതന്നല്ലോ. അമ്മയും മോളും ആയാലും വീട്ടിൽ ആണുങ്ങളില്ലെങ്കിൽ—

കമലമ്മ: (പരിഭവത്തിൽ) ആണുങ്ങൾ പിന്നെ എവിടെപ്പോയി? ഇന്നലെ കണ്ടില്ല, മിനിഞ്ഞാന്നു കണ്ടില്ല. ഇപ്പോൾ കേറിവന്നിരിക്കുന്നു—പോകാൻ മുഹൂർത്തമായപ്പോൾ.

കണ്ണങ്കര: താടിക്കു ഞാനൊരു തട്ടുതരും! മറ്റുള്ളവർ തലയും കുത്തിനിന്നു... (പോക്കറ്റിൽനിന്നും ഒരു കടലാസ്സെടുത്തു കാണിച്ചു) ഇതെന്താണെന്നറിയാമോ? മൂന്നുദിവസമായി കാത്തുകിടക്കുന്നു.

(കമലമ്മ ശബ്ദം കേൾപ്പിക്കാതെ ചുണ്ടുകൊണ്ട് എന്തോ ചോദിക്കുന്നു.)

ങ്ഹേ—!

കമലമ്മ: (തെളിഞ്ഞ മുഖത്തോടെ) പറഞ്ഞുകളഞ്ഞല്ലോ! ഇത്തിരിക്രൂടി നേരത്തെ വരാഞ്ഞതെന്തു്?

കണ്ണങ്കര: ഇപ്പോൾം കിട്ടിയതല്ലേ ഉള്ളു. എല്ലാംക്രൂടെ ക്രൂപാ എത്രയായെന്നറിയാമോ?

കമലമ്മ: എത്രയായി?

(കണ്ണങ്കര വലത്തെ കൈ നിവത്തിക്കാണിക്കുന്നു.)

(അമ്പരന്നു്) അഞ്ഞൂറോ!

കണ്ണങ്കര: പിന്നെ ചുമ്മാതൊക്കുമോ?

കമലമ്മ: (വിഷയം മാറാനായി) മണി എത്രയായി?

കണ്ണങ്കര: ഏഴേമുക്കാൽ.

കമലമ്മ: അയ്യോ!—ബസ്സിപ്പം വരും.

കണ്ണങ്കര: കമലം പൊയ്ക്കോള്ളു. ഇതൊന്നു പറഞ്ഞുകൊടുത്തിട്ടു് ഞാനും ഇറങ്ങിക്കഴിഞ്ഞു.

കമലമ്മ: നാളെ വരണേ! (സ്വകാര്യത്തിൽ) സമ്മാനം തരാം! (നടക്കുന്നു. തിരികെവന്നു് കണ്ണങ്കരയുടെ പോക്കറ്റിൽനിന്നും പേഴ്സു് എടുത്തു ചില്ലറ എടുക്കുന്നു.)

കണ്ണങ്കര: നിധിയെടുക്കാൻവന്നവനെ വാറണ്ടിൽ പിടിച്ചെന്നു പറഞ്ഞപോലായല്ലോ!

(കമലമ്മ ചിരിച്ചുകൊണ്ടു പോകുന്നു.)

സതീ! സതീ! (ഗൗരവത്തിൽ) സതീ!

(സതി വീർത്ത മുഖവുമായി വരുന്നു.)

എന്താണിവിടെ വഴക്കു്?

സതി: എന്നോടാണോ ചോദിക്കുന്നതു്?

കണ്ണങ്കര: പിന്നെ? നിഴലിനു നോക്കാനോ?

സതി: ഓഹോ—ഉപദേശിച്ചുപദേശിച്ചു്...

കണ്ണങ്കര: അപ്പോൾം ഞാനുപദേശിച്ചിട്ടാ—?

സതി: അമ്മയെ എനിക്ക് ഇപ്പോൾമാത്രമല്ലല്ലോ അറിയാവുന്നത്.

കണ്ണൻകര: സതിയെ ശല്യപ്പെടുത്തിയിട്ട് എനിക്ക് എന്തു നേടാനാ?

സതി: അതിനി ഞാൻ പറയണോ?

കണ്ണൻകര: പറയൂ.

സതി: പറയാതെതന്നെ അറിയാമല്ലോ.

കണ്ണൻകര: എനിക്കറിഞ്ഞുകൂടാ.

സതി: എങ്കിൽ പറഞ്ഞതുകൊണ്ടും വിശേഷമില്ല.

കണ്ണൻകര: കഷ്ടം—കഷ്ടം...അപ്പോൾ ഞാനാ സതിയുടെ ശത്രു? ഞാനാണുപദേശിച്ചു—ശരിയാണു, ഞാനുപദേശിച്ചു: ഫസ്റ്റ് ക്ലാസ്സിൽ ജയിപ്പിച്ചു, കഞ്ഞി ക്ലാർക്കുദ്യോഗത്തിനൊന്നും വിടാതെ, മെഡിക്കൽ കോളേജിൽ അയയ്ക്കണമെന്നു. അല്ല, നിർബ്ബന്ധിപ്പിച്ചു, സമ്മതിപ്പിച്ചു എനിക്കൊന്നും നേടാനല്ല. നല്ല കുട്ടികൾ നന്നായിക്കാണണമെന്നുള്ള അതിമോഹംകൊണ്ടു മാത്രം.

സതി: അതു ശരിയാ. മോഹം കൂറച്ചു കൂടുതലാ.

കണ്ണൻകര: എന്നാൽ എനിക്കു കൂറഞ്ഞ മോഹങ്ങളൊന്നുമില്ല. ആ സത്യവതിക്ക് ഇന്നു കാറുണ്ട്, ഡ്രൈവറുണ്ട്, വീടുണ്ട്, പണമുണ്ട്, പദവിയുണ്ട് എന്താണു സതിയെക്കാൾ ഉള്ള ഒരു മെച്ചം? സതിയെ കണ്ട കണ്ണുകൊണ്ട് ആണുങ്ങളാരെങ്കിലും അവളെ നോക്കുമോ? സതിക്കും അതുപോലൊരു നിലവരണമെന്നു മോഹിച്ചു.

സതി: സാറൊന്നു മോഹിച്ചാൽമതി, ഞാൻ ആ നിലയെത്തിക്കഴിയും!

കണ്ണൻകര: കുടലെടുത്തുകാണിച്ചാലും വാഴനാരു.

സതി: സാറിനു് വാഴനാരിനെ കുടലാക്കാൻ യാതൊരു വിഷമവുമില്ല.

കണ്ണങ്കര: (നാടകീയമായി) എന്റെ ജോലി, എന്റെ ഭാവി, എന്റെ മാനം, എന്റെ ജീവൻ—ഇതെല്ലാം സതിക്കുവേണ്ടി പണയംവച്ചാൽ സതി മനസ്സിലാക്കുമോ?

സതി: ഓഹോ! പണയംവയ്ക്കുന്ന ആളുംതന്നെ. പറയാത്തതാമസം!

കണ്ണങ്കര: അതെ; പറയാത്തതാമസം. അല്ലെങ്കിൽ ഒന്നു പറഞ്ഞുനോക്കു.

സതി: എനിക്കിപ്പോ ആരോടും പറയണ്ട ആവശ്യമില്ല. ആവശ്യമുള്ളവർ പറയും; അപ്പോൾ ചെയ്താൽ മതി.

കണ്ണങ്കര: ആവശ്യമുള്ളവർ—അപ്പോൾ സതിക്കിതു് ആവശ്യമില്ല?

സതി: ഇല്ല. ഇല്ലതന്നെ.

കണ്ണങ്കര: അപ്പോൾ ഞാൻ ഇതു് കീറിക്കളഞ്ഞേക്കട്ടോ?

സതി: ഏതു്?

(കണ്ണങ്കര ഒരു കടലാസ് കൈയിൽ കൊടുക്കുന്നു.)

എന്താണിതു്?

കണ്ണങ്കര: വായിച്ചുക്കൂടേ? കുറെ ചോദ്യങ്ങൾ.

സതി: ടെസ്റ്റ് പേപ്പറോ? ഇനി അതിനാ സമയം!

കണ്ണങ്കര: ചോദ്യങ്ങൾ കൊള്ളാമൊ? വായിക്കണം. ഇതിൽ എത്രയെണ്ണം അറിയാം?

സതി: മിക്കതും അറിയാം.

കണ്ണങ്കര: നല്ലതുപോലെ അറിയാമോ? കാണാതെ അറിയാമോ?

സതി: അതറിഞ്ഞുക്കൂടാ.

കണ്ണങ്കര: (കടലാസ്സ് തിരികെ വാങ്ങിച്ചിട്ട്) എങ്കിൽ തോൽക്കാൻ തയ്യാറായിരുന്നുകൊള്ളുക!

സതി: (ഉദാസീനയായി) ഉ—ം? ഇതാണോ ചോദ്യം!

കണ്ണങ്കര: (അല്പനേരം നോക്കിയിരുന്നു, നാടകീയമായി) അതേ!!!

സതി: ങ്ഹേ!—ചോദ്യമോ? എവിടെ? എവിടെ? (കടലാസ് തട്ടിപ്പറിച്ച് ധൃതിയിൽ വീണ്ടും വായിക്കുന്നു. ഭാവം ആകെ മാറി) ഇതു്...ഇതു്...ഇതു ശരിയാണോ സാറേ? ഉള്ളതാണോ? മറന്നാളത്തെ ചോദ്യമാണോ?

കണ്ണങ്കര: അല്ല, കള്ളം. അല്ലെങ്കിൽ മറന്നാൾ അറിയാമല്ലോ. (കടലാസ്സ് തട്ടിപ്പറിക്കുന്നു.)

സതി: എന്റെ ഭഗവാനേ! ഒരു രണ്ടുദിവസത്തിനുമുമ്പു് കിട്ടിയെങ്കിൽ! (കടലാസ്സ് വീണ്ടും പിടിച്ചുവാങ്ങിച്ചു് ആത്തിയോടെ വായിക്കുന്നു.)

കണ്ണങ്കര: ഇപ്പോൾ മനസ്സിലായോ, സതിക്കുവേണ്ടി എന്താണു ചെയ്യുന്നതെന്നു്? എങ്ങനെയാണു ഫസ്റ്റ്ക്ലാസ്സു് വാങ്ങിച്ചുതരാമെന്നു പറഞ്ഞതെന്നു്?

സതി: ഇതെങ്ങനെ കിട്ടി സാറേ? ആരു തന്നു?

കണ്ണങ്കര: അതൊന്നുമറിയണ്ട.

സതി: ഈശ്വരാ, ഇതുതന്നെയാണു ചോദ്യമെങ്കിൽ—എന്തു ഭാഗ്യമാണു്!

കണ്ണങ്കര: ഇതു വെളിയിലായാൽ എന്താണു് അനുഭവമെന്നറിയാമോ? എന്റെ ജോലിപോവും, മാനംകെടും, ഭാവി നശിക്കും—അതെല്ലാം പോകട്ടെ, എന്റെ തലപോലും കാണുകയില്ല, അറിയാമോ? ഇല്ലെങ്കിൽ മരിക്കുന്നതുവരെ മണ്ണുകിലും ചുമക്കേണ്ടിവരും. ഈ റിസ്കു് എല്ലാം ഞാൻ എന്തിനുവേണ്ടിയാണു് എടു

ക്കുന്നതു്? സതിക്കറിയാമോ? (കുറെക്കഴിഞ്ഞു്) എന്താണു മിണ്ടാത്തതു്? ഞാനാണു സതിയുടെ ശത്രു, അല്ലേ? ഞാൻ ഉപദേശിച്ചു് വഴക്കുണ്ടാക്കിച്ചു, അല്ലേ?

സതി: (മനസ്സു കുഴങ്ങി) പിന്നെ അമ്മ ഇങ്ങനൊന്നുമായിരുന്നില്ലല്ലോ മുമ്പു്...

കണ്ണൻകുര: അതെന്റെ കുറ്റംകൊണ്ടാണോ?

സതി: ഇപ്പഴിപ്പോൾ തൊട്ടുന്നതെല്ലാം അമ്മയ്ക്കു കുറ്റമാ—

കണ്ണൻകുര: അതിനു ഞാനെന്തു പിഴച്ചു? ഒരുപക്ഷേ, ഞാൻ മുഖാന്തരമായിരിക്കാം—ഞാൻ എപ്പോഴും സതിയുടെ പക്ഷം പറയുന്നതുകൊണ്ടു്.

സതി: പിന്നെ എതിർപക്ഷമാരാ—അമ്മയോ?

കണ്ണൻകുര: ഇതൊന്നും ഞാൻ മിണ്ടിക്കൂടാത്തതാണു്. നിങ്ങൾ എന്തായാലും അമ്മയും മകളുമാണു്. നിങ്ങൾ തമ്മിൽ വഴക്കുണ്ടാകാൻ പാടില്ല.

സതി: ഞാൻ വഴക്കുണ്ടാക്കുന്നില്ല. സഹികെടുമ്പോൾ വല്ലതും പറഞ്ഞുപോകുന്നതാണു്.

കണ്ണൻകുര: ഏതായാലും, വഴക്കുകാരണം, സതിയെ വല്ലവർക്കും കല്യാണം കഴിച്ചുകൊടുക്കണമെന്നവരെ പറയുന്നതു കേട്ടു.

സതി: ആര്ക്കാ?

കണ്ണൻകുര: ആർക്കെങ്കിലുമെന്നു്! ഞാനാണു പിന്നെ തടഞ്ഞുനിർത്തിയതു്. അതുവേണ്ടാ; വേറൊന്നു പറയാം; നിവൃത്തിയുണ്ടെങ്കിൽ ബാങ്കിൽക്കിടക്കുന്ന കാശു് എടുക്കുമോ എന്നു നോക്കു്. ഇതിന്റെവകയ്ക്കു വേണ്ടി 200 രൂപാ എടുക്കാൻ പറഞ്ഞിട്ടു് അതേൽ തൊടത്തില്ലെന്നു്! തൊടണ്ടാ; വച്ചുപൂജിച്ചുകൊള്ളട്ടെ.

സതിയെ പഠിപ്പിക്കാൻ ഞാൻ വേറെ വഴികണ്ടിട്ടുണ്ട്. അല്പം ഒന്നു കഴിഞ്ഞോട്ടെ.

സതി: (ചിന്താകുലയായി) പിന്നെന്തിനാ അമ്മയ്ക്ക് ആ കാര്യം?

കണ്ണൻകുര: അമ്മയെന്താ, അത്ര വയസ്സിയാണോ? ഇനിയും കാണും പല പ്ലാനുകളും.

സതി: ഛേ—ഛേ, ഒരിക്കലുമില്ല. എനിക്കുവേണ്ടിയാണ് അമ്മ ജീവിക്കുന്നതുതന്നെ.

കണ്ണൻകുര: അല്ലെന്നുവല്ലതും ഞാൻ പറഞ്ഞോ? ഏതായാലും എന്നെ ഒന്നിലും സംശയിക്കണ്ടാ. ഞാൻ സതിയെമാത്രം കരുതിയാണ് ഇവിടെ വരുന്നതു്. അന്നു ടൂട്ടോറിയലിൽവച്ചു്, നിങ്ങൾ രണ്ടുംകൂടി വന്നപ്പോൾ, ഞാൻ ഒന്നു നോക്കിയുള്ളൂ.

സതി: ആരെയാ?

കണ്ണൻകുര: (സൂചന മനസ്സിലാക്കി) അമ്മയെ പ്രീതിപ്പെടുത്താതെ എനിക്കിവിടെ വരാനൊക്കുമോ സതീ? ആളിനെ അറിഞ്ഞുകൂടേ? പറഞ്ഞതൊക്കെ പറഞ്ഞുപ്പോയി. മേലാൽ ഒന്നും ഉണ്ടാവുകയില്ല. സതികൂടി എനിക്കൊപ്പം നില്ക്കുമോ—നമുക്കു രണ്ടുംകൂടി അമ്മയെ നേരെ കൊണ്ടുപോകാം. ഇങ്ങനേയും ഒരു ശകാരമുണ്ടോ, പറഞ്ഞപോലെ.

സതി: (സങ്കടത്തോടെ) പൊന്നുംസൂചിയായാലും കണ്ണിലിട്ടുകുത്തിയാൽ കണ്ണുപൊട്ടിപ്പോകും.

കണ്ണൻകുര: ഏതായാലും സതിക്കു പേടിക്കാനില്ല. ഫസ്റ്റ് ക്ലാസ്സ് തീർച്ചയായി. ഇതുപോലെ കണിശമാണ് അഡ്മിഷന്റെ കാര്യവും. വാസുദേവന്റെകുട്ടല്ല ഞാൻ. ഒരു കാര്യം വിചാരിച്ചാൽ എവിടെക്കൊണ്ടിട്ടെങ്കിലും കണ്ണൻകുര അതു സാധിക്കും.

സതി: ഞാൻ തക്കിച്ചില്ലല്ലോ.

കണ്ണങ്കര: (ഒരു ദുരന്തനായകനെപ്പോലെ) പിന്നെ ഞാൻ കുറെയൊക്കെ തെറ്റുകൾ കാണിച്ചിട്ടുണ്ട്. കണ്ടമാനം നടന്നിട്ടുണ്ട്. കള്ളം പറയുന്നില്ല. സതിയോട് എനിക്കതു സാദ്ധ്യവുമല്ല. അത്ര വലിയ മാറ്റം എന്നിൽ വന്നിട്ടുണ്ട്.

സതി: എന്തു മാറ്റം?

കണ്ണങ്കര: എന്തോ പവിത്രമായ ഒരു സ്വാധീനം. എനിക്കുതന്നെ എത്തുംപിടിയുമില്ലാത്ത ഒരു മാറ്റം. അല്ലാതെ സൗന്ദര്യംമാത്രം കണ്ടു മയങ്ങുന്നവനല്ല ഞാൻ. എനിക്കിനി ജീവിതത്തിൽ നല്ല ഒരുദ്ദേശ്യമാണ് ആവശ്യം.

സതി: ഇതുവരെ ചീത്തയുദ്ദേശ്യമായിരുന്നോ?

കണ്ണങ്കര: മുന്നും പിന്നും നോക്കാതെയാ ഞാൻ ഇതുവരെ ജീവിച്ചതു്. ഇനിയെങ്കിലും നല്ലവർക്കുവേണ്ടി വല്ലതും ചെയ്യണം; അവരുടെ നന്മകൊണ്ടു ഞാനും നന്നാകണം. അമ്പലത്തിൽച്ചെന്ന കണ്ണടച്ചാലും സതിയുടെ രൂപംതന്നെ മനസ്സിൽ. ഇന്നലെ ഞാൻ സ്വപ്നം കണ്ടു, സതി എന്റെ കതകിൽവന്നു് തട്ടിയെന്നു്. ചാടിയെണീറ്റു് ഭിത്തിയിൽച്ചെന്നു് ഒരിടി. ഭ്രാന്തു പോലായി എനിക്കു്. ഇങ്ങനെ ഒരു ദുർബ്ബലത... ഈ ശ്വരാ, ഈ കൊച്ചുപെണ്ണിന്റെ മുമ്പിൽ—കരുത്തനെന്നു വിചാരിച്ചിരുന്ന ഞാൻ—ഇങ്ങനെ നിസ്സഹായനായിപ്പോയല്ലൊ... (പറഞ്ഞുപറഞ്ഞു വിങ്ങിപ്പോകുന്നു.)

സതി: ഞാനിപ്പോൾ എന്തുവേണമെന്നാണു് സാറു പറയുന്നതു്?

കണ്ണങ്കര: (സതിയിൽ കണ്ണുറപ്പിച്ചുകൊണ്ടു്) ഒന്നും

വേണ്ടാ. ഞാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്നതുപോലെ—സതി നന്നായിവന്നാൽമതി. ഇതാ ഈ ചോദ്യമെല്ലാം കുറിച്ചെടുക്കു. ഉത്തരമെഴുതിവച്ചാൽ ഞാൻ വന്നു തിരുത്തിത്തരാം...

(സതി പകർത്താൻ തുടങ്ങുന്നു.)

(പെട്ടെന്ന് ഒന്നു ഞെട്ടി) ഓ, ആ കവിൾ മുഖന്നു പോയല്ലൊ. കവിളത്തടിച്ചോ? ദ്രോഹീ!...(ഒരു ഡാക്ടരുടെ മട്ടിൽ കവിൾ തടവുന്നു. സതി നിസ്സഹായയായി ഇരിക്കുന്നു) അല്ലെങ്കിൽ വരു, നമുക്കു് അകത്തിരുന്നു് എഴുതാം.

സതി: വേണ്ടാ, സാർ. ഇവിടിരുന്നു് എഴുതാം. അതാ സൗകര്യം.

കണ്ണങ്കര: (അമ്പരപ്പോടെ) അയ്യയ്യോ! തലപോണകായ്യം! വല്ല സി. ഐ. ഡി.കളും വന്നു കണ്ടാൽ! ഞാനിവിടെ ഇല്ലെങ്കിലും വേണ്ടില്ല. വരു, വരു, അകത്തു പോകാം.

(സതിയെ തോളിൽപിടിച്ചു് അകത്തേക്കു നയിച്ചുകൊണ്ടുപോകുന്നു. സ്റ്റേജിൽനിന്നും മറയുന്നതിനുമുമ്പു് കണ്ണങ്കര വല്ലവരും വരുന്നുണ്ടോ എന്ന മട്ടിൽ ഒന്നു തിരിഞ്ഞുനോക്കുന്നു. ആ മുഖഭാവം അത്ഥഗർഭമാണു്.)

(കർട്ടൻ)

രംഗം ഞ്ഞ്

[അതേ സ്ഥലം. കമലമ്മയും വാസുദേവന്റെ അമ്മയും. കമലമ്മ പേഴ്സ് തുറന്ന് രൂപാ എണ്ണുകയാണ്.]

കമലമ്മ: പതിനൊന്ന്... പന്ത്രണ്ട്... പതിമ്മൂന്ന്... പതിന്നാലു്...രണ്ടുമാസത്തെ വാടകയല്ലേ? ഇതാ, പതിന്നാലു രൂപാ.

അമ്മ: വല്ല്യകായ്മയായി കമലമ്മേ! ചെറുക്കൻ അയച്ച തു കടം വീടിയപ്പഴേക്കും കാലിയായി—

കമലമ്മ: വാസൂനും പണംകിട്ടിത്തുടങ്ങിയല്ലോ. നിങ്ങൾക്കു നല്ലകാലം വന്നടുത്തു.

അമ്മ: (സന്തോഷത്തോടെ) അവന്റെ നാടകത്തിനു നല്ല പിരുവാന്നാ പറേന്നതു്...ഒരു രാത്തിരിക്കു് ഒരു 'മറുപകലു്' കാണാതിരിക്കുമോ കമലമ്മേ?

കമലമ്മ: ങ്ഹാ...ഒരു കായ്യം ചോദിക്കാൻ മറന്നു. നിങ്ങൾ വടക്കേ അറേത്തെ മുറിക്രൂടി വാടകയ്ക്കുകൊടുക്കാൻ പോണെന്നു പറഞ്ഞല്ലൊ.

അമ്മ: നമ്മടെ പപ്പടക്കാരിക്കു്. അവളും കൊച്ചും മാത്രേ ഉള്ള. വന്നു കരഞ്ഞുപറഞ്ഞപ്പം പണ്ടത്തെ കായ്മാ എനിക്കു് ഓമ്മവന്നതു്. കമലമ്മ കൊച്ചിനേം കൊണ്ടുവന്നു കേറിയതേ—?

കമലമ്മ: ഏതായാലും അവക്കു കൊടുക്കാൻവരട്ടെ. ആ മുറിക്രൂടി എനിക്കു വേണം.

അമ്മ: എങ്കി കൊടുക്കണില്ല. തന്നെപ്പോക്കാതെ തമ്മമൊണ്ടോ?...കമലമ്മയ്ക്കു് എന്തരിനാ?

കമലമ്മ: വേണം. നിങ്ങൾക്കു് വാടക കിട്ടിയാൽ പോരേ?

അമ്മ: വാടകേടെ കായ്യം കള. എന്നാലും കമലമ്മയ്ക്ക് ഇനി എന്തരിനാ?

കമലമ്മ: (സങ്കോചത്തോടെ) സതീടെ—സാറിന് ഒരു മുറിവേണമെന്ന്. അപ്പോഴം ഞാൻ വിചാരിച്ചു, ഇവിടെത്തന്നെയായാൽ, അവടെ പടിത്തത്തിനും എളുപ്പമായല്ലോന്ന്—

അമ്മ: (വിപ്രതിപത്തിയോടെ) ങാ—ഹാ, അങ്ങേക്കാണോ?

കമലമ്മ: ആക്കായാലെന്താ? നിങ്ങക്കും നല്ല വാടക കിട്ടിയാൽ പോരേ?

അമ്മ: (ഈഷ്യയോടെ) ച്ചേ—അതുകള. വാടക കിട്ടീട്ടാണോ ആദ്യം കമലമ്മേ ഇവിടെ താമസിപ്പിച്ചതു്?

കമലമ്മ: അതല്ല. വളരെനാളു കഴിഞ്ഞാ ഞാൻ വാടക തരാൻ തുടങ്ങിയതു്. അതൊന്നും ഞാൻ മറന്നിട്ടില്ല വാസൂന്റമ്മേ.

അമ്മ: മറക്കാതിരിക്കാൻവേണ്ടി പറഞ്ഞതല്ല... പണം നമ്മളൊണ്ടാക്കുന്നതാ, നമ്മളെ ഒണ്ടാക്കുന്നതല്ല!

കമലമ്മ: എന്നാലും എനിക്കതു മറക്കാനൊക്കത്തില്ല. അത്രേം ഒരു തണലു് അന്നു കിട്ടീരുന്നില്ലെങ്കിൽ... ആക്കറിയാം, ഞാൻ എന്തും ചെയ്യുപോയേനെ.

അമ്മ: ഒന്നും ചെയ്തില്ലല്ലോ, നിന്തിരുവടീടെ കൃപ ഒണ്ടായിട്ടു്.

കമലമ്മ: (ആകാംക്ഷയോടെ) അപ്പോഴം മുറീടെ കായ്യം... സതീടെ പടത്തമോത്താ, പിന്നോം ഞാൻ—

അമ്മ: സതീടെ കായ്യമൊന്നും പറയണ്ട—

കമലമ്മ: തന്നെ വാസൂന്റമ്മേ. അവളെക്കുതിയാ ഞാൻ—

അമ്മ: തന്നെ! തന്നെ!! ക്രൂടെ സാമതിച്ചു് പടിപ്പിച്ചാ ലേ മനതി കേറത്തൊള്ളൂ!—പ്രായോം അതല്ലേ്യാ!!

കമലമ്മ: (മുഖം ചുളിച്ചുകൊണ്ടു്) അപ്പോ മുറിതരാൻ ഒക്കത്തില്ലെന്നാണോ പറേന്നതു്?

അമ്മ: കള കമലമ്മേ; അക്കാര്യമൊന്നും നമ്മക്കു് പറേണ്ടാ. നമ്മളു് പത്തുപതിനഞ്ചു് സംവല്സരമായിട്ടു് ഒരുകലത്തിക്കഞ്ഞിവയ്ക്കുന്നവരേപ്പോലെ കഴിയുന്നവരാ.

കമലമ്മ: അതിനിനി മരിക്കുന്നതുവരേയും ഭംഗം വരത്തില്ല വാസുൻറമ്മേ.

അമ്മ: എൻറാശേം അതാ. എനിക്കു് ക്രൂടെപ്പൊറപ്പില്ല. എൻറച്ചനും, സൊന്തം മോളേപ്പോലാരുന്നു കമലമ്മ.

കമലമ്മ: അതെനിക്കറിഞ്ഞുക്രൂടായോ? കടക്കാരുടെ നടുക്കുന്നരക്ഷിച്ചുകൊണ്ടുവന്നു്, എനിക്കിവിടെ ആശ്രയം തന്നതാരാ?—

അമ്മ: അതുകൊണ്ടൊക്കെ പറയുവാ. അയാളു് വേറേവല്ലടത്തും പോയി സാമതിക്കട്ടു്.

കമലമ്മ: സതിയെ ഓത്താ വാസുൻറമ്മേ ഞാൻ—

അമ്മ: അതുകൊണ്ടുതന്നാ, ഞാനും പറേന്നതു്. കമലമ്മ പിന്നെ ഇങ്ങനായിപ്പോയി. ഇനി ഞാൻ പറഞ്ഞാ ഒട്ടു നിക്കത്തുമില്ല.

കമലമ്മ: എന്തോന്നു്? എന്തോന്നാ ഞാൻ നിത്താഞ്ഞതു്, നിങ്ങളം പറഞ്ഞിട്ടു്? (കൈചൂണ്ടിക്കൊണ്ടു്) അനാവശ്യംമാത്രം പറഞ്ഞേക്കരുതു്!

അമ്മ: (ഹാസ്യമായി) ഓ—ഓ—പൂച്ച പാലുകുടിക്കുന്നു! കണ്ണു് ഇറുക്കി അടച്ചോ! അരും അറിയത്തില്ല.

കമലമ്മ: അപ്പോൾ ആ സാറിവിടെ വരുന്നതു്—അതിനാണെന്നാണോ നിങ്ങടെ വിചാരം?

അമ്മ: അങ്ങനല്ല ഞാൻ വിചാരിച്ചതു്. സതീടെ പട്ടത്തിനും ഒക്കുമെങ്കി—അവക്കൊരു ഗൊണം വരുത്താനുമാന്നാ ഞാൻ വിചാരിച്ചതു്.

കമലമ്മ: പിന്നെ? ഇപ്പഴങ്ങനല്ലെന്നാരു പറഞ്ഞു?

അമ്മ: കണ്ണിനു് തുക്ഷം കൊറവാണേലും, കണ്ണു് പൊട്ടിയൊന്നും പോയിട്ടില്ല കമലമ്മേ.

കമലമ്മ: (ആശ്ചര്യം ഭാവിച്ചു്) ഹതുകൊള്ളാം! നിങ്ങളെന്തുകണ്ടു, കണ്ണുകൊണ്ടു്?

അമ്മ: (ദേഷ്യംമൂലം എന്താണു് പറയേണ്ടതെന്നറിയാതെ, ഒടുവിൽ) പത്രക്ഷ കഴിഞ്ഞിട്ടും എന്തെരാണെടീ, ഇപ്പഴും, ഇത്തറവല്ല്യ പടിപ്പിപ്പു്?

കമലമ്മ: അടുത്താണ്ടിലെ പുസ്തകം പടിക്കണ്ടായോ?

അമ്മ: അടുത്താണ്ടത്തെ പൊത്തകം രാത്രീ പടിച്ചാലേ മനതി കേറത്തൊള്ളോ?

കമലമ്മ: ഉള്ള സമയത്തല്ലേ അദ്ദേഹത്തിനു വരാനൊക്കു?

അമ്മ: ങാ—ഹാ—രാത്രീവന്നാ വെളുപ്പാൻകാലംവരേം പടിപ്പിക്കുവോ? നേരം വെളുത്താലും പടിപ്പിക്കുവോ?...എന്തരാ മിണ്ടാത്തതു്? ആരും അറിയത്തില്ലെന്നോ?

കമലമ്മ: എന്തോന്നറിയാനാ? ചെലപ്പോ, രാത്രിയിൽ ഇവിടെ കിടന്നുറങ്ങിയിട്ടുണ്ടു്. അതിനു്—?

അമ്മ: (ഉഗ്രമായി) നിന്റെ കട്ടിലേൽ കിടന്നാലേ അവനു് ഒറക്കം വരത്തൊള്ളൂ—അല്ലേടീ?

കമലമ്മ: (ക്ഷുബ്ധയായി കുറേനേരം നിന്നതിനുശേഷം,

കണ്ടുപിടിക്കപ്പെട്ട കള്ളന്റെ ശൗര്യത്തോടെ) അതേ! അതിനിപ്പോ എന്തോ വേണം?

അമ്മ: (അതിനേക്കാളും ഉറച്ച്) എന്തോ വേണോന്നോ? നിനക്ക് നാണോം മാനോം ഇല്ലിയോടീ, പെണ്ണാപ്പൊറന്നോളേ, ഷട്ടിപൂത്തിയായിട്ടും, പെറാൻ പ്രായമുള്ള ഒരു മോളു് ക്രൂടെത്താമതിച്ചിട്ടും ഇപ്പഴ മിങ്ങനെ—

കമലമ്മ: എന്റെ മനസ്സാ അതു്.

അമ്മ: ങാ-ഹാ, നിന്റെ മനതാണോ? മനതിത്തോന്നന്നതെല്ലാം നീ ചെയ്യുവോ?

കമലമ്മ: ചെയ്യും. ന്യായവട്ടം ചെയ്യും.

അമ്മ: ചെലപ്പം തന്നയില്ലാതെ—

കമലമ്മ: അപ്പഴാരും പേരറിന്ന തരണ്ടാ.

അമ്മ: എന്തിനാ?—നീയിപ്പം ഉദ്യോഹക്കാറിയായിപ്പോയില്ല്യോ! കൈ നെറച്ചു് കാശായിപ്പോയില്ല്യോ! പെറാലെന്താ? പോടീ!—ഒന്നല്ല, പത്തു പെറു്!

കമലമ്മ: പെറാലും നിങ്ങളെ ഉപദ്രവിക്കത്തില്ല. നിങ്ങളുടെ വീട്ടിൽ കിടന്ന പെറത്തുമില്ല.

അമ്മ: എന്റെ വീടിപ്പം നെനക്കെന്തിനാ? നെനക്കു് വല്യ വല്യ മങ്കു്ളാവുകളു് കിട്ടത്തില്ല്യോ ഇപ്പോ. കൈയൊന്ന ഞൊടിച്ചാൽ എട്ടത്തരാൻ ആളുണ്ടല്ലോ.

കമലമ്മ: ഉണ്ടെങ്കിൽ അതു് അവരവരുടെ മിടുക്കാ.

അമ്മ: (ശോകച്ഛായ ക്രൂടിക്കലന്ന സ്വരത്തിൽ) ഈ മിടുക്കൊക്കെ നെനക്കു് ഇപ്പഴേ തോന്നന്നുള്ളു. പണ്ടൊരുകാലത്തു് നെനക്കു് ഈ വീടു വേണമാരുന്നു. അന്നു് ഇതില്ലാരുന്നെങ്കി—

കമലമ്മ: തുങ്ങിച്ചത്തേനേ; അല്ലെങ്കിൽ തെരുവിലിറങ്ങിയേനേ. സമ്മതിച്ചു. അതിനിപ്പോ എന്തുവേണം?

അമ്മ: അയ്യോ—ഒന്നും വേണ്ടാ. വേണമെന്നുവച്ചാത്തന്നെ, ഇപ്പം ഒക്കുവോ? കാര്യം കഴിഞ്ഞുപോയില്ലേ!

കമലമ്മ: അതിനു പേടിക്കണ്ടാ. എന്തു തരാനുണ്ട്? എത്രകൊല്ലത്തെ വാടക? എന്തുവച്ചു തരണം? പറയൂ. പച്ചിരക്കുട്ടിത്തന്നേക്കാം. വേണമെങ്കിൽ വീട്ടം ഒഴിഞ്ഞുതന്നേക്കാം.

അമ്മ: ഓഹോ; തന്നേരു്, ഇങ്ങനെ പൊറുക്കുന്നതിലും നല്ലതു് ഒഴിഞ്ഞുതരുന്നതാ. വല്ല പാവത്തുങ്ങക്കും ഒരു തണലാവും.

കമലമ്മ: ഇപ്പഴ് എറങ്ങിത്തരാം; ഈ നിമിഷം ങാ—ഹാ—കമലമ്മയെക്കുറിച്ചു നിങ്ങളെന്തു വിചാരിച്ചു?

അമ്മ: എന്തു വിചാരിക്കാനാ? ഒള്ളതുതന്നെ വിചാരിച്ചു. പത്തുപതിനഞ്ചു് സംവല്സരമായി അറിയുന്നതല്യോ

കമലമ്മ: എന്തോ അറിയുന്നു? ഒരു പുല്ലുമറിയുന്നില്ല. ങാ—ഹാ!...വല്യ കൊലക്കൊമ്പമ്മാരു്—കൈക്കു് എല്ലൊള്ളവരു്—നോക്കിയതാ, കമലമ്മേ ഭരിക്കാൻ: പേട്ടമ്മാരും അമ്മാവമ്മാരും—വീട്ടീന്നു വെളിയിലിറങ്ങുന്നതിനു മുൻപു്. ഇപ്പഴാ, പിന്നെ—പത്തിരുപതുകൊല്ലം തന്നത്താൻ തെരഞ്ഞുനിന്നതിനുശേഷം—എങ്ങാണ്ടു കെടന്നാ...പൊയ്ക്കോ എന്റെ മുൻപിൽനിന്നും.

അമ്മ: പോയില്ലെങ്കിലോ? പോയില്ലെങ്കി നീ എന്തരു ചെയ്യും?

കമലമ്മ:(വിറച്ചുകൊണ്ടു്)മുപ്പതാംതീയതിവരെ വാടക

തന്നിട്ടുണ്ട്; അതുവരെ എൻറതാ ഇവിടം; (നെഞ്ചത്തു് അടിച്ചുകൊണ്ടു്) എൻറതു്!!

അമ്മ: (ക്രോധത്തിൽനിന്നു് പടിപടിയായി സങ്കടത്തിലേക്കിറങ്ങിക്കൊണ്ടു്) അതിനു്? അതിനു്? നിന്റെ വീട്ടി നിന്നുടാ, അല്യോ? നീ എന്നെ അടിച്ചെറക്കും അല്യോ? എന്നാ അതുതന്നെ ഒന്നു കാണട്ടു്! ഞാനിവിടെത്തന്നെ നിക്കാമ്പോവ്വാ!...ഉ—ം, എറക്കു്! അടിച്ചെറക്കടീ, എന്നെ!!

(ഇരുവരും കണ്ണുകൾകൊണ്ടു പരസ്പരം ബലം പരീക്ഷിക്കുന്നു. അമ്മ തോല്ക്കുന്നു. അവർ സങ്കടംകൊണ്ടു വിങ്ങുന്നു. അതു കണ്ടു് കമലമ്മയുടെ ശൗര്യവും ദുർബ്ബലമാകുന്നു.)

(വിങ്ങലോടെ) നീതന്നെ പറയണമെടീ, കമലമ്മേ, ഇതെന്നോടു്! നീതന്നെ പറയണം.

കമലമ്മ: (കുറവാളിയെപ്പോലെ) പറയിപ്പിച്ചാൽ പിന്നെ പറയാതെന്തുചെയ്യും?

അമ്മ: (കരഞ്ഞുകൊണ്ടു്) ഞാനെന്തോ പറേപ്പിക്കാൻ വന്നു? എനിക്കു പറഞ്ഞിട്ടു കായ്യും? ഇട്ടംപോലെ നട! നീ എൻറെ ചെലവിലോ ഇരിക്കണതു്?...ആ കൊച്ചിനെ ഓർത്തു് എന്തോ നാക്കേന്നൊന്നു വീണു്—

കമലമ്മ: കൊച്ചിനെ പിന്നെ എനിക്കോമ്മയില്യോ? ഞാനല്യോ അവളെ പെറ്റതു്?

അമ്മ: ഞാനും കാണുന്നതല്യോ മൂന്നാംവയസ്സുതൊട്ടു്? എനിക്കും വേറെ പെങ്കൊച്ചുങ്ങളൊന്നുമില്ലെടീ കമലമ്മേ.

കമലമ്മ: (ആ സ്നേഹത്തിനു മുൻപിൽ കീഴടങ്ങി) അതിനു്, ഞാനവളെ എന്തോ ചെയ്തു, വാസുൻറമ്മേ? അവടെ ഗുണമല്ലാതെ പിന്നെന്തുവാ എനിക്കൊരു ചിന്ത?

JAWAHAR GRANTHASALA Regd. No. 3273 P.O.

അമ്മ: (ക്രോസ്സ് ചെയ്യുംപോലെ) ഒന്നുമില്ലിയോ? എന്റെ നെഞ്ചത്തു കൈവെച്ചു പറ. (കൈ പിടിച്ചു് സ്വന്തം മാറത്തു വച്ചു്) ഒന്നുമില്ലിയോ? കള്ളംപറഞ്ഞാ, എന്റെറ നെഞ്ചാംകൊട്ട അങ്ങു പൊട്ടിപ്പോകട്ടു്.

കമലമ്മ: (പരുങ്ങി, ആകെ ഗതിമുട്ടി) നിങ്ങളാണെ, വാസുന്റെറ പെറന്നമ്മയാണെ, എനിക്കൊന്നുമില്ലേ! (ഗൽഗദത്തോടെ) എന്റെറ സതിക്കുവേണ്ടി മരിക്കാനും ഞാൻ തയാറാണേ!

അമ്മ: (ഇപ്പോൾ കമലമ്മയാണു് നിസ്സഹായ; അമ്മ രക്ഷാധികാരിയും) നീ മരിക്കണ്ടാ. ഒന്നു ചെയ്യാമതി. അവൻ മേലാ ഇവിടെ വരരുതു്!

കമലമ്മ: (അപേക്ഷയോടെ) അങ്ങേരു വരുന്നതുകൊണ്ടെന്താ, അവൾക്കു ഗുണമല്ലേയുള്ളു?

അമ്മ: എന്നാ, വന്നു പടിപ്പിച്ചിട്ടു് ഒടനേ ഥലംവിട്ടോണം. ഇവിടെങ്ങും ചുററിപ്പററി നിക്കരുതു്.

കമലമ്മ: ഞാനെങ്ങനെ ഏറങ്ങിപ്പോകാൻ പറയും—നമുക്കു ഗുണംചെയ്യാൻ വരുന്നവരോടു്?

അമ്മ: എന്നാ ഞാമ്പറയാം. അതുയ്യൊള്ള ഗൊണമൊക്കെ മതി അയ്യാളെക്കൊണ്ടു്.

കമലമ്മ: അതു ശരിയല്ല. അതു ഞാൻ സമ്മതിക്കത്തില്ല.

അമ്മ: അപ്പപ്പിന്നെ അതിന്റെറ അത്തമെന്തുവാ കമലമ്മേ?

കമലമ്മ: വാസുന്റമ്മേ, നിങ്ങളെന്നെ വീപ്പുമുട്ടിക്കുവാ; കൊല്ലാതെ കൊല്ലുവാ.

അമ്മ: അതുയ്യങ്ങു വീണുപോയോടീ, നീ അയ്യാടെ മുമ്പിൽ?

കമലമ്മ: എനിക്കറിഞ്ഞുകൂടാ. എന്നോടൊന്നും ചോദിക്കണ്ടാ. വേറെ എന്തുവേണോലും ഞാൻ ചെയ്യാം.

അമ്മ: (സംഭ്രമത്തോടെ) ഇങ്ങനെയൊന്നമല്ലല്ലോ കമലമ്മേ, നിന്നെപ്പറ്റി ഞാൻ മനതിക്കണ്ടിരുന്നതു്. ദേവേന്ദ്രൻ മുടികെട്ടിവന്നാലും നീ മീണ്ടുകേക്കുന്നവളല്ലാരുന്നല്ലോ. ഇപ്പം നെനക്കെന്തുപെണഞ്ഞു കമലമ്മേ? എന്തു പെണഞ്ഞു?

കമലമ്മ: (പരവശയായി) എനിക്കറിഞ്ഞുകൂടാ...എനിക്കറിഞ്ഞുകൂടാ...

അമ്മ: (അമ്പരന്നു്, ഒരു രക്ഷയും കാണാതെ ഉദ്ഭ്രാന്തദൃഷ്ടിയായി) എന്റെ സുബ്രമണ്യസ്സാമീ! വയ്യെന്നടം വരെ വെള്ളംകോരിച്ചിട്ടു് വയ്യിട്ടു നീ കൊടം തല്ലി ഒടയ്ക്കുവാണോ?

കമലമ്മ: എനിക്കും അതാണു്. ആയകാലമത്രയും ഒന്നും കേറ്റിപ്പിക്കാതെ മൂച്ചുപിടിച്ചു നടന്നിട്ടു്—

അമ്മ: (അപേക്ഷപോലെ) ഇത്രേം മൂച്ചുപിടിച്ചു് നടക്കാമെങ്കി, ഒരു പത്തുചെവട്ടുകൂടെ നടന്നുകൂടായോ കമലമ്മേ?

കമലമ്മ: (കരഞ്ഞുകൊണ്ടു്) ഞാൻ നോക്കാഞ്ഞിട്ടാണോ വാസൂൻറമ്മേ?...ഞാൻ നോക്കാഞ്ഞിട്ടാണോ? എനിക്കു ഭ്രാന്തുപോലും പിടിക്കുമെന്നു തോന്നിപ്പോകുന്നു.

അമ്മ: ഭ്രാന്തുതന്നെ നിനക്കിപ്പോ. നോക്കിയാട്ടെ, ബാത കിട്ട്യപോലല്യോ നിന്നു വെറയ്ക്കുന്നതു്.

കമലമ്മ: ഭഗവാനേ, ഇരുന്ന ഇരുപ്പിൽ അങ്ങു മരിച്ചെങ്കിൽ എന്തു ഭേദമായിരുന്നു!

അമ്മ: കൊച്ചിനെക്കൂടി കണ്ടമാനമാക്കുമല്ലോ നീ. കൊച്ചങ്ങടെ മുമ്പിവച്ചു് നമ്മക്കു് ഇതൊക്കെ ആകാവോ?

മക്കളു് പ്രായമായാ അതറിഞ്ഞുവേണ്ടായോ നമ്മളു പെരുമാറാൻ?

കമലമ്മ: (ആലോചനയോടെ) എന്നാൽ ഞാൻ ഒരു കായ്യം ചെയ്യട്ടെ?—അവളെ വല്ല ഹോസ്റ്റലിലും താമസിപ്പിക്കട്ടെ?

അമ്മ: (ഇടിവെട്ടേറ്റതുപോലെ) ഹെന്റെ കമലമ്മേ!—പൊന്നനിയത്തീ—നീ നിൻെറ മോളെക്കൂടെ മറന്നല്ലോടീ!!...

(അമ്മ സ്തബ്ധയായി നില്ക്കുന്നു. അവരുടെ പരിദേവനം ഒരു വാൾക്കൂത്തുപോലെ കമലമ്മയെ വ്രണപ്പെടുത്തുന്നു. വിളറുന്ന ഹൃദയത്തോടെ ഇരുവരും നില്ക്കുന്നു. ഏതാനും നിമിഷങ്ങൾ...

കണ്ണങ്കര പ്രവേശിക്കുന്നു. അമ്മ പാവയെപ്പോലെ സ്ഥലംവിടുന്നു.)

കണ്ണങ്കര: എന്താ, കമലം, മുഖത്തൊരു വല്ലായ്മ?

(കമലമ്മ വികാരഭരിതയായി കണ്ണങ്കരയെ നോക്കിക്കൊണ്ടു നില്ക്കുകമാത്രം ചെയ്യുന്നു.)

(അടുത്തുചെന്നു തോളത്തു പിടിച്ചുകൊണ്ടു്) ഉ-ം? എന്തുപറ്റി?

(കമലമ്മ പെട്ടെന്നു് മുഖം കണ്ണങ്കരയുടെ തോളിൽ ചേർത്തു് വിങ്ങിവിങ്ങിക്കരയുന്നു.)

(അമ്പരന്നു്) എന്തുപറ്റി കമലം? ഒരിക്കലുമില്ലാത്തപോലിന്നു്—?

കമലമ്മ: (പൊട്ടിപ്പൊട്ടിക്കരയുന്നതിനിടയിൽ) ഹെൻെറ...മകൾം...

കണ്ണങ്കര: മകൾം—? അവൾക്കെന്തുപറ്റി? സതിക്കെന്താ?

കമലമ്മ: അവൾക്കു്...അവൾക്കു്..ഇനി ആരുണ്ടു്?

കണ്ണങ്കര: അതുകൊള്ളാം! കമലമ്മ കാശിക്കുപോകാൻ പോണോ?

കമലമ്മ: ഞാൻ...മറെറാരാളിൻെറ...അടിമയായി പ്പോയില്ലേ്യാ...!

കണ്ണങ്കര: (ഉറക്കെ ചിരിച്ചുകൊണ്ട്) അതാണോ!... എടാ പാടേ!...(ഒരു കഥ പറയുംപോലെ) ഒരു തള്ള കൊച്ചിനേയുംകൊണ്ട നടക്കുന്നു...ഇങ്ങോട്ട നോക്കു കമലം...ഇതു കേൾക്കു്...അങ്ങനെ നടന്നു ക്ഷീണിച്ചപ്പോൾ, ഒരു കാറുകാരൻ വരുന്നു...അയാൾ അവളെക്കൂടി കാറിൽ കയററിക്കൊണ്ട പോകുന്നു... മനസ്സിലായോ? അപ്പോൾ ആ തള്ള തന്നത്താൻ സങ്കടപ്പെട്ടകയാണു്...(കമലമ്മയുടെ കരച്ചിൽ അനുകരിച്ചുകൊണ്ട്) ഹെൻെറ...കുഞ്ഞിനു്...ഇനി... ഇനി...ഹാരുണ്ടു്! ഞാൻ...ഞാൻ...നടക്കാൻ കെല്പില്ലാതെ...ഇതിനകത്തായിപ്പോയില്ലേ്യാ!...
(അപ്പോഴേക്കും കമലമ്മ ചിരിച്ചുപോകുന്നു.)
അങ്ങനെ ചിരിക്കു്! വെറുതെ പകൽക്കിനാവുകണ്ടു കരയാതെ!

കമലമ്മ: (ചിരിവിട്ടു്, വീണ്ടും ഗ്ലാനതയോടെ) എന്നാലും ഇതായിപ്പോയല്ലോ എൻെറ ഗതി.

കണ്ണങ്കര: ഏതാ—?

കമലമ്മ: ഈ ജന്മത്തിൽ ഇങ്ങനാവുമെന്നു് ഞാൻ വിചാരിച്ചതല്ല.

കണ്ണങ്കര: പിന്നെ, സന്യസിക്കാമെന്നു വിചാരിച്ചോ?

കമലമ്മ: അവരവരുടെ പാടേവിധിയേ എന്നുംപറഞ്ഞു് കഴിഞ്ഞ എന്നെ...വാസ്തവത്തിൽ ഇങ്ങനെന്നെ ചതിക്കാനില്ല.

കണ്ണങ്കര: കണക്കായിപ്പോയി! കണ്ടാൽ കൊള്ളാവുന്ന പെണ്ണങ്ങൾ അങ്ങനെ തപസ്സുംചെയ്തു നടക്കാൻ പാടില്ല. ആൺപിള്ളക്കു് അതൊരാക്ഷേപമാ.

കമലമ്മ: (ചൊടിച്ചുകൊണ്ട്) അപ്പോൾ തപസ്സു മൊടക്കാൻ വരുവാരുന്നോ?

കണ്ണങ്കര: ആണെന്നതന്നെ വെച്ചോ.

കമലമ്മ: കളി ഏതായാലും ഇതു കായ്മയി.

കണ്ണങ്കര: കളിയല്ല, കായ്മംതന്നെയാ. (പെട്ടെന്ന് ഗൗരവം കൈക്കൊണ്ട്) അന്നു സതിയേയുംകൊണ്ടു കമലം ഞങ്ങളുടെ കാളേജിൽ വന്നതു് ഓർക്കുന്നോ? ഒന്നേ ഞാൻ നോക്കിയുള്ളു. ഉർവ്വശിമേനകമാരെയൊക്കെ കണ്ടിട്ടുള്ളവനാ ഞാൻ. ഇങ്ങനൊരു—(പാരവശ്യം നടിക്കുന്നു.)

കമലമ്മ: എനിക്കോ—?

കണ്ണങ്കര: അന്നേ തോന്നിയതാണോ?

കമലമ്മ: ഛേ, പിന്നെത്ര കഴിഞ്ഞാ. ഞണ്ടു് പുഞ്ചക്കണ്ടത്തിന്റെ വരമ്പു മാന്തി മുറിക്കത്തില്ലേ? അതുപോലാരുന്നു. ആദ്യം ആരും അറിയത്തില്ല. തുള്ളിതുള്ളിയായിട്ടു്... ഒടുവിൽ ആനപിടിച്ചാലും നില്ക്കത്തില്ല. കെട്ടിനിന്ന വെള്ളമെല്ലാംകൂടി എരച്ചോണ്ടു് ഒഴുകും.

കണ്ണങ്കര: അതാ കുഴപ്പം. വെള്ളം കെട്ടിനിർത്തുന്നതു്. ഒഴുക്കിനെ വരമ്പിട്ടു തടുത്തോ—എന്നെങ്കിലും അതു വരമ്പു തകർക്കും.

കമലമ്മ: വരമ്പിടാതൊക്കുമോ? കൃഷി നടക്കണ്ടായോ?

കണ്ണങ്കര: ചിലപ്പോൾ കൃഷിയും കാണത്തില്ല, കണ്ടവും കാണത്തില്ല.

കമലമ്മ: എന്തായാലും കുട്ടപ്പമാ. എനിക്കതന്നെ എന്നെ ഒരു പിടിയില്ല. ഇതെവിടെച്ചെന്നു നില്ക്കുമോ എന്തോ?

കണ്ണങ്കര: എവിടെങ്കിലും ചെന്നു നില്ക്കട്ടെ!

കമലമ്മ: (ഭീതിയോടെ) എന്നാലും എനിക്കു ചില

പ്പോൾ പേടിതോന്നും. ഉറങ്ങിക്കിടന്ന ഒരു മൂർഖ പ്പാമ്പു് ഉണർന്നു പത്തിവിരിച്ചു് ആട്ടുന്നപോലെ.

കണ്ണങ്കര: (വിഷാദത്തിലേക്കുള്ള പോക്കു് പിടിക്കാതെ) തൊടങ്ങി! ഞാൻ ഒരിക്കലല്ല പറയുന്നു—സപ്ത്തിൽ കട്ടുമ്പിനെ വിടരുതെന്നു്.

കമലമ്മ: സപ്ത്തംതന്നെ. എന്നാലും...തിരിയുന്നിടത്തും പിരിയുന്നിടത്തും വാലുംകുത്തിനിൽക്കുന്ന മൂർഖ പ്പാമ്പു്!...വിഷംകലത്തിയ പഞ്ചാമൃതമെന്നു കേട്ടിട്ടേയുള്ളു...നമുക്കെന്നാലങ്ങു് കല്യാണം കഴിച്ചാലോ?

കണ്ണങ്കര: ശ്ശേ—സതിക്കു സങ്കടമായിരിക്കയില്ലേ? അവളുടെ പട്ടത്തം കഴിയട്ടെ. ഒരു നാല വന്നിട്ടാണെങ്കിൽ കേക്കുന്നവരും നല്ലതു പറയും.

കമലമ്മ: അതും ശരിയാണു്...കൂളിക്കണ്ടായോ?

കണ്ണങ്കര: പിന്നെ—കൂളിക്കണം.

കമലമ്മ: എന്നാൽ വാ. കൂളിച്ചിട്ടു വരാം.

(രണ്ടുപേരും അകത്തേക്കു പോകുന്നു. മുറവശത്തുകൂടി സതി പ്രവേശിക്കുന്നു. സതി തീരെ നിരുന്മേഷയാണു്. പ്രാകൃതയാണെന്നുകൂടി പറയാം. വന്നു കസേരയിൽ ചിന്താമഗ്നയായി ഇരിക്കുന്നു. ഒടുവിൽ ദീർഘശ്വാസത്തോടെ മേശമേൽ കമഴ്ന്നു കിടക്കുന്നു. വാസുദേവന്റെ അമ്മ വീണ്ടും പ്രവേശിക്കുന്നു.)

അമ്മ: സതീ! സതീ! എന്തരാ മോളെ കെടക്കണതു്?

സതി: (മുഖമുയത്തിനോക്കി) ഒന്നുമില്ല വടക്കേലമ്മേ.

അമ്മ: എന്തരാ നിന്റെ മൊഖത്തു് ഒരു ചടവു്? ഇന്നാലെ ഒറങ്ങിയില്ലേ്യാ? മൊഖത്തു് ഒരുത്തുള്ളി ചോരയില്ലല്ലോ.

സതി: ഒറങ്ങാതൊന്നുമിരുന്നില്ല.

അമ്മ: അതല്ല. എന്തരോ ഒണ്ടു്. പരീക്ഷേടെ വല്ലോം അറിഞ്ഞോ?

സതി: ഇല്ല വടക്കേലമ്മേ.

അമ്മ: എന്നാ ആ മന്ത്രവരാതിരിക്കാനൊള്ള ഗുളിക തിന്നതിൻെറയാ.

സതി: ഞാൻ തിന്നില്ലല്ലോ. എല്ലാം വാങ്ങിച്ചു വച്ചിരിക്കയാ.

അമ്മ: മിടുക്കി! തിന്നണ്ടാ എന്നാ. സക്കാരു തരുന്നതാണേലും ഉയിരു നമ്മടെയല്ലേ്യാ?...കേട്ടില്ലല്ലോ, നീ. നമ്മടെ പൂവങ്ങലെ വാസുന്തരയില്ലേ്യാ? ആ മുക്കിൽ, ഏറച്ചിക്കടേടെ അപ്രത്തൊള്ള വീട്ടിലെ?

സതി: ഉം, എനിക്കറിയാം.

അമ്മ: അവളിതു് കഴിച്ചു്...കേട്ടോ...മൂന്നുമാതം വയറിലൊണ്ടാരുന്നതാ...പിള്ള യഴിഞ്ഞുപോയി! കെടന്നു വിളിച്ചുപോയില്ലേ്യാ എല്ലാരും. ഇപ്പം ആശുപത്രീ കെടക്കുവാ. രക്ഷപെട്ടെങ്കി കൊള്ളാം.

സതി: അയ്യോ കഷ്ടമേ!...

അമ്മ: എന്നാ അവരു് പ്രത്യേകം പറഞ്ഞതുവാ—ഗുളിനികളു് കഴിക്കരുതെന്നു്.

സതി: ഇവിടേം പറഞ്ഞിരുന്നു.

അമ്മ: പിന്നെ, മോളേ...വാസൂൻെറ മരുപടി ഇന്നും വന്നില്ലല്ലോടീ. നമ്മളു് രണ്ടെഴുത്തയച്ചതല്ലേ്യാ?

സതി: പെലപ്പം നമ്മടെ എഴുത്തു ചെന്നപ്പോഴേക്കും അവർ എറണാകുളത്തേക്കു പോയിക്കാണും.

(അണിയറയിൽ:)

'പോസ്റ്റ്മാൻ'

സതി: ഹാ, ചെന്നു നോക്കമ്മേ. വാസുവണ്ണൻെറ എഴുത്തായിരിക്കും.

(അമ്മ ഓടിക്കിതച്ചുപോയി ഒരു കവറുമായി തിരികെ വരുന്നു.)

അമ്മ: നോക്കു മോളേ, നോക്കു്...

സതി: (എഴുത്തു നോക്കി) വാസുവണ്ണന്റെതന്നെ. എ
ന്തു നല്ല എഴുത്തു്!

അമ്മ: വായീരു മോളേ, എന്തോ ഒണ്ടു വിശേഷം? ദീന
വോ ദണ്ണവോ വല്ലോം ഒണ്ടോ?

സതി: (എഴുത്തു വായിക്കുന്നു)
"എന്റെ അമ്മേ!
അയച്ചതുപോ കിട്ടിക്കാണുമല്ലോ..."

അമ്മ: ക്ഷുപായൊക്കെ കിട്ടി. നീ എന്താ ഒന്നിങ്ങോട്ടു
വരാത്തതു്? രണ്ടുമാതം കഴിഞ്ഞില്ലേ്യാ പോയി
ട്ടു്—?

സതി: "കഴിഞ്ഞ എഴുത്തു കിട്ടിയപ്പോൾത്തന്നെ ഞാൻ
മറുപടി എഴുതി. പക്ഷേ, പെട്ടിയിൽ ഇട്ടതിനു
പകരം, എന്റെ പോക്കറ്റിൽത്തന്നെ ഇട്ടിരുന്നു..."

അമ്മ: (സ്നേഹത്തോടെ) ഇവൻ നന്നാകത്തില്ല!

സതി: "എന്റെ നാടകം ഇതിനകം പതിനഞ്ചോളം
സ്ഥലങ്ങളിൽ കളിച്ചു. ഞാൻ സ്വപ്നംപോലും കാണാ
തിരുന്ന സ്വീകരണമാണു് എനിക്കു കിട്ടിയതു്. ഇ
ന്നലെ, എറണാകുളത്തെ 'ജനകേരളം'പത്രക്കാർ ഞ
ങ്ങൾക്കു് ഒരു പാർട്ടിതന്നിരുന്നു. അവരുടെ പ്രസം
ഗങ്ങൾ കേട്ടുകൊണ്ടിരുന്നപ്പോൾ എനിക്കു കര
ച്ചിൽ വന്നു. എന്റെ അമ്മേ! അമ്മയുടെ മകൻ ന
മ്മൾ വിചാരിച്ചതുപോലെ, ഒരുത്തർക്കും വേണ്ടാത്ത
വനല്ല. (സതിയുടെ സ്വരം വികാരാർദ്രമാകുന്നു)
ചില കായ്ങ്ങൾ അവനെക്കൊണ്ടു സാധിക്കാൻ കഴി
യും. ആത്മഹത്യപോലും ചെയ്യാൻ തോന്നിയിരുന്ന
ഒരു ഘട്ടം എനിക്കുണ്ടായിരുന്നു. എന്റെ അമ്മയു
ടേയും മറ്റും സ്നേഹശക്തികൊണ്ടു് അതു മാറി. അമ്മ
യേയും മറ്റും വന്നു കാണാഞ്ഞു് എനിക്കു വേവലാതി

യാവുന്നു. കഴിയുന്നതും വേഗം വരും. അരിവയ്ക്കാൻ മടിച്ച് ആഹാരം സമയാസമയങ്ങളിൽ കഴിക്കാതിരിക്കരുതേ! നമ്മൾ ഒരുപാട് കഷ്ടപ്പെട്ടവരാണ്. ഏതുകായ്ത്തിനും ഒരിക്കൽ ഒരു അറുതിവരാതിരിക്കുമോ? അമ്മയ്ക്കു നമസ്കാരം. സതിയേയും ഞാൻ ഓർക്കുന്നു. രാത്രിയിൽ കിടക്കുമ്പോൾ സതിയുടെ വായന ഇവിടെവച്ചും കേൾക്കാം. പരീക്ഷ തീർന്നു സ്ഥിതിക്ക്, വായനയ്ക്കു പകരം ഇപ്പോൾ പാട്ടായിരിക്കും. വരുമ്പോൾ ഞാൻ സതിക്ക് ഒരു സമ്മാനം വാങ്ങിക്കൊണ്ടു വരും. എന്താണെന്നു പറയുകയില്ല. അമ്മയ്ക്കു വീണ്ടും നമസ്കാരം.

സ്വന്തം പുത്രൻ വാസു."

(സതി ഗൽഗദകണ്ഠയായാണ് കത്തു വായിച്ചു തീർക്കുന്നതു്. ഇതിനകം അമ്മയുടെ വൃദ്ധനേത്രങ്ങൾ നിറഞ്ഞുകഴിഞ്ഞു. അതുകണ്ട് സതി അവരുടെ കണ്ണുനീർ ഒപ്പി അവരെ ആശ്വസിപ്പിക്കാനെന്നവണ്ണം കെട്ടിപ്പിടിക്കുന്നു. വാസ്തവത്തിൽ സ്വന്തം വികാരത്തിൽനിന്നും രക്ഷപ്പെടുവാൻവേണ്ടി മാത്രമാണ് അവൾ അതു ചെയ്യുന്നതു്.)

അമ്മ: എത്ര ഇല്ലില്ലെന്നു പറഞ്ഞാലും ദൈവം ഒണ്ടു കുഞ്ഞേ.

സതി: വാസുവണ്ണനു് എന്തൊക്കെയായാലും, തന്നത്താൻ ഒരു വിശ്വാസം വന്നല്ലോ. അതുമതി.

അമ്മ: കമലമ്മ എന്തേ? അപ്രത്തു് ആരേം കാണുന്നില്ലല്ലോ.

സതി: കുളിപ്പുരയിൽ കാണും. എന്തുവേണം വടക്കേലമ്മയ്ക്കു്?

അമ്മ: കുളിപ്പുരേ മറേറ സാറിന്റെ മൂളലു കേട്ടല്ലോ?

സതി: (അന്യഥാഭാവത്തോടെ) ആഃ ആക്കറിയാം, എവിടെപ്പോയെന്നു്!

അമ്മ: എന്റപ്പാ! —മുതുക്രത്തെന്ന കേട്ടിട്ടേയൊള്ളൂ!

(അമ്മ പോകുന്നു. സതി വീണ്ടും ചിന്താകുലയാകുന്നു.

കണ്ണങ്കര, കൂളിമുറിയിൽനിന്നെന്നവണ്ണം ഒരു മൂളിപ്പാട്ടോടുകൂടി വരുന്നു. സതി അസുഖകരമായ ഒരു നോട്ടത്തോടെ പോകുന്നു.

കണ്ണങ്കര മുറുവശത്തുകൂടി അകത്തുപോയി തോർത്തുംമറും ഇട്ടിട്ട്, ഒരു ചീപ്പുമായി പ്രവേശിക്കുന്നു. കണ്ണാടി ഇല്ല. എവിടെ എന്നു തിരക്കുന്നു.

കമലമ്മ ഒട്ടുവിൽ കണ്ണാടിയുമായി പ്രവേശിച്ചു കണ്ണാടി പിടിച്ചു കൊടുക്കുന്നു.)

കമലമ്മ: ഈ ബാലാപ്പാർട്ടൊക്കെ നടിക്കുന്നതുതന്നെ. ഓ, നോക്കിയാട്ടെ, നെഞ്ചാകെ നരച്ചു.

കണ്ണങ്കര: ഉം, ഭണ്ഡമുണ്ട്...ങ്ഹാ, ഇതോ?—ഒരെണ്ണം! അതു ഭാഗ്യനരയല്ലേ്യാ...അയ്യോ, നോവുന്നു, പിഴല്ലേ!

കമലമ്മ: ഇല്ല, വച്ചേക്കാം അവനെ അവിടെ! (പിഴുതു് ഉടമസ്ഥനെ സാക്ഷിയാക്കി ദൂരെക്കളയുന്നു.)

(രണ്ടുപേരും ചിരിക്കുന്നു.)

കണ്ണങ്കര: മൂച്ചാണെങ്കിൽ ഇവരുടെ തലയിൽനിന്നും പറിച്ചെടുക്കും, ഒന്നിനുപകരം പത്തു്!

കമലമ്മ: ഓ, നമ്മളല്ലെങ്കിലും വയസ്സി—

കണ്ണങ്കര: അതേ, വയസ്സുചെന്ന വടി തോളേലുമായി! (കമലമ്മയുടെ മൂക്കിനുപിടിച്ചു മുഖമിട്ടു് ഉലയ്ക്കുന്നു.)

കമലമ്മ: (ദേഷ്യംനടിച്ചു്) കണ്ണാടി പിടിച്ചാട്ടെ. എനിക്കിവിടെ കൊഞ്ചിക്കൊണ്ടിരിക്കാൻ നേരമില്ല. ഞാൻ പോയി കാപ്പി കൊണ്ടുവരാം.

(കമലമ്മ പോകുന്നു. പോയിക്കഴിയുമ്പോൾ കണ്ണങ്കര എതിർവശത്തുകൂടി അകത്തേക്കു് എത്തിനോക്കുന്നു. കാലടിശബ്ദം വീണ്ടും കേൾക്കുമ്പോൾ ധൃതിയിൽ പഴയ സ്ഥലംപിടിക്കുന്നു. കമലമ്മ ഒരു പലകപ്പുറത്തു കാപ്പിപ്പാത്രവും കപ്പുകളും സാസറിൽ ഉപ്പേരിയും മറു

മായി വരുന്നു. എല്ലാം സ്റ്റേജിന്റെ മദ്ധ്യത്തു കിടക്കുന്ന മേശമേൽ വയ്ക്കുന്നു. കണ്ണങ്കര ഉപ്പേരി തിന്നുന്നു. കമലമ്മ കാപ്പി ഒഴിക്കുന്നു.)

പരീക്ഷേടെ വല്ലതും ആകാറായോ?

കണ്ണങ്കര: ഇനിയും എട്ടുപത്തു ദിവസംകൂടി വേണ്ടിവരുമെന്നാ തോന്നുന്നതു്. എന്നോ വരട്ടെ—

കമലമ്മ: എന്നാലും പേപ്പറിൽ വന്നുകണ്ടേ എന്റെ വയറ്റിലെ കത്തലടങ്ങൂ. ഭാഗ്യദോഷികളുടെ കായ്ക്കുമല്ലോ.

കണ്ണങ്കര: നിങ്ങൾക്കെന്തിലാ പിന്നെ വിശ്വാസം? സൂര്യൻ ഉദിച്ചുവരുന്നു കണ്ടാലും ചോദിക്കും, (അനുകരിച്ചുകൊണ്ടു്) ഇതു സൂര്യൻതന്നെയാന്നോ!

കമലമ്മ: ഭാഗ്യവാന്മാക്കു വരുന്നതെല്ലാം ഭാഗ്യമാണെന്നതോന്നും; ഞങ്ങൾക്കു നേരേ മറിച്ചാ—

കണ്ണങ്കര: ഭാഗ്യോം ഭാഗ്യക്കേടുമൊന്നുമല്ലിതു്. ക്ഷമായിരിക്കി വേല ചെയ്യുതാ. നിങ്ങൾക്കു് അതു വല്ലതുമറിയാമോ? ന്യൂലുവാതന്നതിന്റെ പിറുപിറുപ്പു് ഇനിയും തീന്നിട്ടില്ല.

കമലമ്മ: പിറുപിറുപ്പല്ല സാറേ. നമ്മളു വിചാരിച്ചപ്പോലൊക്കെ ഒത്തുവരുകയാണെങ്കിൽ അതിനു നാം കരുതിവച്ചേക്കണ്ടായോ?

കണ്ണങ്കര: വേറാക്കും കരുതലില്ല്യോ? നിങ്ങളുമാത്രം ഒരു കരുതലുകാരി! മറെറാള്ളവന്റെ കൈയിൽ കാശൊണ്ടാരുന്നതുകൊണ്ടു സംഗതി സാധിച്ചു.

കമലമ്മ: ആ കാശെന്താ എനിക്കു കൊള്ളത്തില്ല്യോ? വണ്ടി വള്ളത്തേലും കേറും വള്ളം വണ്ടിയേലും കേറും.

(വാസുദേവന്റെ അമ്മ ഓടിക്കിതച്ചു പ്രവേശിക്കുന്നു.)

അമ്മ: കമലമ്മേ! കമലമ്മേ! അറിഞ്ഞില്ലേ്യാ? രണ്ടു മരണം!

കമലമ്മ: ആരു വാസൂൻറമ്മേ? എവിടെ?

അമ്മ: അതാ റെയിൽപ്പാലമില്ലേ്യാ. കാറു പാലത്തേച്ചെന്നൊരിടി. തെറിച്ചു താഴെ തീവണ്ടിപ്പാതയിൽ വീണു. പത്തുനൂറടി താഴ്ചയല്ലേ്യാ. അവിടെക്കെടന്നു പൊട്ടിത്തെറിച്ചു്, ആ പ്രദേശം മുഴുവൻ തീയാന്നു്!

കമലമ്മ: ആരുടെ കാറു്? തമ്മിൽ കൂട്ടിയിടിച്ചോ?

അമ്മ: നമ്മടെ തോട്ടംമൊതലാളിയില്ലേ്യാ. അങ്ങേരുടെ കാറാ. അയാളുതന്നെ റൈവുചെയ്തോണ്ടു വരുവാരുന്നു. കൂടെ പടിഞ്ഞാറെ തങ്കച്ചിവീട്ടിലെ സുന്ദരിത്തങ്കച്ചീം.

കണ്ണങ്കര: അയ്യോ, രണ്ടുപേരും മരിച്ചോ?

അമ്മ: ഇനി ചേഴിപ്പൊന്നുമില്ലെന്നു്. ആ മഹാപാപിത്തങ്കച്ചി പൊറകി ഇരുന്നോണ്ടു തുക്കുമൊന്തകൊണ്ടു് അയാടെ തലയ്ക്കടിച്ചെന്നാ പറേന്നതു്. ആരു കണ്ടു!

കമലമ്മ: അവക്കു കിറുക്കൊണ്ടോ?

അമ്മ: അവക്കു പിന്നെ ബോധമൊള്ളവളാന്നോ? പണ്ടാരാണ്ടോ അവരാതംചെയ്തു് കൊറെ കാശൊണ്ടാക്കീട്ടൊണ്ടെന്നവച്ചു്—അവളു് അയ്യാളെ കൊല്ലാൻ വേണ്ടി ചെയ്തതാ.

കമലമ്മ: മഹാപാപീ! അവക്കു വേറെ മക്കളുമൊള്ളവളല്ലേ്യാ.

കണ്ണങ്കര: ഒരു മകളേയുള്ളു. ഡാൻസുകാരി.

അമ്മ: ഡാനസൊക്കെ ഇനി അങ്ങനെതന്നെ. വയററിലൊണ്ടെന്നാ പറേന്നതു്. അതും ഇയ്യാളുതന്നാ.

തള്ളേം മോളേം വേണം, അവന്ക്. മഹാപാപി! അത്രംപോരാഞ്ഞു് അവനിപ്പം വേറെ എങ്ങാണ്ടും ഒണ്ടു് അടവു്. അതാരിക്കും ഇവള കൊന്നതു്... മഹാപാപികള്! ദൈവമില്ലെന്നാ ഇവരുടെയൊക്കെ വിയാരം...ഞാൻ എല്ലാരോടും ചെന്നു പറയട്ടു്...

(ധൃതിയിൽ പോകുന്നു. കേട്ട സംഭവത്തെപ്പറ്റി ചിന്തിച്ചുകൊണ്ടു രണ്ടുപേരും മിണ്ടാതെ നില്ക്കുന്നു. അസുഖകരമായ ഒരു മൗനം. പെട്ടെന്നു് അകത്തു് അടക്കിയ ഒരു ഓക്കാനം കേൾക്കുന്നു. പുറകേ ഒന്നുകൂടി. കമലമ്മ ഒന്നു ഞെട്ടുന്നു.)

കമലമ്മ: സതീ! എന്താ നിനക്കു്? സതീ! സതീ!

(അകത്തുനിന്നു് പ്രതിശബ്ദമില്ല. കമലമ്മ ഉള്ളിലേക്കുപോയി സതിയേയും പിടിച്ചുകൊണ്ടു വരുന്നു.)

(വരുന്നവഴിയിൽ) എടീ, എന്താ നിനക്കു്? എന്താണെന്നു പറയെടീ!

കണ്ണാക്കര: ക്ലാവുള്ള പാത്രത്തിൽ വെള്ളമോ മറേറാ കുടിച്ചോ?

കമലമ്മ: (അങ്കലാപ്പോടെ) കുടിച്ചോ മോളേ? കാര്യം പറയെടീ! മനസ്സിനു പിടിക്കാത്തതു വല്ലതും കഴിച്ചോ?

(സതി വീണ്ടും ഓക്കാനിക്കുന്നു. അല്പം അകന്നുനിന്ന കമലമ്മ പെട്ടെന്നു് ഓടിച്ചെന്നു വയറു തടവിനോക്കുന്നു. "ചതിച്ചോ ഭഗവാനേ!" എന്നൊരു വിളിയോടുകൂടി പുറകോട്ടു മാറുന്നു. ശരീരം മേശമേൽ അടിച്ചു് പാത്രങ്ങളെല്ലാം കിലുകിലാരവത്തോടെ താഴെ വീണു പൊട്ടിച്ചിതറുന്നു.)

(കർട്ടൻ)

രംഗം ആറ്

[അതേ സ്ഥലം. ഒരു മേശയും ഒന്നരണ്ടു കസേരകളും. മേശപ്പുറത്ത് ഒരു മരുന്നുകുപ്പിയും ഒരു ഗ്ലാസ്സിൽ പകുതി ഒഴിച്ചുവെച്ച മരുന്നും ഇരിക്കുന്നു.

കമലമ്മ മേശയുടെ അടുത്തു നില്ക്കുകയാണു്. സതി അല്പം അകലെ, ഒരു കസേരയുടെ പുറകിൽ പിടിച്ചുകൊണ്ടു നില്ക്കുന്നു. രണ്ടുപേരും തമ്മിൽ ഒരു ഏറ്റുമുട്ടൽ നടന്നുകൊണ്ടിരിക്കുകയാണു്.]

സതി: (ദൃഢസ്വരത്തിൽ) ഞാൻ തെറ്റുകാരിതന്നെ. സമ്മതിച്ചു. എന്തു ശിക്ഷവേണമെങ്കിലും സഹിച്ചോളാം. പക്ഷേ, പൂവങ്ങലെ വസുന്ധരേടെക്കുട്ടി മരിക്കാൻ എനിക്കു വയ്യാ.

കമലമ്മ: അവൾ മരിച്ചെന്നുവച്ചു്? എല്ലാരും അങ്ങനെ മരിക്കണമെന്നുണ്ടോ?

സതി: മരിക്കത്തില്ലെന്നു് അമ്മയ്ക്കു നിശ്ചയമാണോ?

കമലമ്മ: (അക്ഷമയായി) ഇപ്പം കച്ചീട്ടു് എഴുതിത്തരാനൊന്നും ആരെക്കൊണ്ടും ഒക്കത്തില്ല.

സതി: അപ്പോൾ ഞാൻ മരിക്കുന്നെങ്കിൽ മരിച്ചോട്ടെന്നു്. എന്നാലും അമ്മയ്ക്കു് അമ്മയുടെ അവസ്ഥയാവലുതു്.

കമലമ്മ: എനിക്കിത്തിരി ദണ്ഡമുണ്ടെടീ. പാട്ടപെട്ടതു വെറുതെയാക്കാൻ എനിക്കിത്തിരി ദണ്ഡമുണ്ടു്.

സതി: അപ്പോൾ അമ്മ പാട്ടപെട്ടതു് അമ്മയ്ക്കുവേണ്ടിയാ; അല്ലാതെ എനിക്കുവേണ്ടിയല്ല?

കമലമ്മ: (സകല ക്ഷമയും നശിച്ചു്) എടീ, മയ്യാദയ്ക്കു ഞാൻ പറയുന്നു: നീ ഇതു കൂടിക്കുന്നോ ഇല്ലിയോ?

സതി: (അല്പം ഒന്നു സംശയിച്ചുനിന്നതിനുശേഷം ധൈര്യം അവലംബിച്ചു്) ഇല്ല.

കമലമ്മ: എന്റെ തരവഴിയെടുത്തേ നീ അടങ്ങത്തുള്ളൂ?

സതി: (പൂർവ്വാധികം ക്രൂസലില്ലായ്മയോടെ) എന്തുവാ അതു എടുക്കാൻ? കൂടിക്കുന്നതും കൂടിക്കാത്തതും എന്റെ കായ്യം; അതു ഞാൻ സൗകര്യംപോലെ ചെയ്യും.

കമലമ്മ: (ഭീഷണിയോടെ അടുത്തുചെന്നു കൈക്കുപിടിച്ചു വലിച്ചുകൊണ്ടു്) വാടീ, ഇവിടെ. ഇവിടെ വാടീ—

സതി: (കൈ ശക്തിയോടെ വെട്ടിവിടുവിച്ചുകൊണ്ടു്) എന്റെ കൈയ്യുനിന്നു വിടാൻ. ഇന്നലെത്തപ്പോലെ തുടങ്ങിയാൽ—ഇനി ഞാൻ അടികൊള്ളത്തില്ല, പറഞ്ഞേക്കാം.

കമലമ്മ: (അതിപ്പിന്റെ ഉറപ്പുകണ്ടു് ധൈര്യം കുറഞ്ഞു്) അപ്പോൾ നീ കൂടിക്കത്തില്ല, അല്ലേ്യാ?

സതി: ഇല്ല, ഇപ്പോൾ കൂടിക്കുന്നില്ല.

കമലമ്മ: (പിൻവാങ്ങി) നിന്റെ വിധിയെടീ, ഭാഗ്യദോഷീ; നിന്റെ വിധി.

സതി: ഞാൻ അനുഭവിച്ചുകൊള്ളാം.

കമലമ്മ: എന്നു നീ പറഞ്ഞാൽ പോരല്ലോ. എനിക്കുകൂടി തോന്നണ്ടായോ?

സതി: വേണ്ടാ. ഇത്രേംകാലം തോന്നിയതൊക്കെ മതി.

കമലമ്മ: (വീണ്ടും കലികയറി) സതീ, നീ എന്തൂട്ടോ ആയിപ്പോയെന്നൊന്നും ഞാൻ കൂട്ടാക്കത്തില്ല. നിന്നെ ചോറുതന്നു വളത്തിയതെങ്കിൽ, നിന്നെ അനുസരിപ്പിക്കാനും എനിക്കറിയാം.

സതി: എല്ലാവരും ചോറുകൊടുത്തുതന്നെ മക്കളെ വളത്തുന്നതു്; പുല്ലും വെള്ളവും കൊടുത്തല്ല.

കമലമ്മ: എല്ലാരും വളത്തിയപോലാന്നോടീ ഞാൻ നിന്നെ വളത്തിയതു്?

സതി: കുറച്ചെങ്കിലും കുറഞ്ഞെങ്കിലേയുള്ളൂ.

കമലമ്മ: ഛടി നന്ദികെട്ട നായേ—

സതി: കോപിക്കുന്നതെന്തിനാ? അമ്മ വളന്നതുപോലാണോ ഞാൻ വളന്നതു്?

കമലമ്മ: ഞാൻ കൊച്ചുകളീക്കൽ പുരുഷോത്തമപ്പണിക്കരുടെ മകൾ; നീയോ?

സതി: അമ്മതന്നെ പറ. ഞാൻ ആരുടെ മകളാ?

കമലമ്മ: അതു നീ അറിയാതിരിക്കുകയാടീ ഭേദം.

സതി: അല്ല, എനിക്കറിയണം. എന്തുകൊണ്ടാ അങ്ങനെ ആയതെന്നും അറിയണം.

കമലമ്മ: നീ കണക്കു പറയുവാണോ?

സതി: ആണെന്നതന്നെ വച്ചോ. അമ്മയും മകളുംതമ്മിലുള്ള കണക്കു്. ചിലപ്പോൾ അതും പറയേണ്ടിവരും.

കമലമ്മ: നിനക്കു പറഞ്ഞാലെന്താ? നീ കാളേജിൽ പോയി കണക്കു പഠിച്ചവളല്ലേ്യാ. അതാ ഞാൻ കാണിച്ച തെറ്റു്.

സതി: എന്താ, കൊച്ചുകളീക്കൽ പുരുഷോത്തമപ്പണിക്കരുടെ കൊച്ചുമകൾക്കു കാളേജിൽ പോകാൻ യോഗ്യതയില്ലേ? സത്യവതി പഠിച്ചതോ?

കമലമ്മ: അവടച്ഛനെറക്രുട്ടാണോടീ, കാൽക്കാശിനു ഗതിയില്ലാത്ത നിന്റച്ഛൻ?

സതി: എന്റച്ഛൻ എന്തുകൊണ്ടു് കാൽക്കാശിനു ഗതിയില്ലാത്തവനായിപ്പോയി? അതാണു ഞാൻ ചോദിക്കുന്നതു്. ഞാൻ പറഞ്ഞോ കാൽക്കാശിനു ഗതിയില്ലാത്തവനായിരിക്കണം എന്റെ അച്ഛനെന്നു്?

കമലമ്മ: (സ്വരം പതറി) സതീ, നെനക്കെന്തൊടീ

ഇന്നു്? ഭ്രാന്തുപിടിച്ചോ? ഗുരുത്തക്കേടും പറഞ്ഞുതുടങ്ങിയോടീ, നീ?

സതി: (മുഖം ചൂണ്ടിക്കാണിച്ചു്) അമ്മ എന്താണീ കാണിക്കുന്നതു്?—ഒരമ്മയ്ക്കു ചെയ്യാവുന്നതാണോ?

കമലമ്മ: അതിനും ഞാനാണോടീ പെഴച്ചതു്, മഹാപാപീ!—ഗുരുത്തദോഷീ! നിന്നെ രക്ഷിക്കാൻ നോക്കുന്നതാണോ എന്റെ തെറ്റു്? നീ ഒരു മകളായിട്ടിരുന്നെങ്കിൽ എനിക്കീ ചെയ്യരുതാത്തതു ചെയ്യേണ്ടിവരുമോടീ?

സതി: (ഇളക്കമില്ലാതെ) ഇല്ല. ഞാൻ ഒരു മകളല്ലാതായി; അമ്മ അമ്മയുമല്ലാതായി. ഇനി ഇപ്പോൾ എന്തു നോക്കാനാണു്? ഒന്നും നോക്കാനില്ല. അതുകൊണ്ടാണു ഞാൻ ചോദിക്കുന്നതു്. എത്രയോ നാളായി ചോദിക്കണം ചോദിക്കണമെന്നു വിചാരിക്കുന്നു. അമ്മയെന്തുകൊണ്ടു് കാൽക്കാശിനു ഗതിയില്ലാത്തവനെ എന്റെ അച്ഛനായിട്ടെടുത്തു?

കമലമ്മ: (മകളുടെ വാദത്തിന്റെ അപ്രതീക്ഷിതത്വം കണ്ടു് അമ്പരന്നു) അപ്പോൾ നിന്റെ അനുവാദത്തോടുകൂടി വേണോ ഞാൻ കല്യാണം കഴിക്കാൻ?

സതി: എന്റനുവാദം വേണ്ടാ. അതൊക്കുകയുമില്ല. എന്റെ അമ്മാവന്മാരുടെ അനുവാദം വാങ്ങിച്ചോ?

കമലമ്മ: എനിക്കിഷ്ടമുള്ള കാര്യം ചെയ്യാൻ എനിക്കു് ആരുടേയും അനുവാദം വേണ്ടാ.

സതി: വേണ്ടാ. അമ്മ തന്നിഷ്ടപ്രകാരം ചെയ്യു. അതു് അമ്മയുടെ അവകാശം. പക്ഷേ, എന്റെ അവകാശംകൂടി അമ്മ നോക്കിയോ?

കമലമ്മ: നിന്റെ അവകാശമോ? നിന്റെ അവകാശം

എന്താ? നീ അന്ന ജനിക്കാൻ പിന്നെയും രണ്ടുകൊല്ലം ഉണ്ടായിരുന്നല്ലോടീ!

സതി: മൂത്തമ്മാവൻ, അമ്മയുടെ കല്യാണത്തിനു് എല്ലാം ഏർപ്പാടുചെയ്തിട്ടു്—പന്തലുപോലും ഇട്ടിട്ടു്—ഒന്നോ രണ്ടോ ദിവസത്തിനു മുൻപു് അമ്മ അച്ഛനുമായി ഒളിച്ചോടി അല്ലേ?...വല്യച്ഛൻ എല്ലാം എന്നോടു പറഞ്ഞു...അമ്മ നിൽക്കു, ഞാൻ പറയട്ടെ...അങ്ങനെ ആക്ഷേപിക്കപ്പെട്ട, ഉപേക്ഷിക്കപ്പെട്ട, എന്റെ അച്ഛനാകാനിരുന്ന ആ മനുഷ്യൻ ഇന്നെവിടെയാണെന്നറിയാമോ?

കമലമ്മ: എവിടെയായാലെനിക്കെന്താ? കണ്ടവന്റെയൊക്കെ കാര്യം തിരക്കിനടക്കുകയാണോ എന്റെ തൊഴിൽ?

സതി: അല്ല; എന്നാൽ ഞാൻ തിരക്കി അറിഞ്ഞു. അദ്ദേഹം ഡൽഹിയിലാണു്. ആയിരത്തിൽ കൂടുതൽ ശമ്പളമുള്ള ഒരു ഉദ്യോഗസ്ഥനാണു്—

കമലമ്മ: അയാടെ ഭാര്യയ്ക്കും മക്കൾക്കും കൊള്ളാം.

സതി: മക്കൾക്കും കൊള്ളാം—അല്ലേ? അദ്ദേഹത്തിന്റെ മൂത്തമകൾ ഇന്നു് ഏതു നിലയിലായിരിക്കും? ആ നില എനിക്കു കിട്ടാനുള്ളതല്ലേ? എനിക്കു കിട്ടാൻ വേണ്ടിയല്ലേ എന്റെ അമ്മാവന്മാർ ശ്രമിച്ചതു്? അതെന്റെ അവകാശമല്ലേ അമ്മേ?

കമലമ്മ: ഇതാണോ നീയിപ്പം പറഞ്ഞുകൊണ്ടുവരുന്നതു്? അവനും കള്ളുകുടിയനായിരുന്നെങ്കിലോ? അവൻ കാറു കേറി ചത്തിരുന്നെങ്കിലോ?

സതി: എന്തിനാ അമ്മ മുട്ടാത്തക്കം പറയുന്നതു്. അങ്ങനാണോ സാധാരണ നടക്കാറു്? ഇനി കാറുകേറി

ചത്താലും വീട്ടുകാർ കാണുമല്ലോ. ഇന്നെനിക്കു വീട്ടിൽ കേറാമോ? വല്യമ്മാവനെന്താ എന്നോട്ട് ഇത്ര വിരോധം? പന്തിയിൽനിന്ന് എന്താ എന്നെ പിടിച്ചിറക്കിയതു്? അമ്മയുടെ പ്രവൃത്തികൊണ്ടല്ലേ?

കമലമ്മ: അപ്പോൾ ഞാൻ നിന്റെ അമ്മയായിപ്പോയതാണോ കുഴപ്പം?

സതി: അല്ലേ?—അമ്മയല്ലേ എന്നെ നശിപ്പിച്ചതു്? ഓർത്തുനോക്കു. അമ്മയല്ലേ എന്റെ കുടുംബം കളഞ്ഞതു്?—എന്റെ ബന്ധുക്കളെ കളഞ്ഞതു്?—എന്റെ ഭാവി നശിപ്പിച്ചതു്? അതും അമ്മയുടെ സ്വാർത്ഥത്തിനുവേണ്ടി—തല്ക്കാല സന്തോഷത്തിനുവേണ്ടി—അല്ലേ അമ്മേ?

കമലമ്മ: അപ്പോൾ ഇതാണു് ഇത്രയുംകാലത്തെ കഷ്ടപ്പാടിന്റെ ഫലം. ഞാൻ വെറും സ്വാർത്ഥി; തല്ക്കാല സന്തോഷംമാത്രം നോക്കുന്നവൾ; നിന്നെ നശിപ്പിച്ചവൾ—അല്ലേ?

സതി: പിന്നാരാണു് അമ്മ?—അമ്മതന്നെ പറയൂ—

കമലമ്മ: ഞാൻ ഒരു മഠയി; ഒരു കഴുത; പാമ്പിനു പാലു കൊടുത്തവൾ; തിരിഞ്ഞുകടിക്കുന്ന പട്ടിയെ വളർത്തിയവൾ—

സതി: ശരി, സമ്മതിച്ചു. ഞാൻ പാമ്പു്; തിരിഞ്ഞുകടിക്കുന്ന പട്ടി—അമ്മയോ? അമ്മ ആരാ? അതു പറയൂ—

കമലമ്മ: (സങ്കടത്തോടെ) ഞാൻ ഒരു തെറ്റുചെയ്തു—ശരിതന്നെ. അതിനു് ഈ ചെയ്തതൊന്നും പോരായോ പ്രായശ്ചിത്തം? എന്റെ തല്ക്കാലസന്തോഷം നോക്കാനാരുന്നെങ്കിൽ, എടീ, പട്ടുമെത്തമേൽ കൊണ്ടുതാമസിപ്പിക്കാൻ ആളുണ്ടായിരുന്നു—കല്യാണം

കഴിച്ചതന്നെ. ഞാൻ പോകാഞ്ഞതു് എന്താ? ആരെപ്രതിയാ? ഈ പതിനഞ്ചുകൊല്ലമായി കാവി യുടുക്കാതെതന്നെ ഞാൻ സന്യസിച്ചതെന്തിനാ? എടീ, ഈ ജോലി കിട്ടുന്നതുവരെ ഞാൻ എങ്ങനാ നിന്നെ വളത്തിയതെന്നു് നെനക്കറിയാമോ?

സതി: എനിക്കറിയാം; അറിഞ്ഞോണ്ടുതന്നാ പറഞ്ഞതു്. ഇഡ്ഡലിവിറ്റു്—അല്ലേ?

കമലമ്മ: പറഞ്ഞപ്പം അങ്ങ തീന്നു. തിന്ന പാത്രംപോലും മെഴക്കാൻ പടിച്ചിട്ടില്ലാത്ത ഞാൻ ഇടങ്ങഴിയും രണ്ടിടങ്ങഴിയും അരിയാട്ടി, ഒരു കുട്ടനിറച്ചു് ഇഡ്ഡലി ഉണ്ടാക്കി, തന്നത്താൻ തലയിൽ പിടിച്ചുവച്ചു്, ചമ്പക്കട പെൺപള്ളിക്കൂടത്തിൽ നട്ടുച്ചവെയിലത്തു് ചുമന്നുകൊണ്ടുചെന്നു്, ഉച്ചയൂണില്ലാത്ത സാറമ്മാക്കും പെങ്കുട്ടികൾക്കും വിറ്റു്—അങ്ങനാ നിനക്കു് പാലും ചോറും സില്ക്കുപാവാടേം പടപ്പുസ്തകോം ഒക്കെ ഞാൻ മേടിച്ചതന്നതു്. നീ വാസുന്റമ്മയോടു് ഒന്നു ചോദിച്ചുനോക്കു്—കൊച്ചുകളീക്കലെ ഒരു പെണ്ണിനെപ്പോലെതന്നെയല്ലിയോ നിന്നെ ഞാൻ വളത്തിയതെന്നു്.

സതി: സില്ക്കുപാവാടയും പടപ്പുസ്തകവുമാകുമ്പോൾ, കൊച്ചുകളീക്കലെ പെണ്ണാവുകയില്ല. എന്റെ നിലയെന്താ ഇന്നു്? എന്റെ മതിപ്പെന്താ ഇന്നു്? എന്റെ ഭാവിയെന്താ ഇന്നു്? എന്റെ അമ്മയാരാ?—അച്ഛനാരാ?

കമലമ്മ: നീ ഒരു മകളായല്ല, ഒരു പെണ്ണായിട്ടാ സംസാരിക്കുന്നതെന്നു പറഞ്ഞല്ലോ. ഒരു പെണ്ണായിട്ടു് ചോദിക്കുവാ—ഞാൻ ചെയ്തതെറ്റു്, എന്റെ മന

സ്സിനിണങ്ങിയ ഒരു പുരുഷനെ സ്വീകരിച്ചതാണോ? അതിനു് എനിക്കു് അവകാശമില്ലിയോ?

സതി: ഉണ്ടു്; സമ്മതിച്ചു. അമ്മയുടെ ജീവിതം നിശ്ചയിക്കാൻ അമ്മയ്ക്കു് അവകാശമുണ്ടു്. ആ അവകാശം അമ്മ ഉപയോഗിച്ചു. അങ്ങനെ ഉപയോഗിച്ച അമ്മയ്ക്കു്, അതേ അവകാശംതന്നെ എനിക്കു് തരാതിരിക്കാനും അവകാശമുണ്ടോ?

കമലമ്മ: ഒരമ്മയ്ക്കു് മകളെ നേരെനടത്താൻ അവകാശമില്ലേ?

സതി: പെങ്ങളെ നേരേനടത്താനുള്ള അവകാശം അമ്മ ആങ്ങളമാക്കു കൊടുത്തോ? മക്കളുടെ ഭാവി നോക്കിച്ചെയ്യാനുള്ള അമ്മമാരുടെ ചുമതല അമ്മ നോക്കിയോ? ഇതുരണ്ടും നോക്കാത്ത അമ്മയ്ക്കു്, എന്നോടു് ഈ അവകാശം ചോദിക്കാൻ എന്തർഹത? എന്തെങ്കിലും അർഹതയുണ്ടോ അമ്മേ?

കമലമ്മ: (കർശനമായി) തന്തയില്ലാത്ത ഒരു കൊച്ചിനേം തൂക്കിക്കൊണ്ടു നടക്കാനാണോ നിനക്കും അവകാശം വേണ്ടതു്? അതാണോ നിനക്കും ഞാൻ സമ്മതിച്ചുതരേണ്ടതു്?

സതി: തന്തയില്ലാതെ മക്കളുണ്ടാകത്തില്ല.

കമലമ്മ: എന്തേ നിന്റെ കൊച്ചിന്റെ തന്ത?

സതി: എനിക്കു വേണമെങ്കിൽ ആ നിമിഷം എന്റെ ക്രൂടെക്കാണും.

കമലമ്മ: എന്നിട്ടാണോ അയാളു് കൈമലത്തിക്കാണിച്ചതു്?

സതി: അമ്മയോടല്ലേ? എന്നോടു കാണിക്കത്തില്ല. അയാളുടെ അപ്പുറത്തുള്ളവൻ കാണിക്കത്തില്ല.

കമലമ്മ: (സംഭ്രമത്തോടെ) അപ്പോ നിന്നെ കല്ല്യാണം കഴിക്കുമോ? എന്നു പറഞ്ഞോ നിന്നോട്?

സതി: നൂറുവട്ടം പറയും.

കമലമ്മ: ഒരിക്കലും പറയത്തില്ല. തീർച്ചയായും പറയത്തില്ല. പറഞ്ഞാൽ പിന്നെ...ഇല്ല; പറയത്തില്ല.

സതി: അമ്മയ്ക്കെന്താ ഈ പരിഭ്രമം? പറയത്തില്ലെന്ന് അമ്മയ്ക്ക് എങ്ങനെ അറിയാം?

കമലമ്മ: ഇല്ല, പറയത്തില്ല; പറയാനൊക്കുകയില്ല. എങ്ങനെ പറയും അയാൾം?

സതി: എന്തുകൊണ്ടു പറയത്തില്ല? അമ്മയോട് വേറെ വല്ലതും ഏറ്റിട്ടുണ്ടോ?...ഉണ്ടോ അമ്മേ?

കമലമ്മ: (കലികയറി) എടീ, നിന്റെ ക്രാസ്സുവിസ്താരമൊക്കെ കുറെ ക്രൂടിപ്പോണു. (ഒരു കസേര വലിച്ചെടുത്തു) കൊന്നുകളയും നെഷേധീ നിന്നെ ഞാൻ.

സതി: എന്തിനാ? ഒരു മത്സരക്കാരിയെ ഒഴിക്കാനോ? ഇതാണോ അമ്മ പറഞ്ഞ സ്വാർത്ഥത? ഈ മകളെയാണോ അമ്മ ഇഷ്ടലിവിറ്റു വളർത്തിയതു്? ഇപ്പോൾം ഒരു പുരുഷനുവേണ്ടി അവളെ കൊല്ലാൻ അമ്മയ്ക്കു മനസ്സുണ്ടു്—അല്ലേ, അമ്മേ?

കമലമ്മ: (വിറച്ചുകൊണ്ടു്) മിണ്ടരുതെന്നാ പറഞ്ഞതു്. മിണ്ടിപ്പോകരുതു്! രണ്ടും നിശ്ചയിച്ചാ ഞാൻ നില്ക്കുന്നതു്. ഒറ്റയടിക്കു് ഉറക്കിക്കളയും!

സതി: (അടുത്തുചെന്നു്) എങ്കിൽ അടിച്ചുകൊള്ളണം അമ്മേ. ഞാൻ ഒന്നും പറകയില്ല. ഇന്നലെ അടിച്ചില്ലേ? മുമ്പേ അടിക്കാൻ ഓങ്ങിയില്ലേ? പക്ഷേ, ഇപ്പോൾം ഞാൻ തടയത്തില്ല. നിലവിളിക്കപോലുമില്ല. ഒന്നുമാത്രം: അടിച്ചുകൊല്ലണം. എന്നാലേ അമ്മയുടെ പ്ലാൻ ഫലത്തിലാവൂ.

കമലമ്മ: എന്റെ പ്ലാൻ നിന്നെ കൊല്ലാനാരുന്നു—അതു നിനക്കോടീ? അതിനാണോ നിന്നെ പതിനെട്ടുവയസ്സുവരെ കാറും വേലും തട്ടിക്കാതെ വളർത്തിയതു്? അതിനോടീ?

സതി: അല്ലല്ല; എന്നെ നന്നാക്കാൻ. എന്നെ എളുപ്പത്തിൽ നന്നാക്കാൻവേണ്ടിയാണു് അമ്മ കണ്ണുകരയെ ഇവിടെ കയറ്റിയതു്; അതിനുവേണ്ടിയാണു് അയാളെ എന്റെ രണ്ടാമച്ഛനാക്കിയതും. ഇപ്പോൾ അങ്ങേക്കുവേണ്ടി അമ്മ എന്നെ കൊല്ലാൻ നില്ക്കുന്നു. അമ്മതന്നെ എന്നെ കൊല്ലണം.

കമലമ്മ: അതിനും ഞാൻ മടിക്കുന്നവളല്ലെടീ. നിന്നെയും കൊല്ലും. ഞാനും ചാവും. എന്നാലും നിന്റെ താന്തോന്നിത്തരം ഞാൻ സമ്മതിക്കത്തില്ല.

സതി: അതെനിക്കറിയാം. അമ്മ അതിനും മടിക്കത്തില്ല. അമ്മയും മകളും!—ഒരാണിനുവേണ്ടി കടിപിടികൂടുന്നു. (പരിഹാസപൂർവ്വം ചിരിച്ചുകൊണ്ടു്) അമ്മയും മകളും!—എന്തു ബന്ധമില്ലാത്ത കടലാസ്മറ! അതു കീറിക്കളഞ്ഞപ്പോൾ—രണ്ടു മൃഗങ്ങൾ; അല്ലേ അമ്മേ? കമലമ്മയും സതിയും. ഒരുത്തി വയസ്സി; അതുകൊണ്ടവൾക്കു് തഞ്ചമില്ല; ഒരുത്തി ചെറുപ്പക്കാരി; അതുകൊണ്ടവൾക്കു തഞ്ചമുണ്ടു്—അല്ലേ അമ്മേ?

കമലമ്മ: (അടിക്കാനുള്ള തള്ളൽ എല്ലാ ശ്രമംകൊണ്ടും അമർത്തിയിട്ടു്—എങ്കിലും കസേര താഴെയിട്ടു് അടിച്ചുകൊണ്ടു്) എന്റെ ഈശ്വരാ!! എന്റെ ഈശ്വരാ!!

സതി: അമ്മ കലിതുള്ളണ്ടാ. അമ്മയ്ക്കു് എന്നോടു് ദാക്ഷിണ്യമില്ലെങ്കിലും എനിക്കു് അമ്മയോടുണ്ടു്. ഞാനയാളെ അമ്മയ്ക്കു തന്നേക്കാം. എനിക്കു വേണ്ടാ.

അമ്മയെക്കരുതിമാത്രമല്ല. ഞാൻ അയാളെ...അവനെ...പിശാചിനെപ്പോലെ വെറുക്കുന്നു—പിശാചിനെപ്പോലെ. പിശാചാണവൻ! ഒരബദ്ധം എനിക്കു പറ്റി. എന്റെ അത്യാഗ്രഹംകൊണ്ട്. ഭർത്താവാക്കാനല്ല. എങ്ങനേയും പരീക്ഷ പാസ്സാകാൻ ഞാൻ ആഗ്രഹിച്ചു. ആ ദുരാഗ്രഹം എന്നെ വശംകെടുത്തി. അല്ലെങ്കിൽ...അല്ലെങ്കിൽ...കടിച്ചെങ്കിലും അവനെ ഞാൻ കൊന്നേനെ. (പെട്ടെന്ന് നിശ്ചയം കൈക്കൊണ്ട് മേശയ്ക്കടുത്തുചെന്ന് ബാക്കിയുള്ള മരുന്നു ക്രൂടിഗ്ലാസ്സിൽ ഒഴിച്ചുകൊണ്ട്) ഇതാ അമ്മേ, ഞാൻ കുടിക്കാൻ പോണു. അമ്മ പറഞ്ഞിട്ടല്ല; അവന്റെ സന്താനത്തെ ചുമക്കാൻ മനസ്സില്ലാത്തതുകൊണ്ട്... (കുടിക്കുന്നു.)

കമലമ്മ: (ഇടയ്ക്കു തടഞ്ഞുകൊണ്ട്) കുടിക്കരുത്...മുഴവൻ കുടിക്കരുത്...സതീ! മോളേ!

(കമലമ്മ ഓടിവന്ന് അവളെ പിടിക്കുന്നു. സതി അതിനകം മുഴവൻ കുടിക്കുന്നു.)

സതി: എന്താ? മുഴവൻ കുടിക്കണം. അസുരവിത്താണു്. മുഴവനും വേണം.

കമലമ്മ: ചതിച്ചോടീ, നീ. ആപത്തല്ലേടീ, മോളേ? കുറച്ചു വെള്ളംകൂടി കുടി. (ഓടി അകത്തുപോയി ഒരു ഗ്ലാസ്സിൽ കുറെ വെള്ളം കൊണ്ടുവന്നു നീട്ടുന്നു.)

സതി: വേണ്ടാ. അമ്മ പേടിക്കണ്ടാ. വിഷം കുടിച്ചാലും ഞാൻ ചാകത്തില്ല. എനിക്കതു ധൈര്യമുണ്ടിന്നു്.

കമലമ്മ: പെണ്ണേ, ഇതു കുടി. കുടിക്കാനാ പറഞ്ഞതു്. ഇതു കുടി—കുടി—

(ബലം പ്രയോഗിച്ചു് കുറെ കുടിപ്പിക്കുന്നു. കൊച്ചപ്പിപ്പിള്ള ധൃതിയിൽ പ്രവേശിക്കുന്നു. അമ്പതുകഴിഞ്ഞ ഒരു വയസ്സനാണു് കൊച്ചപ്പിപ്പിള്ള.)

കൊച്ചുപ്പിപ്പിള്ള: കണ്ണങ്കരസ്സാറ് ഇങ്ങോട്ട വന്നോ, എന്തോ?

കമലമ്മ: ആര്? എവിടെനിന്ന വരുന്ന നിങ്ങൾ?

കൊച്ചുപ്പിപ്പിള്ള: ട്യൂട്ടോറിയക്കാളേജീന്ന്. അവിട്ത്തെ പ്യൂണുസും വാച്ചറും ഒക്കെയാ കൊച്ചുപ്പിപ്പിള്ള.

സതി: എന്താ കൊച്ചുപ്പിപ്പിള്ളേ, വന്നതു്?

കൊച്ചുപ്പിപ്പിള്ള: ങാ, കുഞ്ഞിനറിയാമല്ലോ. കുഞ്ഞേ, കൊല്ലത്തുന്ന് പോൺ വന്ന, കണ്ണങ്കരസ്സാറിനു്. സാറിൻെറ പായ്യുസ്സു് സുകമില്ല.

കമലമ്മ: ഭാര്യയോ?

കൊച്ചുപ്പിപ്പിള്ള: ഓ. ആശുപത്രീ കെടക്കയാ. ദീനം പാരിച്ചതുകൊണ്ടാരിക്കും പോൺ വിളിച്ചതു്.

സതി: കൊച്ചുപ്പിപ്പിള്ള പൊയ്ക്കോ. ഇവിടെ വരുന്നെങ്കിൽ പറഞ്ഞേക്കാം.

കൊച്ചുപ്പിപ്പിള്ള: പറയുമ്പം ഒരു കായ്യംക്കൂടെ ശ്രത്തിക്കണം. മാനജരദ്ദേം പ്രത്യേം പറഞ്ഞു. അങ്ങോട്ട പോണേലും തുക്ഷിച്ചോണം. ജാമ്യം ഇല്ലാതെ, പോലീസുകാരുടെ വായിച്ചെന്ന ചാടരുതു്.

സതി: ജാമ്യമോ?—എന്തിനു്?

കൊച്ചുപ്പിപ്പിള്ള: കുഞ്ഞറിഞ്ഞില്ല്യോ? സി. ഐ. ഡി. റിപ്പോർട്ട പോയതുംപ്രകാരം ചെലപ്പം സാറിനെ അറസ്റ്റ് ചെയ്തേക്കുവെന്നു്. ചോദ്യപ്പേപ്പറിൻെറ കേസിനു്.

സതി: അതിനു് എന്തു കേസു്?

കൊച്ചുപ്പിപ്പിള്ള: വെളീലായതിനേ—?

കമലമ്മ: (സംസാരിക്കാൻ മനഃസാന്നിദ്ധ്യം കിട്ടിയപ്പോൾ) അതു്... അതു്... കേസായോ? എങ്ങനെ?

കൊച്ചുപ്പിപ്പിള്ള: എങ്ങനാകാണ്ടിരിക്കും? ഒന്നിനോ രണ്ടിനോ മറേറാ ആണോ കൊടുത്തത്? കഴിഞ്ഞാണ്ടിലേ ഞാമ്പറഞ്ഞതാ...

കമലമ്മ: കഴിഞ്ഞാണ്ടിലും—?

കൊച്ചുപ്പിപ്പിള്ള: അഞ്ചാറുകൊല്ലമായി വച്ചുനടത്തുന്നു. കാളേജ് അങ്ങനല്ലേ്യാ കേറിയതു്. എന്നാ മറെറാള്ളവനു് രണ്ടു തുട്ടു് ക്രൂട്ടലു തന്നുകള—അതില്ല. അപ്പഴേ ഞാൻ മനതിക്കണ്ടു. പൊട്ടനെ ചെട്ടി ചതിച്ചാ ചെട്ടിയേ ദൈവം ചതിക്കുമെന്നു്.

സതി: അപ്പോഠം എല്ലാവർക്കും കൊടുത്തോ കൊച്ചുപ്പിപ്പിള്ളേ? വെളീലുള്ളവക്കും കൊടുത്തോ?

കൊച്ചുപ്പിപ്പിള്ള: പത്തുരുപാവച്ചങ്ങു് കച്ചോടം വിററില്ലേ്യാ. അതുകൊണ്ടല്ലേ്യാ പരീക്ഷം അങ്ങു് ക്യാൻസലുചെയ്തതു്.

സതി: ങ്ഹേ! പരീക്ഷയും ക്യാൻസൽചെയ്തോ?

കൊച്ചുപ്പിപ്പിള്ള: കുഞ്ഞറിഞ്ഞില്ലേ്യാ? ഇന്നത്തെ പത്രത്തിലുണ്ടല്ലോ. പടിച്ചതൊക്കെ ഇനി ഒന്നൂടെ പടിച്ചാലേ പണി പറ്റൂ!

സതി: (അടിപറിഞ്ഞു്) ഭഗവാനേ! അതും പോയോ!

കൊച്ചുപ്പിപ്പിള്ള: ഞാനൊറങ്ങട്ടെ കുഞ്ഞേ. അപ്പം വരുന്നേ പറഞ്ഞേക്കണേ. കൊല്ലത്തു് ആശുപത്രീ... ആസന്നമാ—(പോകുന്നു.)

(അമ്മയും മകളും ഒന്നുംപറയാൻ ശക്തരല്ലാതെ അന്യോന്യം നോക്കിക്കൊണ്ടു് ജീവച്ഛവങ്ങളായി നില്ക്കുന്നു. പിന്നെ സതി, മനസ്സുറിയാതെന്നോണം, ഏകാന്തത തേടി, അകത്തേക്കു പോകുന്നു. കമലമ്മ ഒരു കസേരയിൽ ഞെരുങ്ങിവീഴുന്നു. അവരുടെ മുഖത്തു് നാനാവികാരങ്ങൾ കുരുക്ഷേത്രയുദ്ധം നടത്തുകയാണു്.

അല്പം കഴിഞ്ഞു് കണ്ണുകര പ്രവേശിക്കുന്നു. ഭ്രമിക്കുപോലും നോവാ

Reg. No. 3273
KIDANGAKKUZHI, VENGANOOR P.O.

തെയാണ് കണ്ണങ്കരയുടെ നടപ്പ്. ഒരു അഭയാർത്ഥിയുടെ നിസ്സഹായത ആ മുഖത്തുണ്ട്.

കണ്ണങ്കരയെ കാണുമ്പോൾ, കമലമ്മ, പിശാചിനെ കണ്ടാലെന്ന വണ്ണം ഉറിച്ച കണ്ണുകളോടെ എഴുന്നേല്ക്കുന്നു. കമലമ്മയുടെ ഭാവം കണ്ട് കണ്ണങ്കരയും അടുക്കാതെ അല്പം അകലെത്തന്നെ നില്ക്കുന്നു.)

കമലമ്മ: (ശാന്തയായി) ഇനി...ഇനി എന്തുവേണം? ഈ വീട്ടിനകത്തുകടി തീവയ്ക്കണോ?

കണ്ണങ്കര: ഒന്നു പറഞ്ഞുകൊള്ളട്ടെ, കമലം.

കമലമ്മ: ഒന്നും പറയണ്ടാ; ഇങ്ങോട്ടു കടക്കുകയുംവേണ്ടാ.

കണ്ണങ്കര: നിങ്ങൾക്കു വേണ്ടെങ്കിലും എനിക്കു വേണമല്ലോ.

കമലമ്മ: (ദേഷ്യത്തിൽ) എന്തുവേണം നിങ്ങൾക്കിനി?

കണ്ണങ്കര: വീണമരത്തേൽ ഓടിക്കേറരുതു കമലം.

കമലമ്മ: ഓഹോ—അപ്പോൾ വീണതു നിങ്ങളാ—?

കണ്ണങ്കര: നിങ്ങൾക്കുവേണ്ടി പോലീസിനെ ഒളിച്ചുനടക്കുകയാണ് ഞാനെന്നോർക്കണം.

കമലമ്മ: എനിക്കുവേണ്ടി—അല്ലേ? പത്തുരൂപാവച്ചു കച്ചവടം വിറ്റതും എനിക്കുവേണ്ടി? എന്നോടു നൂറുരൂപാ വാങ്ങിച്ചതും എനിക്കുവേണ്ടി?

കണ്ണങ്കര: അവർ എന്നെ ചതിച്ചതാണു കമലം. എന്റെ കൈയിൽനിന്നും അവർ മോഷ്ടിച്ചു. നിങ്ങളെ മാത്രമേ ഞാൻ കരുതിയുള്ളൂ. ഈശ്വരനാണെ സത്യം! എന്റെ കമലത്തിനാണെ സത്യം!

കമലമ്മ: സത്യം...സത്യം...അതിനിനി എന്തുകൂടി വേണം? എത്ര രൂപാ, എത്രയണ, എത്ര പൈസ? പറയണം!

കണ്ണങ്കര: എനിക്കൊരാപത്തു വരുമ്പോൾ ഇങ്ങനാണോ കമലം?

കമലമ്മ: പിന്നെയും നിങ്ങൾക്കാ ആപത്തു്!

കണ്ണങ്കര: നാം രണ്ടുപേരും ആപത്തിലാണു്. നമ്മൾ മാത്രമേയുള്ളൂ നമുക്കു് അന്യോന്യം.

കമലമ്മ: ഇനിയും സഹായോംകൊണ്ടു വരുവാണോ? കുറച്ചുകൂടി സഹായിക്കാനുണ്ടു്—അല്ലേ? എന്നെക്കൂടി രണ്ടാക്കണം?

കണ്ണങ്കര: അപ്പോൾ സതിയുടെ കാര്യം—ഞാൻ പിഴച്ചതല്ലെന്നു പറഞ്ഞാൽ വിശ്വസിക്കത്തില്ല? (ശകുതിയോടെ) നിങ്ങൾതന്നെയല്ലേ കമലമ്മേ, വാസുനെ പ്രതി ഒരിക്കൽ അവളെ അടിച്ചതു്? അല്ലെങ്കിൽ എന്തിനാ നിങ്ങളന്നു പെണ്ണിനെ അടിച്ചതു്? എന്തിനാ അവൻ കയ്യോടെ നാടുവിട്ടതും?...ആ ഒറപ്പൊറങ്ങാടി—മിണ്ടാപ്പൂച്ച—അവൻ ആരാണെന്നാ പുള്ളി?

കമലമ്മ: (വഴക്കുപറയാൻപോലും ശകുതിയില്ലാതെ) സമ്മതിച്ചു. നിങ്ങൾ ഒന്നും ചെയ്തില്ല. എല്ലാം ഞങ്ങളുടെ കുറ്റം. സമ്മതിച്ചു. വാദിക്കാൻ വയ്യാ. ഇനിയെങ്കിലും എന്നെ വെറുതേ വിടുമോ ദയവുചെയ്തു്?

കണ്ണങ്കര: ഞാൻ പൊയ്ക്കോളാം. നേരേ ജയിലിലേക്കുതന്നെ പൊയ്ക്കോളാം. നിങ്ങൾക്കുവേണ്ടി കഴുകിൽ കയറുന്നതിനും ഞാൻ ഒരുക്കമാണു്. പക്ഷേ, ചെയ്യാത്തതു ചെയ്തെന്നു വിശ്വസിക്കരുതേ! (കൈയ്യുപിടിച്ചുകൊണ്ടു്) നിങ്ങളെങ്കിലും എന്നെ വിശ്വസിക്കണം.

കമലമ്മ: (ഖിന്നയായി) ഇനിയും കാണുമല്ലോ ഇതുപോലെ സാധുക്കൾ നാട്ടുനീളേ. അവിടെ എവിടെങ്കിലും പൊയ്ക്കൂടെ? ചെറുപ്പവും തീർന്നില്ലല്ലോ... (മുഖത്തു ദുഷ്ടിയുറപ്പിച്ചുകൊണ്ടു്) ആഹാ, ആ മുഖഭാവം!—ആ നോട്ടവും പുഞ്ചിരിയും! ഇതൊന്നും ഒരു

KUDARAKKUZHI, VENGANOOR P.O.

മിടുക്കാണെന്നു് കരുതരുതു്—സാധുക്കളെ കളിപ്പിക്കരുതു്.

കണ്ണൻകര: ഞാനെന്തുവേണം, കമലമ്മയെ വിശ്വസിപ്പിക്കാൻ? എന്തുവേണം? പറയൂ! കല്യാണം നടത്തണോ? ഈ കേസൊന്നുതീർന്നാൽ—അന്നു നടത്താം—അന്നു്!

(കമലമ്മ, വാക്കുകൾക്കതീതമായ വികാരത്തള്ളലിൽപെട്ടു് ഒന്നും പറയാതെ, ജ്വലിക്കുന്ന കണ്ണുകൾകൊണ്ടു് കണ്ണൻകരയെ നോക്കി നിശ്ചലയായി നില്ക്കുന്നു. വികാരം ഒട്ടൊന്നു നിയന്ത്രണാധീനമാകുമ്പോൾ—)

കമലമ്മ: ഒരു കാര്യം മറന്നു. നിങ്ങളുടെ ഭാര്യ സുഖക്കേടു കൂടുതലായി ആശുപത്രിയിൽ കിടക്കുന്നു. കൊല്ലത്തു്. ഫോൺ വന്നു. ഒരാൾ ഇവിടെവന്നു പറഞ്ഞു.

(ഇത്തവണ ഞെട്ടുന്നതു് കണ്ണൻകരയാണു്. ആയുധം പിടിച്ചുപറിക്കപ്പെട്ട കൊള്ളക്കാരനെപ്പോലെ, ദയനീയമാണു് അയാളുടെ മുഖം. ഒന്നും പറയാൻ ശക്തനാകുന്നില്ല.)

(അഗാധമായ ആത്മനിന്ദയോടെ) ഈ വായ്കൊണ്ടു മട്ടളംകൊട്ടുന്നവനെയാണല്ലോ ഞാൻ വിശ്വസിച്ചതു്! ഈ നാട്ടിൽ ഇത്രയുംകാലം താമസിച്ചിട്ടു്—ഇവനെയെല്ലാം ഇത്രയും മനസ്സിലാക്കിയിരുന്നിട്ടു്—ഈ നാടകക്കാരന്റെ വലയിൽ ഞാൻ വീണുപോയല്ലൊ...(ഗൽഗദത്തോടെ) ഈശ്വരാ, എന്റെ അധഃപതനത്തിനു് ഒരിക്കലും ഒരവധി ഇല്ലിയോ?—അടിത്തട്ടില്ലാത്ത കുഴിയിലേക്കാണോ നീ എന്നെ തള്ളിയിട്ടതു്?

കണ്ണൻകര: (ആ മനസ്താപംകണ്ടു് ഹൃദയംനൊന്തു്) കമലമ്മേ, ഞാൻ കള്ളനാണു്; വഞ്ചകനാണു്. നിങ്ങൾക്കതു മനസ്സിലായി. ഞാൻ, ദാ, പോവുകയാണു്. മേലാൽ ഒരിക്കലും ഇവിടെ വരുകയില്ല. കേസുചെല

വിനു് കുറച്ചു ശ്രുപാക്രൂടി വേണമായിരുന്നു. ഇനി ത
ന്നാലും വേണ്ടാ. ഞാൻ, ഭാ, പോണു. (പോകാൻ
തുടങ്ങുന്നു) ഒരുപക്ഷേ, സ്റ്റേഷനിലേക്കായിരിക്കാം.
ഇനി തമ്മിൽ കണ്ടില്ലെന്നു വരാം. അതുകൊണ്ടു പ
റയുന്നു. നിങ്ങളെ ഞാൻ വഞ്ചിക്കണമെന്നു വിചാരി
ച്ചിട്ടില്ല.

കമലമ്മ: ഇല്ല. ശരിതന്നെ.

കണ്ണകുര: കള്ളനു് സത്യം പറയാൻ വാക്കുകളില്ല. സ
ത്യം പറഞ്ഞാലും കള്ളമായിപ്പോകും.

കമലമ്മ: അതും വാക്കുകളുടെ കുറ്റം—

കണ്ണകുര: കുറ്റമല്ല, വാക്കുകളുടെ പ്രതികാരം.

കമലമ്മ: എന്തെങ്കിലുമാകട്ടെ—

കണ്ണകുര: ഒരു മിനിട്ടുകൂടി—

കമലമ്മ: മറെറാരുത്തി ആശുപത്രിയിൽ ചാകാൻകിട
ക്കുന്നു. അവരെ കാണണ്ടേ—അവസാനമായിട്ടെ
ങ്കിലും?

കണ്ണകുര: എൻെറ ഭാര്യ: ശരിതന്നെ—എൻെറ ഭാര്യ.
അവസാനമായി കാണാനായിരിക്കും വിളിക്കുന്നതു്.
പക്ഷേ,—ഞാൻ പോകുന്നില്ല.

കമലമ്മ: എന്തിനു പോകുന്നു—മരിക്കുന്നവരെ കാ
ണാൻ?—ജീവിക്കുന്നവർ ധാരാളമുള്ളപ്പോൾ?

കണ്ണകുര: അതു ദുഷ്ടനാണു ഞാൻ. അല്ലെന്നുപറഞ്ഞിട്ടു്
വിശേഷമില്ല. പക്ഷേ, കമലമ്മേ, നിങ്ങൾ പേരുദോ
ഷം കേൾപ്പിച്ചതു് നിങ്ങൾ ചീത്തയായതുകൊണ്ടാ
ണോ?

കമലമ്മ: അതുപോലെ നിങ്ങളും ചീത്തയല്ല, സമ്മ
തിച്ചു.

കണ്ണകുര: ഞാൻ ചീത്തയാണെങ്കിൽ, എന്നെ ചീത്തയാ

ക്കിയതാണു്. ഞാൻ സ്ത്രീകളെ വഞ്ചിച്ചിട്ടുണ്ടെങ്കിൽ, എന്നോടും വഞ്ചിച്ചിട്ടുണ്ടു്.

കമലമ്മ: വഞ്ചിക്കുന്നവനു് വഞ്ചനയല്ലാതെ പിന്നെന്തുകിട്ടണം?

കണ്ണങ്കര: എന്നെ വഞ്ചിച്ചതിനുശേഷമേ ഞാൻ വഞ്ചിച്ചിട്ടുള്ളൂ, കമലമ്മേ!

കമലമ്മ: (തീക്ഷ്ണതയോടെ) ഞാൻ വഞ്ചിച്ചിട്ടുണ്ടോ നിങ്ങളെ?

കണ്ണങ്കര: എന്നെ ആരാണോ വഞ്ചിക്കരുതാത്തതു്, ആ അവർതന്നെയാണു് എന്നെ ആദ്യം വഞ്ചിച്ചതു്... എന്റെ ഭാര്യ.

കമലമ്മ: നിങ്ങളുടെ ഭാര്യയോ?

കണ്ണങ്കര: (വികാരലോലനായി) ഹേ കമലമ്മേ. എന്റെ ഇരുപത്തഞ്ചാംവയസ്സിൽ, എന്റെ എല്ലാ നന്മകളോടുംകൂടിയാണു് ഞാൻ ഒരുത്തിയെ സ്നേഹിച്ചതു്. ഏഴുകൊല്ലക്കാലം ഞാൻ ഒരേ ഒരു മനസ്സോടുകൂടി സ്നേഹിച്ചു. വിവാഹവും കഴിച്ചു. എന്നിട്ടു്... എന്നിട്ടു്...

കമലമ്മ: എന്നിട്ടു്?

കണ്ണങ്കര: വിവാഹംകഴിഞ്ഞതിന്റെ മൂന്നാംദിവസം എന്റെ കൈയിൽ ഒരെഴുത്തു വന്നുചേർന്നു. അവളുടെ അമ്മാവന്റെ മകന്റേതു്. അയിടയ്ക്കുതന്നെ എഴുതിയതു്. അതിൽ അവരൊന്നിച്ചുകഴിച്ച ഒരു രാത്രി വർണ്ണിച്ചിരുന്നു. കൈയും കൈയും ചേർത്തു് മാറും മാറും ചേർത്തു്... ഏഴുകൊല്ലക്കാലം എന്നെ സ്നേഹിച്ചവർ—

കമലമ്മ: ഇതൊക്കെ എന്തിനു് എന്നോടിപ്പോൾ പറയുന്നു?

കണ്ണൻകര: എനിക്കറിഞ്ഞുകൂടാ. ഒരുപക്ഷേ, ഒരിക്കലും ഇനി കാണാനൊക്കത്തില്ലെന്നു പേടികൊണ്ടായിരിക്കാം... ഞാൻ തിരുവനന്തപുരത്തു വന്നയിടയ്ക്ക് സിവിൽസപ്ലൈസിൽ ഒരു നല്ല ജോലിക്കു ഞാൻ ശ്രമിച്ചിരുന്നു. എന്റെ ശ്രമത്തിന്റെ വഴികൾ ഓരോ ഘട്ടത്തിലും, എന്റെകൂടെത്താമസിച്ച് ഒന്നിച്ചുണ്ട് ഒന്നിച്ചുറങ്ങിക്കഴിഞ്ഞിരുന്ന എന്റെ ഉറ്റചെങ്ങാതിയോടു പറയുമായിരുന്നു. ഒടുവിൽ ഉത്തരവായപ്പോൾ—ജോലി അയാൾക്കു്. (കലിയോടെ) അന്നു ഞാൻ നിശ്ചയിച്ചു, പെണ്ണിനേയും വിശ്വസിച്ചുകൂടാ; ആണിനേയും വിശ്വസിച്ചുകൂടാ—

കമലമ്മ: അതിന്റെ ഫലം ഭൂരിഭാഗവും ഇപ്പോൾ അനുഭവിക്കുന്നതു ഞങ്ങൾക്കും—അല്ലേ?

കണ്ണൻകര: ശരിയാണു്; നിങ്ങളോടു ഞാൻ... പക്ഷേ, കമലമ്മേ—

കമലമ്മ: എന്തിനാണു് ഇനിയും കള്ളം പറഞ്ഞുതുടങ്ങുന്നതു്?

കണ്ണൻകര: ഞാൻ കള്ളനാണു്. ദുഷ്ടനാണു്. ഇനിയും ഞാൻ കള്ളവും വഞ്ചനയും കാണിച്ചേക്കാം. പക്ഷേ, കമലമ്മേ, ഈ പറയുന്നതു സത്യമാണു്. ഇനി ഞാൻ ഒരിക്കലും നിങ്ങളെ കാണാൻ വരുകയില്ല. എന്റെ മരണമൊഴിയാണെന്നതന്നെ വിചാരിച്ചുകൊണ്ടു നിങ്ങളെ ഞാൻ...

കമലമ്മ: (ഇടയ്ക്കുകയറി തടഞ്ഞുകൊണ്ടു്) ആ വാക്കു പറയരുതു്. ഞാൻ എല്ലാം സഹിച്ചു. ക്ഷമിച്ചു. പക്ഷേ, എന്തിനു്, പോകുന്നപോക്കിൽ ഈ കള്ളംകൂടി—(ഒന്നാറിച്ചു്) കള്ളമല്ലേ സാർ, അതു്? ഈ അവസരത്തിലെങ്കിലും സത്യം പറയൂ. ഞാൻ... ഞാൻ...

നാടകം കാണുകയായിരുന്നില്ലേ? ദൈവത്തെ ഓർത്തു സത്യം പറയൂ!

(കണ്ണുകരമറുപടി ഒന്നും പറയാതെ പോക്കറ്റിൽനിന്നും കുറെ നോട്ടുകൾ എടുത്തു് എണ്ണുന്നു.)

കണ്ണുകര: തൊണ്ണൂറഞ്ചു്...(ശ്രുപാ മേശപ്പുറത്തുവച്ചു്) നിങ്ങളോടു വാങ്ങിച്ച പണം. ബാക്കി ഞാൻ മരിക്കുന്നതിനു മുമ്പു് ഇവിടെ എത്തിക്കാം, പിന്നെ...നിങ്ങൾ തന്നിട്ടുള്ള സ്നേഹം...അതു ഞാൻ...

(അവസാനമായെന്നോണം ഒന്നു നോക്കിയിട്ടു് തിരിഞ്ഞുനടക്കുന്നു. മറയാറാകുമ്പോൾ കമലമ്മ തിരികെ വിളിക്കുന്നു.

കമലമ്മ: ഇതാ—ഒന്നു നില്ക്കൂണം.

(കണ്ണുകര തിരികെ വരുന്നു.)

(ശ്രുപാ തിരികെ കൊടുത്തു്) ഇതുകൂടി ഇരിക്കട്ടെ... കേസിന്റെ ചെലവിനു്—

(കണ്ണുകര അറച്ചറച്ചു് വാങ്ങിക്കുന്നു. ഒരു വിങ്ങലോടെ തിരികെ നടക്കുന്നു. കമലമ്മ സങ്കീർണ്ണവികാരങ്ങളോടെ നോക്കിനില്ക്കുന്നു. അവർ നേഴ്സുതിന്റെ തുമ്പുകൊണ്ടു് മുഖംപൊത്തുന്നു.)

(കർട്ടൻ)

രംഗം ഏഴ്

[കമലമ്മയുടെ വീട്ടിലെ അകത്തെ മുറി. ഒരു കട്ടിലും ഒരു ചൂരൽമേശയും ഒന്നരണ്ടു സ്റ്റൂളുകളും ഒരു കാൻവാസ്സ് കസേരയും.

സതി കട്ടിലിൽ ഉരുണ്ടുപിരണ്ടു് കിടക്കുന്നു. ഇടയ്ക്കിടെ അടക്കിയ ശബ്ദത്തിൽ നിലവിളിക്കുന്നുമുണ്ടു്.

വാസുദേവന്റെ അമ്മ കട്ടിലിൽ ചേർന്നിരുന്നു് സതിയെ തഴുകുകയും സാന്ത്വനപ്പെടുത്തുകയും ചെയ്യുന്നു.

കമലമ്മ സതിയുടെ കാല്ക്കൽ, പകുതി മരവിച്ചു് ഇരിക്കുകയാണു്. സതിയുടെ ഓരോ വിളിയും ഓരോ കുത്തുപോലെ അവർക്കേല്ക്കുന്നുണ്ടു്.]

സതി: ഹയ്യോ...ഹയ്യോ...

അമ്മ: കരയാതെ മക്കളെ. കരഞ്ഞാ വേദന ക്രൂരം. അനങ്ങാതെ കെട. വടക്കേലമ്മ തടവിത്തരാം.

സതി: സഹിക്കാൻ വയ്യാ വടക്കേലമ്മേ. കരച്ചിൽ അടക്കുന്തോറും അറിയാതെ കരഞ്ഞുപോകുന്നു.

അമ്മ: എന്നാലും കമലമ്മേ, ഈ കടുംകൈ നീ കാണിച്ചുകളഞ്ഞല്ലോ. ഒരു വാക്കു് എന്നോടു മിണ്ടാഞ്ഞതെന്താ?...കൊച്ചിനു് വയറ്റിളക്കമാണെന്നല്ലേ്യാ ഞാൻ നിരുവിച്ചതു്.

കമലമ്മ: ഞാൻ പിന്നെ എന്തുവേണം? എന്റെ മകൾം തന്തയില്ലാത്ത കൊച്ചിനേംകൊണ്ടു നടക്കണമെന്നോ?

അമ്മ: അവനോടു പറേണം ചലമ്പാണ്ടു് മൂണ്ടു കൊട്ടക്കാൻ. ആവശ്യം വരുത്തിയേച്ചു് കാലുമാറിയാലക്കൊണ്ടു്—അങ്ങനെ വിടാനൊക്കുമോ?

കമലമ്മ: അയാളു പറേന്നതു് വാസുവാണെന്നാ—

അമ്മ: (ക്ഷോഭത്തിൽ) അവനെപ്പോലെ കണ്ടടം നെരങ്ങിനടക്കുന്നവനാണോ എന്റെ വാസു? നെനക്കു

തന്നെ അറിയാമല്ലോ കമലമ്മേ അവന്റെ സ്വഭാവം. വാസുവാണെന്ന്—എടാ, മഹാപാപീ!

സതി: പിച്ചാത്തി ഒണ്ടാരുന്നെങ്കിൽ അവന്റെ നെഞ്ചത്തു ഞാനൊരു കുത്തുകൊടുത്തേനേ.

കമലമ്മ: ഞാൻ പറയുന്നതു്—എവളു് ഒന്നുമറിയാൻ വയ്യാത്ത കൊച്ചുകുഞ്ഞാണോ? കാളേജിൽ പടിക്കുന്ന ഒരു പെണ്ണുംപിള്ളയല്ലേ്യാ? അവൾക്കറിഞ്ഞുക്കൂടായോ വരുംവരാഴികകളു്?

അമ്മ: ഇപ്പറേന്ന കമലമ്മ ഓർത്തോ വരുംവരാഴികകളു്? കമലമ്മേ, ഞാനൊന്നു ചോതിക്കട്ടു്—നൈക്കടം തുറന്നവച്ചാൽ ഉറുമ്പു കേറുവോ ഇല്ലിയോ?

കമലമ്മ: ആരു തുറന്നവച്ചു?

അമ്മ: ങാ—ഹാ—നീയിവിടെ രായെന്നില്ലാതെ പകലെന്നില്ലാതെ അവനു് കേറാനും എറങ്ങാനും എടം കൊടുത്തിട്ടല്ലേ്യാ ഇങ്ങനെ വന്നതു്? നെറീം കുറീം ഇല്ലാത്തവനാണെന്നു് അപ്പഴേ ഞാൻ പറഞ്ഞതല്ലേ്യാ?

കമലമ്മ: നിങ്ങളു പറഞ്ഞാൽ—എന്റെ കായ്ങ്ങളു് നോക്കാൻ എനിക്കു് ആരെയെങ്കിലും ആശ്രയിക്കണ്ടായോ?

അമ്മ: ആശ്രയിക്കണം. പക്ഷേ, ആളും തരോം നോക്കി വേണം. അല്ലെങ്കി എന്റെ വല്ല്യമ്മാവൻ ചാത്തൻ സേവ നടത്തിയപോലാകും. ആദ്യമൊക്കെ എന്തു നിരുവിച്ചാലും ചാത്തൻ സാതിപ്പിക്കും. പക്ഷേ, വന്നവന്നു്, വല്ല്യമ്മാവൻ എങ്ങനാ ചത്തതെന്നറിയാവോ? വെളിക്കിറങ്ങുന്നതു് തന്നത്താൻ മാറിയിരുന്നു വാരിത്തിന്നാ. അതയ്ക്കു കിറുക്കാരുന്നു. ചാത്തൻ തിരിഞ്ഞുകടിച്ചു. അതാ പറഞ്ഞതു്—ദുഷ്ടന്മാരെ

നമ്പരുതു്. അവരെക്കൊണ്ടു് ഗൊണമൊണ്ടായാലും, അതു് അപ്പഴത്തേക്കേ കാണൂ. അതുകൊണ്ടതന്നെ മേലിൽ നമുക്കു ദൂഷണമൊണ്ടാവുകേം ചെയ്യും.

കമലമ്മ: തത്പം പറയാൻ എളുപ്പം. ഓരോ കായ്ം സാധിക്കേണ്ടപ്പഴാ—

അമ്മ: എന്തുവാ അതുയ്ക്കു വല്ല്യ കായ്ം? എന്റെ വാസൂനോട്ടു പറഞ്ഞാൽ മതിയാരുന്നല്ലോ.

കമലമ്മ: അവനേ തന്നത്താൻ നടക്കാൻ വയ്യാ—

സതി: വാസുവണ്ണനെ അമ്മയ്ക്കു് അല്ലെങ്കിലും കണ്ണുകീറീട്ടൊണ്ടെങ്കിൽ കണ്ടുക്കൂടാ.

കമലമ്മ: വായിക്കൊരടിതരും ഞാൻ, തന്തേലാത്തരം പറഞ്ഞാൽ.

സതി: തന്തേലാത്തരമാണോ?

അമ്മ: അവനെന്തുവാ, കൊമ്പൻമീശയോ അല്ലാക്കു കൊടയോ വല്ലതുമൊണ്ടോ?

കമലമ്മ: എടീ, നിന്നെ ഏക്കംചൊല്ലുമായിട്ടു് വളത്താൻ നോക്കിയതാ എന്റെ തെറ്റു്—

സതി: പിന്നെ വല്ലവരും പറഞ്ഞോ?

കമലമ്മ: എന്റെ മഹാപാപത്തിനു ഞാൻ ആശിച്ചുപോയി നീ മുഖാന്തരം എന്റെ പേരുദോഷം മാറുമെന്നു്—

അമ്മ: അതിനിപ്പം ഇവിടൊന്നും സമ്പവിച്ചില്ലല്ലോ. ഞാനിതൊന്നും ആരോടും പറയാൻപോണില്ല.

സതി: വാസുവണ്ണൻപോലും അറിയല്ലേ വടക്കേലമ്മേ. അറിഞ്ഞാൽ ഞാൻ കിണറ്റിച്ചാടി ചത്തുകളയും.

അമ്മ: നീയൊന്നു കരയാതെ കെട മോളേ. ഇനി ശരീരത്തിന്റെ വേദന മാറിയാൽ മതിയല്ലൊ.

സതി: മാറുന്നില്ലല്ലോ വടക്കേലമ്മേ. ക്രൂടിക്രൂടി വരുന്നു. തലയും കറങ്ങിക്കറങ്ങി വരുന്നു.

അമ്മ: എന്നാ ഇത്തിരി ചൂടുകൂടി വച്ചുതരാം. ഞാൻ കിഴി എടുത്തോണ്ടുവരട്ടെ...(അകത്തേക്കു പോകുന്നു.)

സതി: അയ്യോ...വേണ്ടാ...എന്റെ തൊലിയാകെ പൊള്ളി. ഓ...അയ്യോ...

(അമ്മ കിഴിയുമായി വീണ്ടും പ്രവേശിക്കുന്നു. സതിയെ അവിടവിടെ തടവുന്നു.)

അധികം അമത്തല്ലെ അമ്മേ. പുണ്ണുപോലെ നോവുന്നു.

അമ്മ: ഇല്ല മോളേ...ഇപ്പം മോടെ വേദന പോവും.

കമലമ്മ: ഇന്നുരാത്രികൊണ്ടു് ഭേദമാകും മോളേ. നാളെ ഞാൻ നല്ലനല്ല മരുന്നൊക്കെ കൊണ്ടുത്തരാം.

(കമലമ്മയുടെ ഇളയസഹോദരൻ വേലായുധൻ പ്രവേശിക്കുന്നു. വേഷം വളരെ മാന്യമാണു്. ഇരുനിറത്തിൽ ദൃഢഗാത്രനായ ഒരാളാണു് വേലായുധൻ. വെളുത്തോന്നു്, കണ്ടം രണ്ടു് എന്നാണു മട്ടു്.)

ആരു്? കൊച്ചുവേലുവോ?

വേലായുധൻ: അതേ കമലേച്ചീ, കൊച്ചുവേലുതന്നെ.

അമ്മ: മോളേ, നിന്റെ കുഞ്ഞമ്മാവൻ—നോക്കു്!

(സതി പിടഞ്ഞെഴുന്നേല്ക്കാൻ ശ്രമിക്കുന്നു. പക്ഷേ, കഴിവില്ലാതെ വിളിച്ചുകൊണ്ടു്, വീണ്ടും കട്ടിലിൽ വീഴുന്നു.)

വേലായുധൻ: സതിയോ? എന്താ ഇവിടുക്കു്?...ഇവളങ്ങു വളർന്നുപോയല്ലോ.

അമ്മ: അമ്മാവമ്മാരു വളത്തിയില്ലെല്ലും ഞങ്ങടുക്കു വളരണ്ടായോ!

വേലായുധൻ: അന്നു കണ്ടപ്പോൾ ഇത്രേയുള്ളു—കൊച്ചു പാവാടേം ഉടുത്തു്—

അമ്മ: പിന്നെ കൊല്ലം എട്ടുപത്തു കഴിഞ്ഞതറിഞ്ഞില്ല.

വേലായുധൻ: അതേയതേ. പത്തുകൊല്ലം കഴിഞ്ഞു... എന്താ ഇവിടെക്കു്? എന്താ കമലേച്ചീ?

കമലമ്മ: അവിടെക്കു്—(പരുങ്ങുന്നു.)

അമ്മ: പെണ്ണുങ്ങക്കൊള്ള സുകക്കേടുതന്നെ കുഞ്ഞേ...

വേലായുധൻ: അരുന്ധതിക്കും ഇതുതന്നെ...എന്നും സുഖക്കേടു്...

(സതിയുടെ നിലവിളി.)

ക്ലട്ടലാണെന്നു തോന്നുന്നല്ലോ. ഡോക്ടറെ കാണിച്ചില്ലേ കമലേച്ചീ?

അമ്മ: ബ്രഹ്മാവിനെന്തുവാ ആയുസ്സിനു പഞ്ഞം—അവിടക്കേ ആശുപത്രീ ജോലിയല്ലേ്യാ. എത്ര ഡോക്കിട്ടറമ്മാരു് വേണം.

വേലായുധൻ: അവിടെക്കു് വിളർച്ചയും ഉണ്ടല്ലോ—

കമലമ്മ: അരുന്ധതിക്കു് ഇപ്പോഴും സുഖമുണ്ടോ?

വേലായുധൻ: ഓ, എന്തോന്നു സുഖമാ—

കമലമ്മ: മരുന്നൊന്നും ചെയ്യുന്നില്ലേ?

വേലായുധൻ: അവളങ്ങു വീട്ടിലാ.

അമ്മ: പേറിനോ മറേറാ ആരിക്കും?

വേലായുധൻ: അല്ലല്ല; ഞാനങ്ങു കൊണ്ടുവിട്ടതാ.

കമലമ്മ: ഇനി എന്നു വരും?

വേലായുധൻ: എന്തിനാ വരുന്നതു്?

അമ്മ: അതെന്താ കുഞ്ഞേ?

വേലായുധൻ: ഓ, കഴിയത്തില്ല. ദീനോം ദണ്ഡോം—

കമലമ്മ: അതിനു് അങ്ങുകൊണ്ടു വിട്ടാൽ?—

വേലായുധൻ: വഴക്കും വയ്യാവേലീം—

കമലമ്മ: എന്തോന്നു വഴക്കു്?

വേലായുധൻ: ഒന്നും പറയണ്ടാ. തിരിഞ്ഞാലും പിരി

ഞ്ഞാലും അവർക്കു സംശയമാ. ഓട്ടാപ്പീസ് അവളുടെതാണെന്നുള്ള ഹുങ്കും. വല്യേട്ടനും അവളുടെ സൈഡ് നിന്നോളും.

അമ്മ: അതു പിന്നെ, സ്വന്തംപാർട്ടിയുടെ എളേതല്യോ. (സതിയുടെ അമർത്തിയ നിലവിളി.)

വേലായുധൻ: ചേച്ചീ, ഞാൻ വിവാഹമോചനത്തിനു് കേസ് കൊടുത്തിരിക്കുകയാ—

(കമലമ്മ കിഴി വാങ്ങി തടവുന്നു. അമ്മ അകത്തേക്കു പോകുന്നു.)

കമലമ്മ: പിന്നെ കൊച്ചുങ്ങളോ?

വേലായുധൻ: രണ്ടിനേം ഞാനിങ്ങെടുത്തോളാം.

കമലമ്മ: ഓട്ടാപ്പീസോ?

വേലായുധൻ: ഞാനങ്ങു വിട്ടുകൊടുത്തു.

കമലമ്മ: വല്യേട്ടൻ വഴക്കിനു വന്നില്ലേ?

വേലായുധൻ: ചേച്ചിയെ ഇടിച്ച മോനല്ല്യോ...എൻറെ ടുത്തും വന്നു കൈയും ചുരുട്ടിക്കൊണ്ടു്.

കമലമ്മ: എന്നിട്ടു്—എന്നിട്ടു്?—

വേലായുധൻ: മനസ്സിലിരിക്കട്ടെന്നു പറഞ്ഞു...ചേച്ചീ, ഞാൻ വന്നതെന്തിനാണെന്നറിയാമോ?...ചേച്ചിയേയും സതിയേയും വിളിച്ചുകൊണ്ടുപോകാൻ—

കമലമ്മ: (ഒരു നിലവിളിപോലെ) വിളിച്ചോണ്ടു പോകാനോ? എവിടെ?

വേലായുധൻ: എവിടാ—നിങ്ങളുടെ വീട്ടിൽ.

കമലമ്മ: എനിക്കു വീടേതാ? എനിക്കു കാൽകാശിന്റെ ബാധ്യതപോലും അവിടില്ലല്ലോ.

വേലായുധൻ: ഇല്ലെന്നു വല്യേട്ടനല്ല്യോ പറയുന്നതു്?

കമലമ്മ: നീയും ഒപ്പിട്ടുകൊടുത്തിലേ്യാ ഭാഗപത്രത്തിൽ?

വേലായുധൻ: എൻറെ കായ്യം പറയുന്നതെന്തിനാ?

ഞാൻ അരുന്ധതീടെ പുറകേ നടന്നകാലത്തു്, കല്യാണം നടത്താൻവേണ്ടി, ചേട്ടൻ പറഞ്ഞപോലെ ചെയ്തു. അതിന്റെ പാപം ഞാനിന്നു തീക്കാൻപോകയാ.

കമലമ്മ: എങ്ങനെ?

വേലായുധൻ: അച്ഛൻ പ്രത്യേകം പറഞ്ഞതല്ലേ ചേച്ചിക്കു കിട്ടിയിട്ടുള്ളതു്? ബാക്കി, കുടുംബസ്വത്തിന്റെ ഓഹരി, ചേച്ചിക്കും സതിക്കും കിട്ടാനുള്ളതു് ഞാൻ വാങ്ങിച്ചുതരാം. എന്നേയും കളിപ്പിച്ചിട്ടുണ്ടു് ചേട്ടൻ.

കമലമ്മ: അതിനി ഭാഗപത്രം അസ്ഥിരപ്പെടുത്തിയാലല്ലേ ഒക്കൂ?

വേലായുധൻ: അസ്ഥിരപ്പെടുത്തണം.

കമലമ്മ: ഏയ്, ഞാനിനി അതിനില്ല.

വേലായുധൻ: ങാ—ഹാ, ചേച്ചിക്കു വേണ്ടെങ്കിൽ സതിക്കു വേണമല്ലൊ. വേണ്ടേ സതീ?

സതി: (കരംത്തുകൊണ്ടു്) എന്റെ വേദന ഒന്നു പോയെങ്കിൽ.

വേലായുധൻ: പോകും സതി. കുഞ്ഞമ്മാവൻ നിന്നെ കൊച്ചുകളീക്കലെ അവകാശിയാക്കും, നോക്കിക്കോ. നിന്റെ ഒരൊപ്പുമാത്രം മതി എനിക്കു്—

കമലമ്മ: നീ കാര്യമായിട്ടാണോ കൊച്ചുവേലൂ, പറയുന്നതു്?

(അമ്മ പുതിയ കിഴിയുമായി പ്രവേശിക്കുന്നു. അതുകൊണ്ടു് അവർ സതിയെ തടവുന്നു.)

വേലായുധൻ: പിന്നെ കളിയോ?...സത്യവതി, ചേച്ചിയെ പറഞ്ഞതും ഞാനറിഞ്ഞു ചേച്ചീ...വൈദ്യർ എന്നോടു് എല്ലാം പറഞ്ഞു. ഞാനിന്നു പോകുന്നുണ്ടെങ്കോട്ടു്. പത്തുപറയണം അവളോടും...

അമ്മ: പറയണം കുഞ്ഞേ. ആണുങ്ങളു പറഞ്ഞാലെ അതിനൊരു വെലയുള്ളു.

വേലായുധൻ: അവളെ എങ്ങനെ വളത്തിയതാ ചേച്ചീ. ഞങ്ങളെ രണ്ടുപേരെയും...കൂളിച്ചില്ലെങ്കിൽ തലയിൽ വെള്ളം കോരി ഒഴിക്കും; പിടിച്ചുനിത്തി പല്ലുതേപ്പിച്ചതും; കൊന്നത്തെങ്ങിന്റെ പൊക്കമുള്ള മാവിൽനിന്നും ഞങ്ങൾക്കു മാങ്ങാ എറിഞ്ഞിട്ടതും. ആണുങ്ങളേക്കാളും ഉന്നമാ കമലേച്ചിക്കു്. ഞാലികെട്ടി എറിയുന്നതു കാണണം.

അമ്മ: കുഞ്ഞു് അതൊന്നും മറന്നിട്ടില്ലല്ലോ. കമലമ്മേം പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടു് അതൊക്കെ.

വേലായുധൻ: ഒരുദിവസം എന്നെ കഠിനതടവിനു വിധിച്ചതോക്കുന്നോ ചേച്ചീ?

അമ്മ: തടവിനോ? ജയിലൊണ്ടോ അവിടെ?

വേലായുധൻ: ഒരു മുറിക്കകത്തിട്ടു പൂട്ടിക്കളഞ്ഞു—ഉച്ചയ്ക്കാന്നും തരാതെ.

അമ്മ: അയ്യോ അതെന്തിനാ?

കമലമ്മ: (സ്മരണയിൽനിന്നും ഉണർന്നു്) ഇവൻ പുറപ്പുരയിടത്തിലുള്ള ഒരു കിണറ്റിൽ ചാടാൻപോയി.

(സതിയുടെ നിലവിളി)

അമ്മ: മൂടിലേ്യാ മോളേ? വേറേ കിഴി കൊണ്ടുവരട്ടെ...

സതി: അയ്യോ...വേണ്ടാ...ഇപ്പംതന്നെ പൊള്ളുന്നു...അയ്യോ...

കമലമ്മ: ഒന്നടങ്കു് സതീ! എത്രയോപേക്കു ദിനംവന്നു ഞാൻ കണ്ടിട്ടുണ്ടു്—

(സതി കരച്ചിൽ അമർത്താൻ പരമാവധി ശ്രമിക്കുന്നു.)

അമ്മ: എന്തിനാ കെണറ്റിച്ചാടാൻ പോയതു്?

വേലായുധൻ: ഛേ, അങ്ങനല്ല. കിണറിന്റെ മുകളിൽ കപ്പിയിടുന്ന കഴയില്ലേ? അതിൽക്കൂടി നടക്കാമെന്നു കൂട്ടുകാരെല്ലാംകൂടി ഒരു പന്തായം. ആക്കും വയ്യാ. പിന്നെ ഞാൻ കേറി നടന്നു.

അമ്മ: (ഭയത്തോടെ) പൊന്നുനിന്തിരുവടീ!
(സതി നിവൃത്തിയില്ലാതെ വീണ്ടും നിലവിളിക്കുന്നു.)

വേലായുധൻ: ഇതു കൂട്ടുതലാണെന്നു തോന്നുന്നല്ലോ സതിക്കു്. ഞാൻ പോയി ഡോക്ടരെ വിളിച്ചിട്ടു വരട്ടെ, കമലേച്ചീ?

കമലമ്മ: (അമ്പരന്നു്) വേണ്ടാ, കൊച്ചുവേലൂ. വേണ്ടാ. ഇതു് ഇന്നു രാത്രികൊണ്ടു് അങ്ങു പോകും.

വേലായുധൻ: അപ്പോൾ ചേച്ചി എന്നു വരും എന്റെ കൂടെ?

കമലമ്മ: അതു നമുക്കു് ആലോചിക്കാം. ഏതായാലും സതിക്കു സുഖമാകട്ടെ.

വേലായുധൻ: ഒന്നും ആലോചിക്കാനില്ല. തല്ക്കാലം എന്റെകൂടെ താമസിക്കണം, കേസു തീരുന്നതുവരെ. കേസൊന്നും വേണ്ടിവരുകില്ല. നമ്മൾ എല്ലാംകൂടി ഒന്നിച്ചുനിന്നാൽ ചേട്ടൻ താനേ താഴെ വരും. എന്തുവാ, എല്ലാറ്റിനും ഒരു നീതീം ന്യായോം ഇല്ലിയോ?

അമ്മ: എന്നിട്ടു് ഇതുവരെ കണ്ണും ഇതൊന്നും ഓർത്തില്ലല്ലോ.

വേലായുധൻ: എനിക്കും സുഖമില്ലാതായപ്പോഴാ ചേച്ചിയുടെ ദുഃഖം ഞാനറിയുന്നതു്.

കമലമ്മ: കഴിഞ്ഞതെല്ലാം പോകട്ടെ. എന്തിനിനി അതൊക്കെ പറയുന്നു?

വേലായുധൻ: അപ്പോൾ ഞാൻ വക്കീലിനെ ഒന്നുകൂടി

കണ്ടിട്ടുവരട്ടെ ചേച്ചീ. എനിക്ക് ഉടനെവച്ചേക്കണേ—(സതിയെ നോക്കി) ഡോക്ടറെ വിളിക്കണ്ടായോ?

കമലമ്മ: വേണ്ടാ കുഞ്ഞേ. ഇവിടെ മരുന്നിരിപ്പുണ്ട്.

വേലായുധൻ: കരയാതെകിടക്ക സതീ! കുഞ്ഞമ്മാവൻ ഇപ്പോൾ വരുന്നുണ്ട്. നിന്നെ കൊച്ചുകളീക്കൽ താമസിപ്പിക്കാതെ ഞാൻ അടങ്ങത്തില്ല...(പോകുന്നു.)

സതി: (കരഞ്ഞുകൊണ്ട്) അമ്മേ, ഒറങ്ങാനുള്ള മരുന്നു കുറച്ചുകൂടി താ. വേദന കൂടിക്കൂടിവരുന്നു...

കമലമ്മ: അയ്യോ എപ്പഴമെപ്പഴം കഴിച്ചുകൂടാ, അതു്... ഇന്നു രാത്രികൊണ്ടു പോകും മോളേ. (സന്തോഷത്തോടെ) നിനക്കിനി ബുദ്ധിമുട്ടെന്താ? വീടും ബന്ധുക്കളും നിനക്കു തിരികെ കിട്ടമല്ലോ. ഈശ്വരാ, എനിക്കിനി സുഖമായിട്ടു മരിക്കാം.

സതി: ഓ...എനിക്കു സഹിക്കാൻവയ്യാ...എന്റമ്മേ... എന്റെ പൊന്നമ്മേ!!

അമ്മ: ഒച്ചവയ്ക്കാതെ മക്കളെ. നിനക്കു നല്ലകാലമായിപ്പോയില്ലേ്യാ. വീട്ടിലോട്ടു ചെല്ലുമ്പം നമ്മളു ശ്രുത്തമായിട്ടു വേണ്ടായോ ചെല്ലാൻ...?

സതി: ഈ വേദന ഒന്നു കുറഞ്ഞെങ്കിൽ—

അമ്മ: പെണ്ണുങ്ങളായാ ഈ വേദനയൊക്കെ നമ്മളു സഹിക്കണം. ഇതൊക്കെയാ നമ്മടെ പത്രുക്ഷകളു്. വാസൂനെപ്പെറപ്പം, ഞാൻ കെടന്നു വിളിച്ചതിനു് ഒരുകുത്തു മണ്ണാ അമ്മ വാരി വായിലിടാൻപോയതു്. പതിച്ചിത്തള്ള ഒടനേ കേറി കൈയ്യു പിടിച്ചു... അമ്മ ഏഴ പെറവളാ...

കമലമ്മ: വിളിക്കാതെ എന്റെ പൊന്നുമോളേ. ഇതുക്രുടായേച്ചാൽ പിന്നെന്തുവാ ഗതി? നമുക്കു വീട്ടിൽ

പോകണ്ടായോ? ഞാൻ നഷ്ടപ്പെട്ടത്തിയതെല്ലാം നി നക്കു തിരികെ കിട്ടാൻ പോകയാ. നിൻെറ കുട്ടം ബോം, നിൻെറ സ്വത്തും എല്ലാം. കൊച്ചുവേല പറ ഞ്ഞാൽ അവൻ അതു ചെയ്തേ അടങ്ങു. നമ്മൾം അവ ൻെറക്രടെ പോകുമ്പോ മാനംമര്യാദയായിട്ടു വേണ്ടാ യോ പോകാൻ?

സതി: എനിക്കു വീട്ടും വേണ്ടാ, സ്വത്തും വേണ്ടാ, എ ൻെറയീ വേദന ഒന്നു കുറഞ്ഞാൽ മതി.

കമലമ്മ: കുറയും മക്കളെ, കുറയും. കുറയാതെ?...ഞാൻ നിൻെറ ഗുണത്തിനുവേണ്ടിയല്ലെ ഇതു ചെയ്തതു്. എൻെറ പാപം തീക്കാൻ എൻെറ പൊന്നുമോള ല്ലാതെ എനിക്കാരുണ്ടു്. നീക്രടി ചീത്തപ്പേരു കേൾ പ്പിച്ചാൽ ഞാൻ പിന്നെ ജീവിച്ചിരിക്കുവോ? ചാകു ന്നതല്ലിയോ നല്ലതു്.

അമ്മ: ഇനി എന്തിനാ അതൊക്കെ പറേന്നതു്. പര്രു ക്ഷിക്കാനൊള്ളതെല്ലാം നിന്തിരുവടി പര്രുക്ഷിച്ചു. ഇനി ഇപ്പം നല്ലകാലമാ നിങ്ങക്കു്.

സതി: ഒറങ്ങാനുള്ള മരുന്നെങ്കിലും താ അമ്മേ. ചത്താ ലും വേണ്ടില്ല, ഈ വേദന എനിക്കു സഹിക്കാൻ വയ്യാ.

അമ്മ: (കരഞ്ഞുകൊണ്ടു്) എന്റെ സുബ്രമ്മണ്യസ്വാമീ, വാസു വന്നാ ഒരുപറ അരിക്കു കഞ്ഞിവീഴ്ത്തു കഴിപ്പി ച്ചേക്കാം. അതിനു് ഇത്തിപ്പോരം സുകം കൊടു്. അതിൻെറ നൊമ്പരം ഇല്ലാതാക്കു്.

സതി: (കരഞ്ഞുകൊണ്ടു്) എൻെറ ദൈവമേ? ഞാൻ ഒന്നും പിഴച്ചവളല്ലേ! എന്നെ ഇട്ടു കൊല്ലുതേ...

കമലമ്മ: (അസഹ്യതയോടു്) ഓ, എൻെറ ഭഗവാനേ!

ഇങ്ങനെ സഹനശക്തിയില്ലാത്തവരുണ്ടോ? എന്നെ ക്രൂടെ നീ കൊല്ലുമല്ലോ...

അമ്മ: എന്റെ പ്രാത്ഥന കേക്കും മോളേ! നിന്തിരുവടി എന്റെ പ്രാത്ഥന കേക്കും. നിനക്കിപ്പോ സുകംകിട്ടും.

സതി: ഒരു സുകോമില്ല വടക്കേലമ്മേ...ഞാനിപ്പോം ചാകും...ഞാൻ ചാകുമോ വടക്കേലമ്മേ?

അമ്മ: ഇല്ല മോളേ, നീ ചാകത്തില്ല. ഇതിനേക്കാം വല്ല്യതു വന്നിട്ട് ആളുകം ചത്തിട്ടില്ല.

കമലമ്മ: എന്റെ മോളേ, നീ പേടിക്കാതെടീ. ഇതെല്ലാം നിന്റെ പേടികൊണ്ടു തോന്നുന്നതാ.

അമ്മ: നല്ലപോലെ ഒരു ചെവിക്കുത്തു വന്നാലും തോന്നും നമ്മളു് ഇപ്പും ചത്തുപോവുമെന്നു്.

സതി: ഞാൻ ചാവും...ഞാൻ ചാവും...എനിക്കു ചാവാൻ വയ്യായേ!...എന്റമ്മേ, എനിക്കു ചാവാൻ വയ്യായേ!...

അമ്മ: എന്റെ മോളു് ചത്താ പിന്നെ ഞാനിരിക്കുവോടീ! നീ ഇങ്ങനൊന്നും പറയാതെ. നമ്മളെങ്ങനാ പിന്നെ കൊച്ചുകളീക്കൽ താമസിക്കുന്നതു്? അതിനിടവരുത്താതിരിക്കില്ല മോളേ ദൈവം. ദൈവത്തിന്റെ മുൻപിൽ ഞാൻ ഒരു ദോഷോം ചെയ്തിട്ടുള്ളവളല്ല. നിന്നോടും ഞാനൊന്നും ചെയ്തിട്ടില്ല മോളേ, അറിഞ്ഞോണ്ടു്. (മകളെ കെട്ടിപ്പിടിച്ചുകൊണ്ടു്) എന്തെങ്കിലും വെഷമിപ്പിച്ചിട്ടുണ്ടെങ്കിൽത്തന്നെ, എന്റെ പൊന്നുമോളു ക്ഷമിച്ചുകള. ഇനി ഒന്നും വരത്തില്ല. ഒന്നും...ഒന്നും...(കരയുന്നു.)

സതി: എൻറമ്മേ! എൻറമ്മേ! (അമ്മയെ കെട്ടിപ്പിടിക്കുന്നു) ഒന്നെഴുന്നേപ്പിച്ചിരുത്തമ്മേ. ശ്വാസംമുട്ടുന്നതുപോലെ തോന്നുന്നു...(സതിയെ രണ്ടുപേരുംകൂടി

എഴുന്നേല്പിക്കുന്നു)...ആ കസേരയിൽ ഒന്നു കിടക്കട്ടെ...(അവരുടെ സഹായത്തോടെ നടന്നു ക്യാൻവാസ്സ് കസേരയിൽ ഇരിക്കുന്നു)...വാസുവണ്ണൻ ഇന്നുതന്നെ വരുമോ വടക്കേലമ്മേ?

അമ്മ: എന്നാല്യോ എഴുത്തുണ്ട്? വരാതിരിക്കത്തില്ല. കുഞ്ഞിനു് പാട്ടപെട്ടീം കൊണ്ടുവരും...

സതി: (വളരെ പാരവശ്യത്തോടെ) വാസുവണ്ണന്റെ...നാടകത്തിൽ...ഒരു പാട്ടപാടീട്ട്...എന്നെക്കൊണ്ടു പാടിക്കാം, പാടിക്കാമെന്നു പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടു്...

കമലമ്മ: ഇനി ഇപ്പം നാടകത്തിനൊന്നും പോകണ്ടാല്ലോ മോളേ. നിനക്കു് ഒരുത്തരുടേം ഒത്താശയില്ലാതെ പടിക്കാമല്ലോ. നിന്നെ ഹോസ്റ്റലിൽ താമസിപ്പിച്ചു പടിപ്പിക്കും മക്കളെ ഞങ്ങളു്...(രണ്ടു കിഴികളുമായി അകത്തേക്കു പോകുന്നു.)

സതി: ഓ; എനിക്കിനി...പടിക്കാൻവയ്യാ...ഞാൻ വാസുവണ്ണന്റെകൂടെ...അതാ എനിക്കിഷ്ടം...

(അകത്തു് അടുത്തടുത്തുവരുന്ന വാസുദേവന്റെ ശബ്ദം.)
"സതീ! സതീ! സതീ!..."

സതി: (ഒരു ഷോക്കേറ്റതുപോലെ ഞെട്ടിയെഴുന്നേറ്റു്)
വാസുവണ്ണാ! വാസുവണ്ണാ!...

(സതി അറിയാതെതന്നെ മുന്നോട്ടായുന്നു. ഒന്നു രണ്ടു ചുവടു വയ്ക്കുമ്പോഴേക്കും കമഴ്ന്നടിച്ചു വീഴുന്നു. അപ്പോഴേക്കും വാസുദേവനും പ്രവേശിച്ചുകഴിയുന്നു. വാസുദേവൻ ആകെക്കൂടി ഒന്നു മിനുങ്ങിയിട്ടുണ്ടു്. കണ്ണുകൾ ചുവന്നിരിക്കുന്നു. കൈയിൽ വാച്ചും കെട്ടിയിട്ടുണ്ടു്. ചുരുക്കത്തിൽ വിഷ്ണുഭഗവാന്റെ വേഷം. കമലമ്മയും നിലവിളിച്ചുകൊണ്ടു തിരികെ വന്നു, സ്ത്രീകൾ രണ്ടുംകൂടി സതിയെ എടുത്തു കട്ടിലിൽ കിടത്തുന്നു.)

വാസുദേവൻ: സതീ! സതീ! ബോധമില്ലെന്നുതോന്നുന്നു. ഇത്തിരം വെള്ളം തളിക്കമ്മേ...എന്താണു സുഖക്കേടു്?...

കമലമ്മ: സതീ! മക്കളേ! എടീ മോളേ!...(നാഡിപിടിച്ചു ശ്രദ്ധിക്കുന്നു. അവരുടെ മുഖം ക്രമേണ ആശങ്കാഭരിതമാവുന്നു.)

അമ്മ: (വാസുദേവനോട്) ഒരു പനിപോലെ വന്നു... ഇപ്പം മാറുവാരിക്കും...നീ പാട്ടപെട്ടി കൊണ്ടുവന്നില്ലേ്യാ?

വാസുദേവൻ: ഒണ്ട്. വെളിയിലിരിക്കുന്നു. (പോയി ഗ്രാമഫോൺ തൂക്കിക്കൊണ്ടു വരുന്നു. ഏതാനും റിക്കാർഡുകളും.)

(ഇതിനിടെ സതിയുടെ നാഡീസ്പന്ദനം ശ്രദ്ധിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന കമലമ്മ, പരിഭ്രമത്തോടെ ഏറ്റവും ഉച്ചത്തിൽ വിളിക്കുന്നു!...)

കമലമ്മ: ചതിച്ചോടീ മക്കളേ!...എന്റെ പൊന്നു സതീ!...(നെഞ്ചത്തുവീണു കരയുന്നു.)

(അമ്മയും നിലവിളിക്കുന്നു.)

അമ്മ: (വാസുദേവനോട്) അവൻ ചതിച്ചു മോനേ... ആ കാലമാടൻ ചതിച്ചു...

വാസുദേവൻ: (വന്നു സതിയുടെ നാഡി നോക്കിക്കൊണ്ട്) ആരു്? ആരു ചതിച്ചു?

അമ്മ: അവൻ...ആ പരമദുഷ്ടൻ...

വാസുദേവൻ: കണ്ണുകരയോ?...അയാൾ എന്തോ ചതിച്ചു?...

അമ്മ: ഇനി എന്തോ ചതിക്കാനാ!...

വാസുദേവൻ: അതിനു്? അതിനു്?...നീങ്ങളെന്തോന്നു ചെയ്തു?...

(ആരും ഒന്നും മിണ്ടുന്നില്ല. കമലമ്മ കട്ടിലിൽത്തന്നെ കമഴ്ന്നു കിടക്കയാണു്.)

വാസുദേവൻ: (കായ്യം ഊഹിച്ചറിഞ്ഞു) അക്രമമോ!... (സതിയുടെ മുഖം കുറേനേരം നോക്കിനിന്നതിനു

ശേഷം, മാറിനിന്നു് വിങ്ങലോടെ) ഇതിനാണോ ഞാ നിത്ര ധൃതിയിൽ വന്നതു്?...സതിയുടെ മരണം കാണാൻ?...രണ്ടുരണ്ടുദിവസമായി കാണാൻ കൊ തിച്ചുകൊതിച്ചു വന്നപ്പോൾ...(കമലമ്മയെ നോക്കി രോഷത്തോടെ) എന്നാലും നിങ്ങളിതു ചെയ്തല്ലോ തെക്കേലമ്മേ! ആരൊക്കെ ചതിച്ചാലും ഞാനുണ്ടാ യിരുന്നല്ലൊ സതിക്കു്. എന്റെ മാനം കളഞ്ഞു് സതിയെ ഞാൻ രക്ഷിക്കുമായിരുന്നല്ലോ.

അമ്മ: ഇനി കരഞ്ഞതുകൊണ്ടെന്താ ഫലം, വാസൂ? ആ പൊന്നുങ്കൊടം പോയല്ലോ...(കമലമ്മയെ നോക്കി) ഒരു വാക്കു് എന്നോടു ചോദിക്കാഞ്ഞു്—മഹാ പാപി!

(ഇതിനകം കമലമ്മ കരച്ചിൽ നിറുത്തുന്നു. കരച്ചിലിനും അപ്പുറത്തു ള്ള ശോകാവസ്ഥയിലാണു് അവർ. ആരേയും നോക്കുകയോ എ ന്തെങ്കിലും മിണ്ടുകയോ ചെയ്യുന്നില്ല. ഒരുപക്ഷേ, ഒന്നും കേൾക്കുക തന്നെ ഉണ്ടാവുന്നില്ല, അവർ.)

വാസുദേവൻ: (തീരാത്ത സങ്കടത്തോടെ) ഞാൻ പോകും—പോകും എന്നു പറഞ്ഞപ്പോഴൊക്കെ സതി യാണു് എന്നെ തടഞ്ഞതു്. ഇപ്പോൾ ഞാൻ ജീവി ക്കാറായപ്പോൾ...എനിക്കിനി ആരുണ്ടു്? ആരിനി എന്നെ 'വാസുവണ്ണാ' 'വാസുവണ്ണാ'ന്നു വിളിക്കും? ലോകത്തു് ആരെങ്കിലും വിളിക്കുമോ?...എന്റെ സതീ!—ഓമന സതീ!—എന്നെയാണു നീ ചതി ച്ചതു്...(കരച്ചിൽ പ്രയാസപ്പെട്ടു് അടക്കുന്നു.)

അമ്മ: കരയണ്ടാ മക്കളെ. നിനക്കു ഞാനില്ലിയോടാ. ഞാനൊള്ളപ്പോ നീ കരയണ്ടാ.

(കമലമ്മ, ദൃഢമായ ഒരു ഭാവത്തോടെ അകത്തേക്കു് എഴുന്നേറ്റു പോകുന്നു.)

വാസുദേവൻ: ഞാനെന്തിനു കരയുന്നു? ഞാൻ കരയത്തില്ല. എനിക്കിനി കരച്ചിലുമില്ല, ചിരിയുമില്ല... എന്റെ മുഖം കറുത്താൽ സതിക്കു സങ്കടമായിരുന്നു. ഉടനേ എന്നെ ചിരിപ്പിക്കും... അതുപോലെ ആരു ചിരിക്കും എന്നോട്?... കണ്ണുമടച്ചു കിടക്കുന്നു... എനിക്കു് എന്തെല്ലാം പറയാനുണ്ടായിരുന്നു!

അമ്മ: പോകട്ടെ, മക്കളേ. അല്ലെങ്കിലും നിന്റാശ നടക്കത്തില്ലായിരുന്നു. അവളു് ഡോക്കിട്ടരാക്കിയേ അടങ്ങൂ, കൊച്ചിനെ... നമ്മളു് മോശക്കാരു്...

വാസുദേവൻ: (കലിയോടെ) ഡോക്ടരു്!... ഡോക്ടറാക്കാൻ ചെയ്തപണി! അവനെത്തന്നെ അതിനു കൂട്ടുപിടിക്കണം... ദ്രോഹി!... ഘാതകി!... ഒരു പാട്ടപാടിയാൽ പാവത്തിനെ കൊല്ലാൻ നില്ക്കും... (ഗ്രാമഫോണിനെ നോക്കി) ഇനി എന്തിനാണീ ഗ്രാമഫോൺ?... ഈ ആഗ്രഹംപോലും സാധിപ്പിക്കാനൊത്തില്ലല്ലോ...

(കണ്ണുകര പ്രവേശിക്കുന്നു. അലങ്കോലത്തിലുള്ള വേഷമാണു്. വളരെ പരിഭ്രമത്തിലുമാണു്.)

കണ്ണുകര: (വരുന്നവഴി) കമലമ്മേ! കമലമ്മേ!—(ആളുകളെ കണ്ടു് ഒന്നറയ്ക്കുന്നു. സതി കിടക്കുന്നതു് സൂക്ഷിച്ചു്) എന്താണു് സതിക്കു്? ദീനം വല്ലതുമാണോ? (അടുക്കുന്നു.)

വാസുദേവൻ: (വിറച്ചുകൊണ്ടു്) തൊടരുതവളെ! തൊട്ടുപോകരുതു്!

അമ്മ: വന്നിരിക്കുന്നവൻ! മഹാപാപി! വാസു നിന്റെ കൂട്ടു് കണ്ടടംനെരങ്ങി നടക്കുന്നവനാണോടാ? ചണ്ഡാലൻ! നിന്റെ തലയിൽ ആകാശംകോടാലിയും വീഴുന്നില്ലെല്ലോടാ!

കണ്ണങ്കര: കമലമ്മേ! കമലമ്മേ! (അകത്തേക്കു പോകാൻ തുടങ്ങുന്നു.)

വാസുദേവൻ: (വഴി വിലക്കിക്കൊണ്ടു്) എവിടെപ്പോകുന്നെടാ നീ? എന്തുവേണം നിനക്കിനി ഇവിടെ?

അമ്മ: ഒന്നിനെ കൊന്നതു പോരായോടാ, കാലമാടാ?

(കണ്ണങ്കര വാസുദേവനെ തള്ളിമാറ്റിയിട്ടു് അകത്തേക്കു കയറാൻ തുടങ്ങുന്നു.)

വാസുദേവൻ: (ഭ്രാന്തനെപ്പോലെ കണ്ണങ്കരയുടെ നെഞ്ചത്തു പിടിച്ചു് തള്ളിക്കൊണ്ടു്) പത്തു രാക്ഷസന്മാരുടെ ശക്തിയുണ്ടെനിക്കിപ്പോൾ. ഒരടി നീ മുന്നോട്ടു വച്ചാൽ—കടുവായാണെന്നു് കരുതിക്കൊ. ആട്ടിൻകുട്ടിയെ നീ കടുവായാക്കും.

കണ്ണങ്കര: (സമാധാനത്തിൽ) കോപിക്കാതെ വാസൂ. ഞാനിപ്പോൾ വലിയ ആപത്തിൽ പെട്ടിരിക്കയാണു്. കമലമ്മയെ ഒന്നു കണ്ടേ തീരൂ...(ശരണാർത്ഥനയോടെ) കമലമ്മേ!

വാസുദേവൻ: ആപത്തു്!—നിന്റെ ആപത്തെല്ലാം എനിക്കറിയാം. നിന്നെ ജയിലിലിട്ടാലൊന്നും പോരാ.

കണ്ണങ്കര: ഞാൻ എന്തെങ്കിലും ചെയ്തെങ്കിൽ അതു് സതിക്കു വേണ്ടിയാണു്.

വാസുദേവൻ: സതിക്കുവേണ്ടിയോ?—ആ പേർ നീ പറയരുതു്! എത്ര കൊല്ലമായി നീ വച്ചുനടത്തുന്നു ഈ വ്യവസായം? എത്ര പെൺകുട്ടികളെ നീ ചതിച്ചു—കല്യാണം കഴിക്കാമെന്നു പറഞ്ഞു്?

(ഇതിനകം ദ്ധമല്ലാത്ത കാലടികൾ വച്ചു് കമലമ്മ പ്രവേശിക്കുന്നു. അവർ ആരുടേയും മുഖത്തു നോക്കാതെ സതിയുടെ കട്ടിലിൽ തലയ്ക്കൽ വന്നിരിക്കുന്നു.)

കണ്ണങ്കര: കമലമ്മേ! എനിക്കിന്നു നാട്ടുവിടണം.

എനിക്ക് കുറച്ചു രൂപാക്കൂടി തരണം. അല്ലെങ്കിൽ ഞാൻ ജയിലിലാകും.

(കമലമ്മ കണ്ണങ്കരയെ ഒന്നു നോക്കുന്നു. ആ കണ്ണുകളിൽക്കൂടി കഴിഞ്ഞകാലരംഗങ്ങൾ ഒരു നിമിഷംകൊണ്ട് മിന്നിമറയുന്നു. ഒരു നിമിഷംകൂടി...അവർ മുഖം കുനിക്കുന്നു. അതോടെ കണ്ണങ്കരയുടെ മുഖവും നിരാശാഭരിതമാവുന്നു.)

വാസുദേവൻ: ചതിയൻ!...വഞ്ചകൻ!...കൊലപാതകി!...നാടോടുമ്പോൾ നടുവേ ഓടണം, അല്ലേടാ? എന്തിനും നിനക്ക് കുറുക്കുവഴിയുണ്ട്, അല്ലേടാ? (അനുകരിച്ചുകൊണ്ട്) "കാലാവലോകനം കാര്യസാദ്ധ്യം ഗുണാം!"—അവന്റെ വേദാന്തം...ഫൂ, മൃഗമേ,...മനുഷ്യന്റെ രൂപത്തിൽ നടക്കുന്ന മൃഗമാണെടാ നീ. നിന്നെ കാണുമ്പോൾ ഞാനും മൃഗമായിപ്പോകുന്നു. പല്ലും നഖവുംകൊണ്ട് കടിച്ചുകീറാൻ തോന്നുന്നു.

കണ്ണങ്കര: (നിരാശയിൽനിന്നുള്ള കലിയോടെ) അധികം കിടന്നു തുള്ളണ്ടാ, നീയും. (സതിയെ ചൂണ്ടിക്കാണിച്ചു) നീയല്ലേ ഇതിനുത്തരവാദി? നിന്നെയും ഞാൻ പോലീസുകാരെക്കൊണ്ടു പിടിപ്പിക്കും.

വാസുദേവൻ: (മുന്നോട്ടു ചാടി കണ്ണങ്കരയുടെ ഉടുപ്പിൽ പിടിച്ചുകൊണ്ട്) ഒരു വെട്ടുകത്തി ഇങ്ങെടുക്കമ്മേ! എളുപ്പം എടുക്ക് ഒരു വെട്ടുകത്തി!

അമ്മ: ആളുകളെക്കൊണ്ട് കൊലപാതകം ചെയ്യിക്കാതെ പോടാ വേഗം.

(വാസുദേവന്റെ നോട്ടം ഏല്ക്കാൻ കെല്പില്ലാതെ കണ്ണങ്കര തിരിഞ്ഞുപോകുന്നു...

അപ്പോഴേക്കും അസഹ്യമായ വേദനകൊണ്ട് പുളയുകയാണ് കമലമ്മ.)

അമ്മ: എന്താ കമലമ്മേ, നെനക്കെന്തോ പറ്റി? (വിളിച്ചുകൊണ്ട്) അയ്യോ! നീയും വല്ലതും വേണ്ടാതനം കാണിച്ചോ?

വാസുദേവൻ: എന്താണ്ട തെക്കേലമ്മേ? വയറുവേദനയോ?...അയ്യോ! നിങ്ങളം എന്ത ചെയ്ത?...അമ്മേ, എളുപ്പം കുറെ വെള്ളം കൊണ്ടുവാ...(ചെന്ന താങ്ങുന്നു.)

(അമ്മ ഒരു പാത്രത്തിൽ കുറെ വെള്ളം കൊണ്ടുവരുന്നു. കമലമ്മ വാങ്ങിച്ചു കുറച്ചു കുടിക്കുമ്പോഴേക്കും പാത്രം താഴെവീണ പൊട്ടുന്നു.)

താങ്ങിക്കൊ അമ്മേ. ഞാൻ പോയി കാറുപിടിച്ചോണ്ടുവരാം. ഒടനേ ആശുപത്രീൽ കൊണ്ടുപോണം.

കമലമ്മ: (വാസുവിനെ പിടിച്ച്) വേണ്ടാ, വാസൂ. വേണ്ടാ.

വാസുദേവൻ: തെക്കേലമ്മേ, നിങ്ങളുംകൂടി ഇത ചെയ്യല്ലോ!...നിങ്ങളെന്തിനു് ഇത ചെയ്ത?

കമലമ്മ: (ദയനീയമായി) വാസൂ, എന്നോട്...വിരോധം തോന്നല്ലേ! ഞാൻ...സതിയെക്കുതിയാണ് ഞാൻ...

അമ്മ: എന്റെറ കമലമ്മേ, നിന്നെപ്പോലെ മക്കൾക്കു വേണ്ടി കഷ്ടപ്പെട്ടിട്ടുള്ളവർ ആരുണ്ട്? എല്ലാം ഇങ്ങനെ വന്ന ഭവിച്ചല്ലോ സുബ്രമണ്യസ്വാമീ!

(കമലമ്മ കട്ടിലിൽ, സതിയുടെ തലയ്ക്കൽനിന്നും എഴന്നേല്ക്കാൻ ശ്രമിക്കുന്നു. പക്ഷേ, കഷ്ടിച്ച് എഴന്നേറ്റു നില്ക്കുമ്പോഴേക്കും ചടഞ്ഞു വീഴാൻ പോകുന്നു.)

വാസുദേവൻ: എന്ത വേണം തെക്കേലമ്മേ? എന്ത വേണം?

കമലമ്മ: എന്നെ...അവളുടെ ക്രൂടെ...കിടത്ത—

(വാസുദേവനും അമ്മയുംകൂടി കമലമ്മയെ കട്ടിലിൽനിന്നും പിടിച്ചു

നടത്തി സതിയുടെ കൂടെ കിടത്തുന്നു. അവർ എന്തോ പിറുപിറുത്തു കൊണ്ട് മകളെ കെട്ടിപ്പിടിക്കുന്നു.

അമ്മ കുനിഞ്ഞിരുന്ന് അവരെ തടവുകയും ആശ്വസിപ്പിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. വാസുദേവൻ തിരിഞ്ഞുനിന്ന് രണ്ടു കൈകൊണ്ടും മുഖം പൊത്തി വിങ്ങി വിങ്ങി കരയുന്നു. പെട്ടെന്ന് ഒരാശയം തോന്നിയിട്ട്, പതുക്കെ ചെന്നു ഗ്രാമഫോൺ എടുത്ത് മേശപ്പുറത്തുവച്ച്, അതിൽ ഒരു റിക്കാർഡ് തിരഞ്ഞെടുത്തുവച്ച് സൂചി ചേർക്കുന്നു. എന്നിട്ട്, അവസാനത്തെ അർച്ചന നടത്തുന്ന മട്ടിൽ, സതിയെ ഉറ്റുനോക്കിനില്ക്കുന്നു. ഗ്രാമഫോണിൽനിന്നുള്ള ഗാനം, ഉച്ചഭാഷിണിയിൽക്കൂടി ഇങ്ങനെ കേൾക്കപ്പെടുന്നു:)

"അഹഹ സങ്കടമോത്താൽ മനുഷ്യജീവിത-
ത്തേക്കാഠം
മഹിയിൽ ദയനീയമായ് മറെറന്തോന്നുള്ള!
പുഷ്പശകുതി വഹിക്കുമീ പളുങ്കുപാത്രം വിരലാൽ
മുട്ടിയാൽ മതി തവിട്ടുപൊടിയാമല്ലോ..."

(പാട്ടു തീരുമ്പോഴേക്കും കർട്ടനും വീണുകഴിയുന്നു.)

★

JAWAHAR SMARAKA GRANDHASALA
Reg. No 3273
KIDARAKKUZHI, VENGANOOR P.O.

168

JAWAHAR SMARAKA GRANDHASALA
Reg.No.3273
MOOTHAKKUZHI, VENGANOOR P.O.

പളുങ്കുപാത്രം

അഭിനയിക്കാനും വായിക്കാനും കൊള്ളാവുന്ന ചുരുക്കം ചില നാടകങ്ങളേ മലയാളത്തിലുള്ളൂ; പളുങ്കുപാത്രം ഇക്കൂട്ടത്തിൽപ്പെടുന്നു.

കുറച്ചു കഥാപാത്രങ്ങളേ ഈ നാടകത്തിലുള്ളൂ. അവരിലാരെയും അനുവാചകനു മറക്കാനാവില്ല. നിത്യജീവിതത്തിൽനിന്നും അടർത്തിയെടുത്ത ജീവനും മിഴിവുമുള്ള പാത്രങ്ങളാണെല്ലാം. തെറ്റായ മാർഗ്ഗത്തിലൂടെ ഒന്നുരണ്ടു ചുവടുകൾ വെച്ചുപോയാൽ അതു ശരിയാണെന്നു ന്യായവാദംചെയ്തുകൊണ്ട്, ആ മാർഗ്ഗത്തെന്നെ ഉടനുന്നതിനു താത്പര്യം കാണിക്കുന്ന മനുഷ്യപ്രകൃതിയെ കമലമ്മ നൂറുശതമാനം പ്രതിനിധീകരിക്കുന്നു. വാസുദേവന്റെ സ്നേഹമയിയായ അമ്മ മാതൃത്വത്തിന്റെ സുന്ദരവശങ്ങളെ സാക്ഷാത്കരിക്കുന്നു.

പ്രധാനകഥാപാത്രമായ വാസുദേവൻ കഴിഞ്ഞ കഥ രംഗംപ്രതിരംഗമായി ഒരു സുഹൃത്തിനെ പറഞ്ഞുകേൾപ്പിക്കുന്ന രീതിയിലാണ് നാടകാവതരണം. മലയാളത്തിൽ ഇതൊരു പുതുമയാണല്ലോ.

നാഷനൽ ബുക്ക് സ്റ്റാൾ
കോട്ടയം തിരുവനന്തപുരം എറണാകുളം തൃശ്ശൂർ

Indic Digital Archive Foundation

8 വ

പള്ളിക്കൂടം പാഠം

JAWAHAR SMARAKA GRANTHASALA
Reg. No. 3273
KIDARAKKUZHI, VENGANOOR P.O.

കെ. സുരേന്ദ്രൻ

K. Surendran

8 വ 1

പ്രസാധകന്മാർ
സാഹിത്യപ്രവർത്തക സഹകരണസംഘം

നാഷനൽ ബുക്ക്സ്റ്റാൾ
കോട്ടയം
വില ക. 2.00

gpura.org